

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра професійної освіти та технологій
сільськогосподарського виробництва

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Тема: «**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
ЗП(ПТ)О АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ**»

Виконав:

Мартиненко Віктор Леонідович,
спеціальність: 015 Професійна освіта
(Аграрне виробництво, переробка
сільськогосподарської продукції та
харчові технології)

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Вовк Б. І.

Допущено до захисту

«__» _____ 2024 р.

Завідувач кафедри

кандидат педагогічних наук,

доц. Самусь Т. В. _____

(підпис)

Дата захисту: «__» _____ 2024 р.

Оцінка _____

Підписи членів ЕК:

_____ Самусь Т. В.

_____ Вовк Б. І.

_____ Маринченко Є. О.

АНОТАЦЯ

У магістерській роботі розглянуто актуальну проблему формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю. Обґрунтовано теоретичні основи цього процесу, визначено структуру готовності, її компоненти та педагогічні умови, які забезпечують ефективність професійної підготовки. Зроблено акцент на необхідності інтеграції психолого-педагогічної, методичної та професійної компетентності, що сприяє підвищенню якості освітньої діяльності.

У роботі проведено діагностику рівня готовності студентів до професійно-педагогічної діяльності, розроблено та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування цієї готовності. Особливу увагу приділено впровадженню сучасних інноваційних технологій в освітній процес та розвитку мотивації студентів до професійного самовдосконалення.

Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення змісту та методик підготовки педагогічних кадрів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти аграрного сектора, а також для модернізації освітньої діяльності в закладах професійної освіти, що готують фахівців для сільськогосподарської галузі.

Ключові слова: педагогічна готовність, професійне навчання, аграрний профіль, освітня діяльність, професійна компетентність, інноваційні технології, педагогічні умови.

ANNOTATION

The qualification work addresses the pressing issue of developing the readiness of future vocational education teachers for educational activities in agricultural vocational (technical) education institutions. The theoretical foundations of this process are substantiated, and the structure of readiness, its components, and pedagogical conditions ensuring the effectiveness of professional training are defined. Emphasis is placed on the necessity of integrating psychological-pedagogical, methodological, and professional competencies, which contribute to enhancing the quality of educational activities.

The study includes diagnostics of students' readiness for professional pedagogical activities and experimentally tests the effectiveness of pedagogical conditions for fostering this readiness. Special attention is given to the implementation of modern innovative technologies in the educational process and the development of students' motivation for professional self-improvement.

The research findings can be utilized to improve the content and methods of teacher training for vocational (technical) education institutions in the agricultural sector, as well as to modernize educational activities in vocational education institutions that prepare specialists for the agricultural industry.

Keywords: pedagogical readiness, vocational training, agricultural profile, educational activity, professional competence, innovative technologies, pedagogical conditions.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗП(ПТ)О АГАРНОГО ПРОФІЛЮ	9
1.1. Особливості підготовки майбутніх педагогів професійного навчання агарного профілю у ЗВО	9
1.2. Формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності	24
1.3. Педагогічні умови формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності	37
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ НАВЧАННЯ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗП(ПТ)О АГАРНОГО ПРОФІЛЮ	57
2.1. Діагностика готовності студентів до професійно-педагогічної діяльності у ЗП(ПТ)О агарного профілю	68
2.2. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О агарного профілю	77
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ	105

ВСТУП

Інтенсивний розвиток теорії та технологій аграрного виробництва, інноваційні процеси в соціокультурній та економічній основі життєдіяльності сільського соціуму; потреба села в новому поколінні інтелігенції, здатної співвідносити ринкові відносини з проблемами морально-етичної самореалізації, поставили перед системою професійної освіти проблему структурної та змістовної зміни процесу підготовки кадрів для аграрного сектору та, зокрема, підготовки педагогів професійного навчання, які володіють сучасною психолого-педагогічною, методичною та професійною підготовкою.

У світлі змін у суспільстві та на ринку праці, педагоги повинні бути підготовлені до нових викликів, які постають перед освітніми установами. Це стосується не тільки знань з предметів, а й умінь організовувати освітній процес, використовувати інноваційні технології, працювати з різними категоріями учнів, а також сприяти їхньому особистісному розвитку. У цьому контексті формування готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності стає ключовим аспектом, що визначає якість освіти у закладах аграрного профілю.

Дослідження цієї теми є надзвичайно актуальним, оскільки забезпечує можливість розробити ефективні педагогічні умови, методики підготовки педагогічних кадрів, здатних не лише навчати, а й виховувати професійно свідомих, соціально відповідальних фахівців, які можуть адаптуватися до швидко змінних умов сучасного світу. Таким чином, формування готовності педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю має стати пріоритетним напрямом у підготовці кваліфікованих кадрів для аграрного сектора України.

Умови та можливості розвитку системи професійної освіти в даному напрямку розкриваються в Законах України «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022-2027 роки», Державних освітніх стандартах вищої і професійної (професійно-технічної) освіти. У зв'язку з цим для формування кадрів, здатних забезпечити

інноваційні перетворення професійній освіті, розроблена в контексті ідей акмеології та андрогогіки системно-діяльнісна модель професійної підготовки педагогів професійної освіти, що дає можливість новим поколінням, які вступають у свідоме трудове та суспільне життя, опанувати гуманістичним менталітетом, досягти професійного майстерності, заснованого на реалізації сучасних технологій та широкого соціокультурного кругозору; бути готовим взяти відповідальність за якість професійної діяльності.

Аналіз наукової літератури та освітнього практичного досвіду показав, що ефективність професійної підготовки забезпечується цілеспрямованою та взаємопов'язаною діяльністю ЗВО, сільськогосподарського виробництва та базових сільськогосподарських професійних установ.

Аналіз результатів та висновків наукових досліджень останніх років свідчить про те, що успішність професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання забезпечується:

- наступністю та безперервністю освіти (Андрущенко В.П., Вовк Б.І, Кремень В.Г., Опанасенко В.П., Луговий В.І., Манько В.М., Євдокимов В.В., Педан І.П., Савченко О.Я. ін);

- інтеграцією освіти (Гончаренко С.У., Локшина О.І., Ключко В.І., Кремень В.Г., Пуховська Л.П., Сисоєва С.О., Луговий В.І., Болюбаш Я.Я. та ін.);

- диференціацією навчання (О. Я. Савченко, М. І. Володарська, О. В. Дубасенюк, О. В. Онопрієнко, О. В. Токарева та ін.);

- підвищенням контролю за якістю освіти (Бондар В.І., Зязюн І.А., Шубін О.О., Ковальчуку В.І., Самусь Т.В. Сисоєва С.О., та ін.);

- розробленістю концепцій навчальної творчої діяльності (Овчарук О.В., Савченко О.Я., Гончаренко С.У., Долинська Л.В., Ващенко Л.С., Щербакова Н.А., Ковальчук В.І. та ін.);

- виявленням індивідуальних та особистісних особливостей сучасного студентства (Іванова О.М., Куліш О.І., Когут О.А., Чернишова О.М. та ін.).

Сучасні інновації в педагогічній теорії та практиці націлюють вчених досліджувати такі аспекти розвитку вищої професійної освіти:

- цілісний, системний підхід до пізнання процесів формування професійних умінь у вищій школі (Ковальчук В.І., Кузьміна Н.В., Вовк Б.І., Лозова В.І., Ігнатенко Г.В., Самусь Т.В. та ін.);

- концепції внутрішньої мотивації професійного вибору, забезпеченої такими факторами, як цілісність, гармонійність освітнього та соціокультурного регіонального комплексів (Вовк Б.І., Лузан П.Г., Ковальчук В.І., Курок В.П., Самусь Т.В та ін.).

Таким чином, соціальна та професійна значимість, недостатня теоретична розробленість проблеми, потреба педагогічної практики у професійній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання визначили тему магістерського дослідження: «Формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю».

Мета дослідження полягає обґрунтуванні та експериментальній перевірці умов формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю.

Об'єкт дослідження - професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання.

Предмет дослідження - педагогічні умови формування готовності до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю майбутніх педагогів професійного навчання в процесі професійної підготовки спеціальності 015.37 Професійна освіта. Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології у закладах вищої освіти.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1) Проаналізувати особливості підготовки педагогів професійного навчання спеціальності 015.37 Професійна освіта. Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології в педагогічній теорії та практиці.

2) Розглянути сутність і структуру готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю.

3) З'ясувати шляхи формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності.

4) Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності.

5) Розробити та експериментально перевірити ефективності педагогічних умов готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О агарного профілю.

Для виконання поставлених завдань використані **методи**:

теоретичні: аналіз науково-педагогічної літератури для порівняння та зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему; порівняння – для зіставлення підходів учених до розв'язання проблеми готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності, визначення напрямів наукового пошуку систематизація та узагальнення теоретичних даних з метою визначення основних питань, порівняльний аналіз;

емпіричні: тестування, анкетування, спостереження за учасниками освітнього процесу, бесіди із здобувачами, батьками, викладачами, майстрами виробничого навчання з метою вивчення процесу формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О агарного профілю; діагностичні (аналіз документації з підготовки майбутніх педагогів професійного навчання) для встановлення готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О агарного профілю; педагогічне спостереження за процесом навчання; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний);

статистичні: методи математичної статистики для проведення кількісного та якісного аналізу емпіричних даних та перевірки їх достовірності.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗП(ПТ)О АГАРНОГО ПРОФІЛЮ

1.1. Особливості підготовки майбутніх педагогів професійного навчання агарного профілю у ЗВО

Сучасна система вищої професійної освіти все частіше розглядається дослідниками як соціокультурна освіта, що дозволяє здійснювати сукупність функцій, які сформувалися в процесі досить тривалого періоду її розвитку. До них відносять наступні функції: реляційна, регулятивна, аксіологічна, інтегративна, освітня, виховна, розвивальна, світоглядна, інноваційна, економічна, статусна

Аналіз літературних джерел дозволяє зробити висновок про те, що в сучасному науковому знанні виокремлюється акмеологічна функція системи вищої професійної освіти, що показує прагнення співвіднести можливості системи з можливостями окремої особи.

Аналіз соціально-педагогічних можливостей підготовки педагогічних кадрів в умовах вищої професійної школи дозволяє виокремити наступні основні фактори, що впливають на розглянутий процес: внутрішні, зовнішні та особистісні фактори.

Внутрішні фактори представляють собою адекватність пропонованих освітніх послуг структурі та змісту освітніх потреб; зміст, організацію та технології освітньої діяльності; рівень кваліфікації педагогічних кадрів; можливість співвіднесення інтегруючих предметів за базовими характеристиками певних видів праці.

Зовнішні фактори - це освітній потенціал соціального середовища; стимули, що виходять від сфери праці; попит на результати освіти; система пільг і заохочень.

Особистісні фактори представляють собою рівень і стійкість мотивації до навчання учнів; готовність до систематичної освітньої діяльності, самоосвіти та вольові якості.

До середини 20-х років ХХ століття виникло два концептуальних бачення розвитку професійної освіти.

Перший напрямок, ґрунтувався на положенні впровадження педагогічних принципів у всю систему підготовки кваліфікованих робітників з виокремленням специфіки навчально-виробничого процесу.

Другий напрямок розроблявся Центральним інститутом праці (ЦІП). В основі концепції ЦІП лежала власна методика професійної підготовки кадрів, власна методологія професійного навчання. Підхід до двох позицій був неоднозначним. Концепція ЦІП викликала критику з боку теоретиків педагогіки цього часу. Характерна для того часу категоричність не дозволила побачити раціональні пропозиції групи вчених ЦІП, що відобразилося на стратегії та тактиці розвитку теорії і практики професійної освіти в подальшому.

Новий підхід до підготовки кваліфікованих робітників найбільш яскраво проявився в процесі руйнування старої ремісничої школи в 1920-1922 роках.

Аналіз наукової педагогічної літератури показав, що в першій половині ХІХ століття, в період політичних реформ 60-х років, викладачами професійних дисциплін у всіх типах навчальних закладів здебільшого ставали випускники педагогічних інститутів або самих цих закладів. Педагогічна діяльність здійснювалася на основі теорії та методики загальної педагогіки.

Аналіз педагогічної літератури показав, що важливою вимогою для працівників та фахівців стає вміння стійко адаптуватися до швидко змінюючоїся технічної та виробничої ситуації. Для робітників особливо важливими є: гнучкість, професійна та психологічна готовність до постійного навчання. Однак самонавчання - це не лише набуття нових знань, що передбачає наявність певної бази, фундаменту знань, який дозволяє не лише оперувати отриманою інформацією, але й розвивати її, за необхідності швидко змінюючи

спеціальність. Фактично мова йде про професійне саморегулювання індивідуальних і особистісних професійних дій.

Головна мета освіти пов'язана з розвитком особистості, що проявляється у всіх сферах її життєдіяльності, включаючи професійну діяльність.

Освітні професійні заклади сучасної України розвиваються в умовах зміни соціальної сфери життєдіяльності людини. Вітчизняні вчені сьогодні розробляють гуманістичні концепції освіти, основою яких є стимулювання учасників педагогічного процесу до самоосвіти та само розвитку на основі наявних у працівника здібностей.

У сучасному педагогічному знанні проблема гуманізації розглядається на основі різних концептуальних підходів. Гуманістичне виховання має на меті гармонійний розвиток особистості і передбачає гуманний характер відносин між учасниками педагогічного процесу. У гуманістичній традиції освіти розвиток особистості розглядається як процес взаємопов'язаних змін в інтелектуально-вольовій та емоційній сферах, які характеризують рівень співвіднесення і зміст соціальних норм, її особливостей, що визначають перспективи розвитку людини.

Сутність ідеології гуманістичної взаємодії учасників педагогічного процесу, яка проявляється в реалізації наступних вимог:

- гуманного ставлення до особи вихованця; поваги прав та свобод особистості; пред'явлення вихованцю посильних і розумно сформульованих вимог; поваги до позиції вихованця навіть тоді, коли він відмовляється виконувати вимоги; поваги права і свободи людини бути самим собою; доведення до свідомості вихованця конкретних цілей його виховання; ненасильницького формування необхідних якостей; відмови від тілесних та інших принижують честь і гідність особи покарань; визнання права особи на повну відмову від формування тих якостей, які з яких-небудь причин суперечать її переконанням (гуманітарним, релігійним та ін.).

Кінцевою метою гуманної в акмеологічному аспекті професійної освіти має стати готовність здобувачів - майбутніх педагогів до професійної самоактуалізації в варіативних умовах трудової діяльності. У цьому випадку

майбутній фахівець долучається до системи загальнолюдських цінностей, що становлять основу його професійного самовираження.

Процес гуманної в акмеологічному аспекті освіти передбачає вирішення наступних завдань.

По - перше, завданням гуманного навчання, яку реалізують ЗВО, є спонукання здобувачів до професійного самопізнання. Зокрема, до усвідомлення своєї професійної мотивації та спрямованості особистості.

По - друге, одним із завдань професійної освіти в закладі освіти є задоволення базових психологічних потреб здобувачів. Студент не може реалізувати необхідний у педагогічній діяльності рівень самоактуалізації, доки не задоволені всі його потреби у безпеці, соціальній належності та гідності. Це можливо, якщо студент відчуває підтримку та увагу з боку викладача і соціальну значущість його майбутнього професійної дії як у моральному, так і в матеріальному аспектах.

В - третіх, гуманна професійна освіта спонукає майбутнього фахівця до усвідомленого соціального та професійного вибору місця праці та способів професійного самовираження.

В - четвертих, - одним із завдань гуманної професійної освіти має бути спонукання студентів до усвідомлення професійної самодостатності. Ця освіта дозволяє сформувати в особистості вміння використовувати професійний досвід для продуктивної самореалізації.

Вирішення цієї проблеми можливе у процесі загальнокультурного та спеціального психолого-педагогічного розвитку особистості здобувачів. Загальна культура у поведінці та мисленні необхідна кожному студенту для того, щоб ефективно реалізувати особистісні особливості у професії. Психолого-педагогічні знання та вміння дозволять фахівцеві реалізувати свої можливості у професійному саморегулюванні та домогтися можливих для себе професійних результатів.

Таким чином, можна помітити, що освітній процес у ЗВО має спонукати здобувачів до професійного самовиховання. Завдяки наявності у студентів

відповідальності за свої дії студенти формують готовність до професійно значущої зміни.

Досвід проходження педагогічної практики у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка та аналіз педагогічної діяльності інших викладачів підтверджує ідею про те, що гуманізацію професійної освіти слід розглядати як його переорієнтацію на особистісну спрямованість, як на процес і результат професійного розвитку та самоствердження особистості і як засіб її соціальної стійкості та соціального захисту в умовах ринкових відносин.

Аналізувати діяльність сучасного ЗВО не просто: адже заклад освіти розвивається еволюційно і містить у своїй діяльності елементи минулої та сучасної культури. Сьогодні ми бачимо по-іншому мету, завдання та зміст діяльності педагогічного колективу ЗВО - простору, де має відбуватися становлення гуманного фахівця, професійна дія якого відповідає «новій екологічній ніші», нового людського суспільства та нової культури.

У ході нашого дослідження ми орієнтувалися під час моделювання компонентів ЗВО на особистість студента як майбутнього педагога, на його самоцінність та духовну сутність. Однією з цілей підготовки майбутнього педагога професійного навчання аграрного профілю є розвиток особистості, що володіє вміннями саморозвитку та самовиховання.

У зв'язку з цим докорінно змінюються вихідні положення, що визначають сутність професійної підготовки фахівця у ЗВО. Можемо виділити такі основні принципи: принцип взаємозв'язку між політикою держави в галузі освіти та соціальним, педагогічним, професійним потенціалом вищої школи; автономність; принцип групового навчання; ідеологічної спрямованості змісту освіти; гуманізму у взаємній обумовленості взаємодії викладача та студента; соціальної затребуваності; саморегуляції.

Визначаючи можливості професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання в умовах ЗВО, необхідно враховувати зміни, що відбулися в мотивації, направленості та зміст життєдіяльності сучасного

студентства. Воно обирає інтелектуальну, цифрову діяльність. Але виникає низка проблем. Наприклад, наявність у студентів відповідних соціально-побутових умінь, що становлять основу прояву ними спеціальних умінь раціональної праці.

Змінилася мотивація приходу студента до відповідного ЗВО. Мотиви вступу на навчання до ЗВО більше соціальні, а не педагогічні. Але будь-яка професія потребує традиційних складових. Тому до ЗВО має бути диференційований відбір. Необхідна наступність у навчанні між школами та ЗВО. Дуже важливим є встановлення взаємозв'язку між школами та ЗВО, технікумами та ЗВО, коли в школі створюються профільні класи, де йде адресна підготовка до спеціалізованого ЗВО.

Важливо, коли після професійно-технічного училища, коледжа учнів беруть на 3 курс спеціалізованого ЗВО. Так, в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка на факультеті технологічної і професійної освіти функціонують групи скороченого навчання, які приймають студентів на третій курс за профільною спеціальністю учнів з аграрних коледжів. В даний час ГНПУ готує педагогів професійного навчання для системи професійної та середньої професійної (профільна школа) освіти. Це дуже актуальна та багатопланова проблема педагогічного професіоналізму, професійного становлення та розвитку фахівця. Педагогіка, психологія, філософія, соціологія та інші гуманітарні науки вивчають різні сторони формування. Такий цілісний підхід до дослідження цієї проблеми в сучасних умовах диктується потребою професійної освіти в педагогах професійного навчання - професіоналах.

Педагог професійного навчання сприяє придбанню професії за програмами професійної освіти учнями закладів професійної (професійно-технічної) освіти ЗП(ПТ)О, навчально-курсової мережі агропромислових підприємств, а також центрів з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників та фахівців служби зайнятості населення.

Об'єктами професійної діяльності педагогів професійного навчання виступають учасники та засоби здійснення цілісного педагогічного процесу. Педагог професійного навчання організує та проводить теоретичне навчання із загальнопрофесійних та спеціальних навчальних предметів, а також виробниче (практичне) навчання за групами родинних професій основних виробництв з агрономії, засноване на поєднанні практичного навчання з продуктивною працею у агрономії. Організовує та проводить навчально-виховну роботу; професійно орієнтує молодь, виховує та розвиває професійно важливі та значущі якості особистості сучасного робітника; організовує та бере активну участь у дослідно-експериментальній та науково-дослідній роботі з проблем професійної освіти, техніки та технології з агрономії, зоотехнії, економіки та управління; здійснює організаційно-методичну діяльність у навчальних закладах, а також у навчально-курсній мережі підприємств та організацій, створюючи педагогічні проекти змісту освіти, приватних методик навчання та інноваційної діяльності.

Педагог професійного навчання розробляє навчально-методичну документацію (основні професійні освітні програми: навчальні плани та програми навчальних предметів, посібники та рекомендації), постійно вдосконалюючи форми та методи професійного навчання та підвищення кваліфікації кадрів; бере участь у оснащенні та розвитку матеріальної бази освітніх установ для освоєння учнями передових технологій в агрономії, зоотехнії, економіки та управління; бере участь в організаційно-управлінській роботі в установах та організаціях професійної освіти.

Аналіз професійного стандарту «Педагог професійного навчання» показав, що основною метою професійної діяльності виступає процес організації і здійснення педагогічної діяльності в закладі професійної (професійно-технічної) освіти. Педагог професійного навчання повинен знати: Конституцію України; закони України «Про освіту»; Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», Закон України «Про вищу освіту» рішення Уряду України та органів управління освітою з питань професійної освіти; Конвенцію про права дитини; основи трудового законодавства; Державні освітні стандарти

професійної освіти; способи проектування змісту освіти при поєднанні теоретичного та практичного навчання; способи відбору адекватних форм, методів та засобів навчання; загальну та професійну педагогіку; психологію професійної освіти; багаторівневу систему професійної освіти, кваліфікаційну структуру професійної освіти, її функціонування, закономірності та механізми; техніку, технологію, обладнання галузі та правила його експлуатації; матеріали, економіку, організацію та управління; засоби обчислювальної техніки та правила їх експлуатації.

Педагог професійного навчання повинен бути підготовлений до виконання наступних видів професійно-педагогічної діяльності: професійне навчання; виробничо-технологічна діяльність; методична робота; організаційно-управлінська діяльність; науково-дослідницька робота; культурно-просвітницька діяльність.

Випускник вищого професійного навчального закладу освіти з педагогічною спеціальністю повинен уміти вирішувати завдання, що відповідають його кваліфікації.

Педагог професійного навчання за спеціальністю 015.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології) має оволодіти групою компетентностей (інтегральною, загальними та фаховими (спеціальними) компетентностями), та програмних результатів, мати уявлення про систему підготовки кадрів для аграрного виробництва; про методологічні засади теоретичного та виробничого навчання робітників за професіями в галузі аграрного виробництва; про основи маркетингу та менеджменту в галузі підготовки кадрів для аграрного виробництва; про методологію проектування освітніх систем; про фізичні та біофізичні методи дослідження явищ природи; про основні типи тваринного та рослинного світу; про біологічні закони, пов'язані з розумінням теоретичних основ охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування; про безпеку життєдіяльності в умовах аграрного виробництва у надзвичайних ситуаціях, електробезпеку; про застосування машин і механізмів у сільськогосподарському

виробництві; про експертизу кормів та продуктів тваринництва, токсикології; про основні принципи творчої діяльності, її психологічні та методичні особливості.

Він має бути здатний: адаптувати методичні розробки до умов реального навчального процесу в освітніх установах; самостійно працювати з інформаційною, довідковою та спеціальною літературою з аграрного виробництва; використовувати сучасну цифрову техніку; проводити цитологічний та гібридологічний аналіз рослин; визначити основні агрометеорологічні показники вегетаційного періоду; проектувати технологічні ланки систем землеробства; прогнозувати розвиток хвороб та шкідників та вживати заходів щодо запобігання втрат урожаю та зниження якості продукції; проводити апробацію посівів, виробляти і зберігати насіння польових культур; вести статистичну та облікову документацію, що відноситься до рослинництва; впроваджувати сучасні технології агровиробництва; здійснювати заходи щодо попередження виробничого травматизму та професійних захворювань.

Володіти здатністю розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; спілкуватися іноземною мовою; приймати обґрунтовані рішення; використання інформаційних і комунікаційних технологій; вчитися і оволодівати сучасними

знаннями; працювати в команді; цінувати та поважати різноманітності та мультикультурності; виявляти ініціативу та підприємливість; усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Знати та вміти використовувати: основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук сфери аграрного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених цим стандартом та освітньою програмою знати основні вимоги, зміст методики організації та проведення професійної підготовки робітників; можливості, принципи дії, технологію та методику застосування дидактичних засобів; історію та сучасні тенденції розвитку психолого-педагогічних концепцій професійної діяльності; сутність, зміст і структуру освітнього процесу; закономірності спілкування та способи управління індивідом та групою; форми, засоби та методи педагогічної діяльності; співвідношення спадковості та соціального середовища, ролі та значення національних та культурно-історичних факторів в освіті та вихованні; основи проектування змісту професійної освіти; професійну лексику; сучасні психологічні та педагогічні технології; теоретичні основи проектування комплексів дидактичних засобів, їх можливості, принцип дії, технологію їх використання та методику їх застосування; основи отримання високих та екологічно чистих урожаїв польових культур; теоретичні засади рослинництва; методи програмування врожаїв, насіннознавства, біологію польових, плодкових та овочевих культур та методи їх вирощування; вимоги до якості продукції та шляхи підвищення якості; сучасні технології та організацію виробничих процесів при вирощуванні культур; прийоми скорочення втрат при збиранні та післязбиральній обробки врожаю; закономірності зростання, розвитку рослин та тварин формування якості врожаю; морфологію, фізіологію, систематику, функціонування ґрунтових мікроорганізмів та способи їх активізації; походження, склад, властивості, генезис, класифікацію, географію та сільськогосподарське використання ґрунтів; геодезичне забезпечення землеустрою та внутрішньогосподарську організацію землекористування;

основи водної та культурно-технічної меліорації; методи наукових досліджень з агрономії; теорію мінерального харчування, способи розрахунку доз, добрив та їх застосування; біологію та екологію рослин природних кормових угідь, методи приготування кормів та підвищення продуктивності природних сінокосів та пасовищ; біологічні особливості, основи утримання годівлі та розведення сільськогосподарських тварин і птахів; біологічні особливості корисних, умовно-патогенних та патогенних мікроорганізмів; механізм дії об'єктивних економічних законів і закономірностей та їх прояв у специфічних умовах сільського господарства; систему економічних показників, що характеризують наявність, стан та економічну ефективність використання виробничих ресурсів та галузей сільського господарства

Він має вміти: використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів; використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів; аналізувати суспільно й особистісно-значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України; розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах; володіти культурою мовлення, обирати оптимальну комунікаційну стратегію у спілкуванні з групами та окремими особами; доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу державною та іноземною мовами; аналізувати та оцінювати ризики, проблеми у професійній діяльності й обирати ефективні шляхи їх вирішення; самостійно планувати й організувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих; відшуковувати, обробляти, аналізувати та оцінювати інформацію, що стосується професійної діяльності, користуватися спеціалізованим програмним забезпеченням та сучасними засобами зберігання та обробки інформації; застосовувати освітні теорії та

методології у педагогічній діяльності; забезпечувати формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії; керувати навчальними / розвивальними проєктами; реалізовувати навчальні стратегії, засновані на конкретних критеріях для оцінювання навчальних досягнень; аналізувати ефективність проєктних рішень, пов'язаних із підбором, експлуатацією, удосконаленням, модернізацією технологічного обладнання та устаткування галузі сільського господарського виробництва відповідно до спеціалізації «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології»; використовувати відповідне програмне забезпечення для вирішення професійних завдань, відповідно до спеціалізації «Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології»; використовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення та інтегрувати їх в освітнє середовище; проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проєкти; діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій; виконувати розрахунки, що відносяться до сфери професійної діяльності; розв'язувати типові спеціалізовані задачі, пов'язані з вибором матеріалів, виконанням необхідних розрахунків, конструюванням, проектуванням технічних об'єктів у предметній галузі аграрного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції; уміти обирати і застосовувати необхідне устаткування, інструменти та методи для вирішення типових складних завдань у галузі аграрного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції.

Він повинен володіти: методиками проектування, організацією проведення занять з загальнотехнічних і спеціальних предметів, практичного (виробничого) навчання в галузі агрономії; методиками проектування педагогічних технологій та техніко-методичного забезпечення для підготовки сучасного робітника; технологією педагогічного спілкування; вміннями аналізу, проектування, реалізації, оцінювання та корекції освітнього процесу у професійній школі;

технологіями розвитку особистості учня (технологіями виховання, освіти, навчання); мовним етикетом, прийнятим у суспільстві; методикою розрахунку кількості заготовлених кормів, продуктивності кормових угідь, обстеження сінокосів та пасовищ; методами аналізу кормів та розрахунками їх поживності; методами біометричної обробки та аналізу даних експериментальних досліджень, теорією та практикою відбору та підбору методик розрахунку програмування врожаю; методиками складання технологічних карток вирощування польових культур; методиками розрахунку економічної ефективності агротехнічних заходів та виробництва продукції; методами оцінки якості рослинницької продукції; методами боротьби з бур'янами, хворобами, шкідниками сільськогосподарських культур; методами селекції та основами насінництва сільськогосподарських культур; робітничою професією в галузі агарного виробництва.

Теоретичний аналіз наукової літератури показує, що професійне становлення та розвиток, професіоналізм майбутнього педагога професійного навчання знаходиться в прямій залежності від рівня освіти, стану освітньої ситуації, якості підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Існує загальноприйняте переконання, що майбутнє суспільства, його прогрес і успішність розвитку залежать від якості освіти, рівня освіченості людей, наявності кваліфікованих фахівців, їх професіоналізму. У свою чергу професіоналізм будь-якого працівника залежить від рівня його освіти, мотивації, професійної спрямованості та особистісних характеристик.

Тим часом ставиться освітнє надзавдання підготовки не просто професіоналів, а фахівців високого рівня професіоналізму. Високий професіоналізм вимагає для свого становлення інших підходів та передумов, більш досконаліх з погляду якості та надійності. Спираючись на знання, вміння і навички, сконцентровані в минулому досвіді, професіоналізм залежить від всебічного інтелектуального екіпірування, вільного володіння передовими технологіями, сучасного рівня моральної та правової культури. У цьому плані проблема полягає в тому, що акцент в оцінці освітньої сфери досі робиться на

осмислення та критику того, що відбувається, ніж на перспективу та на вирішення завдань майбутнього. Отже, суспільство і людину може задовольнити не будь-яку освіту, а ту, яка соціально затребувана і дає максимальний за якістю результат.

XXI століття - століття освіти, і що ключовою фігурою цього століття повинен є вчитель і що тільки професіонали, здатні робити справу і відповідати за нього, можуть забезпечити виживання суспільства, його вихід із глибокої кризи, його повернення до національно-культурних традицій та повноцінним контактам з іншими країнами та народами. Слід погодитись, що доля України залежить від того, яким буде вчитель – ключова постать XXI століття – століття освіти.

Необхідно підкреслити, що до сучасного педагога професійного навчання пред'являються нові вимоги: справжній педагог - це не тільки знаючий фахівець, а й людина, яка організує життя дитини, учня, здатна до культурного саморозвитку та творчої співпраці з дітьми та дорослими. Професійну підготовленість педагога професійного навчання агарного профілю слід розглядати не просто як багатознання та володіння набором професійних компетентностей, а як розвиненість різноманітних здібностей, якостей особистості системного характеру, високого ступеня їх продуктивності.

Відповідно до цих вимог кадрова політика в освіті спрямована гуманізацію та демократизацію, на формування педагога - професіонала, створення творчих педагогічних колективів, постійне наукове забезпечення навчання, виховання та педагогічної корекції соціалізації студентів, на широку пропаганду інноваційних ідей та передового педагогічного досвіду, комплексний характер безперервної психолого-педагогічної освіти та самоосвіти вчителів та викладачів, їх атестацію з урахуванням педагогічної майстерності.

Діяльність педагога професійного навчання нині розглядається як процес вирішення незліченної множини як типових, так і оригінальних педагогічних завдань. Тому в системі підготовки сучасних педагогів професійного навчання повинні знайти широке застосування такі методи, які ставлять студентів перед

необхідністю вирішувати конкретні педагогічні завдання, шукати та знаходити вихід із життєвих ситуацій, розвивають педагогічне мислення, орієнтування, винахідливість та самостійність.

На початковій стадії педагогічного навчання особливо важливо вчити студентів подумки уявляти те чи інше педагогічне явище, подумки поставити себе у становище того педагога професійного навчання, який керує діяльністю вихованців.

Багато професійно - педагогічних проблеми не можуть бути вирішені формалізованими операціями. Мають використовуватися евристичні методи, побудовані на основі творчої прогностичної діяльності. Основний об'єкт евристики - завдання, пов'язані з прийняттям рішень в умовах нестандартних проблемних ситуацій. Евристична діяльність пов'язана з побудовою соціальних моделей, які можуть бути застосовані при аналізі ситуацій та вирішенні педагогічних завдань.

Усвідомлення студентами професійно-педагогічної задачі відбувається в результаті аналізу конкретних умов, звідси виникає проблема.

Вирішення професійно-педагогічних завдань є важливою формою професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання агарного профілю для їхньої подальшої освітньої діяльності. Вирішуючи завдання, викладач має включити студентів до проблемної педагогічної ситуації. Осмисливши ситуацію, студент тепер може поставити проблему і шукати шляхи до її вирішення.

На певному етапі студент усвідомлює необхідність свого вдосконалення і потребу в самовихованні. Тоді він стає свідомим суб'єктом професійного самовиховання. Функція викладача - керувати освітньою системою.

Вирішення професійно-педагогічних завдань - важливий засіб професійно-педагогічного самонавчання та самовиховання майбутніх педагогів професійного навчання всіх профілів начання. Розв'язання задач дозволяє виявити, які знання та вміння у студентів є, а яких немає. Воно допомагає

актуалізувати у свідомості студентів думку про те, що певна професійна робота потребує відповідних професійних знань, умінь, навичок.

Таким чином, аналіз соціально-історичних і педагогічних передумов підготовки фахівців показує, що:

- у вітчизняній професійній освіті склалися традиції співвіднесення професійно-педагогічної підготовки кадрів з конкретною спеціалізацією та видом трудової діяльності;

- гуманізація, диференціація, інтеграція та демократизація - найважливіші вихідні положення організації професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання;

- основними показниками успішності формування особистості майбутнього педагога професійної освіти є сформованість внутрішньої професійної мотивації, професійної спрямованості та сукупності спеціального досвіду професійної дії;

- актуальною у професійному сенсі методикою професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання є моделювання та пошук вирішення професійно-педагогічних завдань.

1.2 Формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності

Розвиток вітчизняної професійної освіти дедалі більше виявляє тенденції інтеграції за структурними та змістовними аспектами. Зокрема, інтегруються технології інженерної та педагогічної освіти. Це зумовлено двома основними тенденціями. З одного боку, переведення аграрних інститутів та академій до рангу університетів потребує значного посилення гуманітарної складової. І, головне, перехід системи освіти на Болонську модель професійної діяльності та умови життєдіяльності фахівців в умовах сучасного села, де все інтенсивніше виробничий цикл інтегрується з соціокультурними традиціями, вимагає фахівців, які мають не лише спеціалізовані предметні знання, а й підготовлені у загальнокультурному та психолого-педагогічному аспектах. З'являється у ЗВО, крім профільного, і непрофільна освіта, яка, перетинаючи профільну, створює

можливість підготовки різнопрофільного фахівця. Це вимагає теоретичного та практичного обґрунтування діяльності принципово нової системи професійно-педагогічної підготовки студентів у непрофільному закладі освіти. Будь-яка система, зокрема і система професійної підготовки, задається насамперед цілями. Тому, щоб виявити теоретичні та практичні основи створення та розвитку професійно-педагогічної підготовки здобувачів у педагогічному процесі ЗВО необхідно спочатку з'ясувати, яка професіограма такого педагога, потім описати структуру та зміст даного виду професійної підготовки та розробити кваліфікаційні вимоги до випускнику, який володіє як інженерно-технічними, агрономічними, економічними, так і педагогічним і методичними компетенціями. Зазначимо також, що в даний час йде технічне переоснащення всіх галузей народного господарства на основі сучасних технологій промислового аграрного виробництва. У зв'язку з цим все більше зростає значення таких ділових якостей, як комунікативність, компетентність, почуття нового, ініціатива, сміливість і готовність брати відповідальність на себе.

Тому процес професійної підготовки у ЗВО все повніше вбирає в себе педагогічну складову і представляє складну і досконалу систему, якщо вона реалізує мету засвоєння студентами інженерно-технічних і психолого-педагогічних компетентностей у єдності з розвитком їх особистості в цілому, готовності до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим цілепокладання, побудова навчання, його зміст вимагають поглибленого вивчення та обґрунтування у сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Досягнення нових, більш досконалих, цілей навчання, спрямованого формування професіонала, що володіє технічним і педагогічним досвідом, вимагає спеціальної організації педагогічного процесу в ЗВО. Удосконалення його функцій та структури шляхом досягнення максимальної їх адекватності вимогам, що висувуються до фахівця сучасного сільськогосподарського виробничого комплексу та сільського соціокультурного та педагогічного середовища. Потрібні знання про основи процесу навчання в закладі вищої

освіти, який формує професійно-педагогічну готовність студентів як цілісного явища.

У світлі вищевикладеного актуалізується проблема і змісту, сутності та реалізації процесу навчання, що забезпечує свідоме оволодіння студентами знаннями техніки, агрономічних дисциплін, а також розвиток їх гуманістичних позицій психолого-педагогічного мислення та здатності творчо працювати в сучасному закладі професійної (професійно-технічної) освіти аграрного профілю. Цей педагогічний процес повинен ґрунтуватися на ідеології саморозвитку, а також саморозвитку вольових почав особистості студентів, їх уміння діяти у відповідності з ідеалами сучасного суспільства.

Тенденція швидкого зростання технічної та педагогічної інформації та засобів її доставки до споживача породила протиріччя між обмеженими термінами підготовки фахівців у ЗВО і зростаючим обсягом змісту навчальних курсів з урахуванням оновлення знань, прогресу науки і техніки в сучасних умовах. Це протиріччя визначило ряд нових педагогічних завдань, вплинуло на проблематику педагогічних досліджень вищої школи, що розкрили різні сторони системи підготовки фахівців в цілому.

До таких досліджень, в першу чергу, відносяться дослідження проблеми інтенсифікації викладання, розширення профілю спеціаліста, складання «професіограм», «освітніх програм» «паспортів», «моделей» і алгоритмів професійної підготовки різнопрофільних фахівців, проблеми безперервності освіти, створення навчально-виробничих комплексів, безперервності гуманітарної, психолого-педагогічної та методичної підготовки здобувачів - майбутніх педагогів професійного навчання за аграрного профілю.

Інтегративні тенденції наукового та практичного педагогічного знання актуалізували протиріччя між потребами суспільства в більш високому рівні професійно-педагогічної підготовки фахівців та можливостями існуючої предметної системи навчання у ЗВО. В результаті з'явилися роботи з наукової організації освітнього процесу, його оптимізації, з моделювання процесу

управління навчальним закладом, процесу засвоєння навчальної інформації, пізнавальної діяльності студентів, формування спеціаліста.

Роботи цього напрямку внесли істотний внесок у вирішення питання про реалізацію професійно-педагогічної спрямованості змісту навчання у професійній школі відповідно до вимог сучасного виробництва, соціуму та системи освіти України.

Побудова мобільних систем різнопрофільної освіти посилює вимоги до якості професійного мислення фахівців з вищою аграрною (технічною) та педагогічною освітою, до формування педагогічного мислення під час навчання дисциплін психолого-педагогічного, методичного та спеціального циклу, до виявлення можливостей кожного предмета у формуванні системного мислення майбутнього педагога як одного з «стрижневих», інтегративних якостей особистості різнопрофільного фахівця.

Тенденція до диференціації та інтеграції професійної діяльності та наукового знання породжує, у свою чергу, протиріччя між потребами суспільства у фахівцях, які володіють новими, все більш вузькими, спеціальностями та соціальною затребуваністю у сільській культурі широкопрофільної підготовки у ЗВО. Звідси виникає необхідність внести у процес широкопрофільної підготовки за однією спеціальністю чіткі структурні та змістовні корективи.

Аналіз педагогічної діяльності викладачів Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка показує, що широка профільність пов'язується з підготовленістю фахівців, які мають різноманітні теоретичні знання, вміють розбиратися у всіх питаннях своєї спеціальності, мають достатню теоретичну та практичну підготовку за своїм профілем. Аналіз документації та державного стандарту показав, що педагог професійного навчання профілю - це фахівець, який володіє знаннями, необхідними для здійснення педагогічних функцій з розробки, виробництва, дослідження та експлуатації виробничих об'єктів, що має навички виховної роботи, навички управління колективом працівників, навички роботи в колективі, що вміє та

бажає підвищувати свої знання та вміння. Таким чином, широкопрофільність розуміється як широта знань та умінь, але всередині спеціальності, всередині обраного профілю діяльності. Це дозволяє, з одного боку, знайти точки дотику для здійснення професійної підготовки фахівця для здійснення педагогічного процесу.

З іншого така підготовка здійснюється у ЗВО в процесі дисциплінарного навчання, коли кожна грань профілю формується у вигляді окремих дисциплін. Тому, коли йдеться про розширення профілю, було б непогано здійснити запровадження нових освітніх компонентів - аграрної психології, психології праці тощо. Отже, потрібен новий підхід. Створення спеціалізацій, відкриття власне педагогічних спеціальностей з підготовки педагога професійного навчання.

Багатопрофільність - це здатність особистості в цілому до вирішення різного типу завдань, яка обумовлюється її властивостями як різнобічно підготовленою до майбутньої діяльності. Ці властивості представляють не як сукупність компонентів, кожен із яких є гранню різних профілів діяльності, бо як здатність до внутрішньої перебудови сформованих особистості утворень високого рівня узагальненості. Наприклад, здатності синтезувати різнопрофільні завдання на основі узагальнених методів пізнання, усвідомлювати їх як особистісно-значущі (операційно-виробничі, організаційно-практичні, соціально-педагогічні та інші завдання); здатності синтезувати знання в процесі творчого пошуку широкопрофільних завдань; здатності мобілізувати емоційно вольову сферу при вирішенні завдань в екстремальних умовах та інші. Ці властивості педагога професійного навчання широкого профілю є проявами високого рівня цілісності особистості, які, завдяки високому ступеню розвитку та професійної готовності студентів, забезпечують реалізацію ними здатності до мобілізації особистістю своїх можливостей у нових умовах.

Сучасна вища професійна освіта забезпечує формування окремих компонентів аграрної, інженерно-технічної та, тим більше, психолого-педагогічної підготовки спеціаліста, які задаються навчальними дисциплінами та

виробничою практикою, яка лише частково адекватна майбутній трудовій діяльності як агроном, зоо-інженер, економіст і вимагає повного переосмислення для підготовки фахівців – педагогів.

В силу цього випускник університету вибирає із завдань широкого профілю (професійних, організаторських, корекційних, що вимагають вольових рішень у варіативних умовах), до вирішення яких його спонукає умови виробничої та педагогічної діяльності, якийсь певний, знайомий йому коло завдань, які здаються йому єдино цінними і значущими у його праці.

З великими труднощами і часто без успіху, він входить у вирішення інших завдань (наприклад, вимагає нового, несподіваного погляду колишню технологію, на застарілі форми діяльності, новаторства, принциповості, професійної сміливості, створення нових інформаційно насичених технологій навчання). Тому при широкопрофільній системі підготовки вища школа, на наш погляд, формує часом вузькопрофільних фахівців, які часто не володіють досить розвиненими професійними вміннями синтезувати знання і методи вирішення агрономічних, економічних і соціально-педагогічних завдань, потребою в постійній і безперервній самоосвіті, в самодосконаленні та іншими проявами високого рівня і цілісності особистості.

Великий внесок у вирішення проблеми формування особистості фахівця у процесі навчання зробили дослідження структури окремих якостей особистості - світогляду, моральної переконаності, творчої активності, специфічного мислення, ціннісних відносин в освітній праці, професійної орієнтації та інших. Аналіз наукової літератури дозволив виявити моделі діяльності фахівців безвідносно до певних процесів, логіко-структурні моделі викладу навчальної інформації, моделі навчання окремій дисципліні навчального плану, моделі управління закладом освіти, імітаційної моделі побудови програм з предметів природничо-наукового циклу), моделі навчального плану, мережевого моделювання, керуючої моделі спеціальності, графічної моделі професійної підготовки та ін.

Всі ці моделі дозволяють розібратися в особливостях становлення системи підготовки фахівців з вищою сільськогосподарською (технічною) освітою, які мають готовність до здійснення педагогічної діяльності, яка все більш інформаційно насичена.

Вищезгадані роботи базуються на розумінні процесу навчання як кібернетичної системи, де процес навчання представлений як процес управління. Як керована система описаний процес навчання у вищій школі складається з цілей і завдань системи в цілому, навчального процесу (засоби, форми і методи впливу на систему відповідно до цілей і оптимальним результатом, що моделюється), алгоритму управління, що вказує на певні керуючі впливи в часі при змінах системи, що моделюються, зворотного зв'язку. Це кібернетичний підхід, заснований на допустимому ізоморфізмі понять «процес навчання» і «функціональна інформаційна система». Тут система складається з двох підсистем - керуючої (педагог) та керованої (студент). Все вищесказане вимагає подальшої розробки алгоритму професійної підготовки студентів - майбутніх педагогів професійного навчання за агарного профілю до педагогічної діяльності.

Проблема вдосконалення вищої професійної освіти, підготовки фахівців розглядається як найважливіша й у зарубіжній педагогіці. Велика увага приділяється окремим сторонам цієї підготовки, її організаційним формам. Концепція традиційної вільної, ліберальної, індивідуальної освіти, що забезпечує можливість для саморозвитку творчого потенціалу особистості, уніфікована роль матеріально-технічного забезпечення процесу навчання, що не могло не послабити роль особистості викладача у взаємодії з учням.

Розширюється мережа вищих навчальних закладів з набором своїх навчальних програм для вільного вибору студентами спрямованості професійної діяльності, в тому числі, педагогічної, стверджується думка, що тільки вільна освіта може повністю забезпечити розвиток творчих можливостей студентів.

У нових програмах для вищих навчальних закладів значне місце займає, поряд з освітніми, цілі розвитку окремих властивостей особистості майбутнього

професіонала таких, як критичне мислення, навички вирішення ділових проблем, умінь ділових спілкувань, що необхідно сучасному педагогові в його взаємодії з учнями будь-якого віку та рівня розвитку.

Усі ці системи підготовки фахівців, спрямовані формування тих чи інших індивідуальних якостей особистості. З погляду проблеми дослідження, заслуговує на увагу концепція про вплив процесу навчання, засвоєваних знань на комплекс якостей та властивостей особистості учня. Засновник цього напрямку досліджень B.S. Bloom, класифікуючи мети освіти у своїх фундаментальних роботах, піддає поглибленому вивченню пізнавальну (Cognitive Domain) і емоційну (Affective Domain) сфери особистості, що включають знання, інтелектуальні навички, інтереси, відносини, самооцінку, цінності. Основне завдання, поставлена ним - виявити прояви різних властивостей особистості в їх єдності під впливом засвоєння конкретного змісту, що вивчається, вибудувати ці прояви в певній системі. З цією метою розроблено рівні становлення взаємопов'язаних властивостей особистості як основа діагностичних методик її вивчення у процесі навчання. Це дозволяє у процесі взаємодії викладачів і студентів підготувати майбутніх педагогів професійного навчання на вирішення завдань психолого-педагогічного управління розвитком.

Особливу значущість у процесі магістерського дослідження відіграли такі проблеми:

- дослідження взаємозв'язку реалізації методів і технологій професійно-педагогічного навчання майбутніх педагогів з вихідним станом досвіду та рівня загального та спеціального розвитку студентів;

- дослідження взаємозв'язку змісту інженерно-технічного навчання, його технологій з педагогічним змістом та спрямованістю діяльності студентів у конкретному соціальному та освітньому середовищі, формуванням пізнавальної, емоційної та вольової сферами особистості студентів.

Окремі питання позначених проблем аналізуються в роботах багатьох вчених (D.R. Krathwohl, B.S. Masia, G.F. Madans, J.T. Hastings), що досліджують проблему вдосконалення процесу навчання на основі використання

особистісних характеристик, тестів, карт спостереження за розвитком навичок та інших діагностичних матеріалів поглибленого вивчення особистості здобувачів.

Проте залишається проблемним питання взаємозв'язку професійно-технічної підготовки студентів Глухівського національного педагогічного університету зі структурою та змістом педагогічної діяльності майбутніх фахівців. У зарубіжному педагогічному знанні акцент робиться на адаптивні технології: пристосування навчання до швидко мінливих умов життя суспільства, акцент на педагогічну складову досягнення пізнавальних цілей навчання не зважаючи на розвитку концепції забезпечення розвитку творчого мислення, самостійності та інших якостей особистості.

Разом із тим, у роботах низки зарубіжних дослідників наполегливо висувається положення про побудову освітнього процесу з урахуванням вихідного стану пізнавальної та емоційної сфер особистості здобувачів, що дозволяє проектувати їх розвиток; з урахуванням специфіки професійної підготовки, впливу засвоюваного знання на особистість та формування її професійних умінь (B.S. Bloom, D.R.Krathwohl, B.S. Masia, etc).

Аналіз наукової літератури показує, що ні у вітчизняній, ні в зарубіжній педагогіці не розроблено з достатньою повнотою наукові та технологічні основи організації системної професійно-педагогічної підготовки студентів, яка б забезпечувала багатопрофільність майбутньої професійної самореалізації на самодостатньому та професійно значущому рівні.

На своєчасність постановки цієї проблеми в системі вищої освіти вказують багато дослідники. Її актуальність посилюється у зв'язку зі зростаючим рівнем технологізації всіх сфер життя людини та її інформаційного насичення, що вимагає підвищення відповідальності фахівців, що формуються у ЗО, за якість своєї професійної дії, активності та підготовленості до виконання своїх соціально-педагогічних функцій.

Зростає необхідність розробки методик та технологій отримання студентами такої вищої професійно-педагогічної освіти, коли в єдності із

засвоєнням знань та умінь формується соціальна та професійна компетентність та майстерність. Тому при розробці наукових засад удосконалення професійної підготовки студентів у процесі їх навчання у ЗВО до педагогічної діяльності необхідно забезпечити реалізацію системно-цілісного підходу до освітнього процесу, щоб кожен предмет виконував не лише функції спеціального навчання, але через них формував у студентів особистість, яка здатна до соціального та професійного саморозвитку та самозміни своїх можливостей при необхідності вирішення професійних та соціально-педагогічних завдань.

Розглядаючи процес професійної підготовки як систему, ми виходимо із положень системно-цілісного підходу. Відомо, що під системою розуміють упорядковане безліч компонентів, єдність яких виражається цілісних, системних властивостях. До них відносять упорядкованість зв'язків компонентів (елементів) у будові системи, ступінь вкладу елементів у загальне функціонування системи, її структуру, стан системи у певний момент часу, поведінка системи як послідовності її станів.

Щоб процес педагогічної професійної підготовки студентів у ЗВО відповідав цим вимогам, необхідна спеціальна організація його елементів і зв'язків між ними, адекватна проектованій мети. Як таку мету в процесі дослідження обрано готовність студентів до педагогічної діяльності, яку розглядаємо в динаміці її становлення, розвитку (від інформаційного насичення студентами новітніми психолого-педагогічними технологіями та методиками, до формування професійних умінь).

Потрібно розширення функцій педагогічного процесу ЗО з метою максимальної реалізації поставлених завдань. Щоб структура процесу була адекватна структурі «педагогічної готовності» студентів, потрібна його диференціація на етапи, цілі та технології, реалізації яких підбираються відповідно до різних станів мотивації, спрямованості діяльності студентів та готовності педагогічного колективу до реалізації педагогічної спрямованості у професійній підготовці здобувачів.

Спрямованість дослідження визначила і постановку його наступного завдання: вивчити властивості процесу навчання у ЗВО як цілісного явища, за наявності яких він забезпечує підготовку фахівця для педагогічної діяльності відповідно до потреб сучасної системи освіти України.

Це вимагає теоретичного та практичного опису процесу професійно-педагогічної підготовки студентів, щоб у кожному конкретному випадку питання навчання розглядалися як цілісні соціально-педагогічні ситуації, що потребують творчого вирішення у професійно значущому значенні.

У вирішенні цього завдання ми спиралися на теорію цілісного процесу формування компетентного педагога з високим рівнем професійної майстерності. Тому під цілісним педагогічним процесом, що формує педагога, розуміємо такий процес, функціонування якого забезпечує становлення не тільки окремих компонентів особистості (знань та умінь), а особистості в цілому - її соціальної та професійної культури, готової до соціально компетентного та професійно затребуваної професійної діяльності.

Однак ці якості не можна розглядати без врахування їх функцій, можливостей та індивідуальної реалізації у загальному процесі формування цілісної, готової до праці особистості педагога.

Потрібне обґрунтування проблем взаємозв'язку мотивації студентів, їхнього світогляду та становлення професійних умінь. Як ці вміння стимулюють прагнення студентів до професійно-педагогічного вдосконалення та творчості.

Часто ці питання вирішені у різноманітних «освітніх програмах», «моделях», «професіограмах», «предметно-трудовах моделях», майбутніх фахівців, розроблених з досвіду багатьох технічних вузів. Однак вимагає вирішення питання про виявлення умов, що дозволяють сформуванню особистість педагога, готового до кваліфікованої аграрної та педагогічної самореалізації.

У цьому контексті необхідно вирішити проблему прогнозування практики, яка залишається однією з найважливіших педагогічних проблем. Якщо наукове знання у вигляді багатоступінчастої конструкції - теоретичне знання, нормативна ланка (що зумовлює вибір норм, правил, дій реалізації теоретичного знання) і

практика, то наукове прогнозування практики здійснюється ще лише на рівні інтегративних позицій. Часто переважає порівняльно-порівняльний підхід. Така справа і з впровадженням у практику кваліфікованих характеристик педагогів професійного навчання за аграрного профілю. І тут нормативна ланка наукового знання базується на досягненнях практики (емпіричного знання), ніж інтегративній єдності теоретичних досліджень, і практичного моделювання.

Вирішення цієї проблеми передбачає необхідність докорінних перетворень всієї системи підготовки фахівців професійного навчання з урахуванням ієрархічності будови підсистем різних рівнів організації, що входять до неї, в тому числі, процесів навчання, виховання і, головне, забезпечення педагогічної спрямованості соціалізації студентів.

Одне з корінних перетворень системи підготовки фахівців з вищою педагогічною освітою в умовах навчання у ЗВО полягає в тому, щоб усі освітні компоненти активно включалися у формування у здобувачів умінь вирішувати соціально-педагогічні завдання різних типів, що визначаються потребами педагогічної практики основі сформованих мотивів та умінь.

Якщо викладач формує лише знання і показує в аудиторії, як застосувати їх на практиці, то організований таким чином процес підготовки майбутніх педагогів професійного навчання не адекватний структурі та змісту педагогічної діяльності особистості в цілому, і практика навчання не може забезпечити формування внутрішньої мотивації та спрямованості студентів на педагогічну діяльність.

Таким чином, аналіз сучасних тенденцій професійно-педагогічної підготовки студентів показує що:

- розвиток вищої професійної освіти в Україні виходить на новий рівень інтеграції, коли створюються передумови для підготовки педагогічних кадрів на основі узагальнюючих концепцій професійної підготовки фахівця, діяльність якого характеризується компетентністю та високим рівнем готовності до вирішення професійних та соціально-педагогічних завдань;

- однією з основних тенденцій розвитку вищої професійної освіти є його системна побудова, що передбачає розгляд всіх процесів у педагогіці вищої школи з точки зору системно-діяльнісного підходу: від інформаційного насичення майбутнього фахівця необхідним знанням, до формування його готовності до різно-профільної професійної самореалізації;

- різнопрофільна професійна освіта на рівні вищої академічної професійної освіти є традицією вітчизняної освіти і відповідає вимогам сучасного освітнього комплексу України який ефективно розвивається педагогом, що володіє не тільки психолого-педагогічною та гуманітарною складовою своєї професії, але і її аграрним (технічним) забезпеченням;

- введення у процес професійно-педагогічної підготовки здобувачів – майбутніх педагогів професійного навчання аграрного профілю задачно-ситуативного підходу, що сприяє підвищенню ефективності зазначеного процесу.

Тому роль педагога професійного навчання у професійній підготовці майбутнього робітничого потенціалу аграрного профілю визначається насамперед його професіоналізмом та професійною компетентністю.

Таким чином, аналіз особливостей підготовки педагогів професійного навчання за аграрного профілю показав, що:

- професійна підготовка педагогів професійного навчання є процесом, структура та зміст якого взаємопов'язані з особливостями державної та регіональної освітньої політики, а також педагогічними традиціями конкретного колективу ЗВО та його можливостями в аспекті готовності до творчого та інноваційного саморозвитку у методичному та психолого-педагогічному аспектах;

- основними особливостями підготовки педагогів професійного навчання аграрного профілю є: диференція, гуманізація в акмеологічному аспекті, системно-діяльнісна, аксіологічна та андрогогічна спрямованість педагогічної взаємодії викладача університету та студентів;

- професійна підготовка педагогів професійного навчання є не тільки дидактичним, а насамперед процесом соціокультурного розвитку особистості студентів;

- компетентність та професіоналізм діяльності викладача ЗВО - провідна умова успішності професійної підготовки педагогів професійного навчання ЗП(ПТ)О аграрного спрямування;

- важливими умовами готовності студентів до діяльності як педагога професійної установи є: наявність у студентів внутрішньої професійно-педагогічної мотивації; педагогічної спрямованості та досвіду реалізації професійно-педагогічних умінь; наявність у викладачів ЗВО досвіду професійної та педагогічної діяльності, відповідної спеціалізації навчання студентів.

1.3 Педагогічні умови формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності

Особливу увагу на сучасному етапі дослідження приділяють технології організації освітнього процесу у ЗВО та розробці педагогічних умов, які сприяють ефективній підготовці майбутнього педагога професійного навчання.

У тлумачному словнику поняття «умова» розглядається як обставина, від якої щось залежить.

Аналіз наукових джерел дав змогу виділити кілька груп загальних умов:

1) глобальні, світові чинники (проблема війни та миру, екологічні катастрофи, витрати цивілізації тощо);

2) соціальні (політичні, економічні, культурні, медичні, освітні, тощо) умови життя суспільства та держави;

3) регіональні (чинники, що впливають розвиток у конкретних містах, селищах, мікрорайонах тощо);

4) конкретно-особистісні (безпосередньо з якими стикається особистість: сім'я, школа, позашкільні заклади, побутове оточення тощо);

5) «Я сам», тобто умови внутрішнього духовного розвитку.

Пріоритетною умовою є *регламентація освітнього процесу навчально-методичною документацією, що визначає зміст освіти*. Чільна роль умов закріплена типовими положенням про організацію освітнього процесу в закладах професійної освіти, в якому зазначено, що зміст освіти та організація освітнього процесу регламентується навчальними (тематичними) планами, програмами.

Другою важливою педагогічною умовою має *стати умова, що залежить від якості діяльності педагога професійного навчання та його особистісних особливостей*. Серед яких можна виділити наступні:

1. Використання прийомів емоційно-інтелектуального стимулювання пізнавальної активності здобувачів - евристичні, інтегруючі, педагогічне навіювання оптимістичної перспективи.

2. Облік факторів діяльності, що стимулюють пізнавальну активність здобувачів.

3. Новизна, зміст досліджуваного матеріалу, характер пізнавальної взаємодії педагогів і здобувачів, характер спілкування в структурі-здобувач-педагог.

4. Проблемно-пошуковий, евристичний підхід у організації навчання.

5. Пошук рішення щодо ключових понять, консультування, відкриття нових способів рішення тощо.

6. Допомога та контроль у подоланні інтелектуальних бар'єрів.

7. Контроль за просуванням студентів у подоланні труднощів, консультування.

8. Створення умов для самореалізації особистості в ситуації педагогічної взаємодії викладачів і студентів, спрямованої на вирішення професійно-педагогічних завдань.

9. Формування у студентів адекватної самооцінки, створення умов реалізації самооцінки, створення умов самовираження.

10. Наявність мотивації та професійних умінь у самого педагога.

11. Наявність у педагога досвіду професійно-педагогічного саморегулювання, націленого на спонукання студентів до прояву пізнавальної активності.

Дані умови мають визначальний вплив на мотиваційні основи особистості. Ми вважаємо, що, реалізуючи їх, здійснюючи перелічені дії, мотивуючи студентів, педагог передає їм необхідний досвід професійно-педагогічного саморозвитку. А саме, пробуджує бажання, викликає інтерес, активізує волю, допомагає усвідомити потребу пізнавальної діяльності, тим самим активізуючи їх.

Позначивши педагогічні умови формування майбутніх педагогів, можна зробити певні висновки і про те, що інтелектуальні мотиви в процесі їх формування «спрацьовують» тоді, коли буде враховано, що: мотивація на освоєння майбутньої професії виступає не так проявом стійкості особистості, як відображенням заданих умов діяльності; формування мотивації навчання здійснюється за допомогою спеціально організованих-дидактичних впливів;

Дидактичні, інтелектуальні, емоційні взаємодії викладачів ЗВО та студентів містять кожен педагогічну умову, складаючи інструментування формування професійної підготовки майбутніх педагогів ЗП(ПТ)О.

1. Використання прийомів емоційно-інтелектуального стимулювання пізнавальної активності студентів.

При виборі прийомів особливо важливо враховувати цілі та завдання професійного розвитку особистості, орієнтованих на підготовку особистості до професійно-значущого саморозвитку, і навіть на власне самопізнання.

Емоційна сфера визначає виховання почуття, поглядів, формування спрямованості особистості. Пізнавальна сфера пов'язана з мисленнєвою сферою діяльності. Значення самопізнання у діяльності настільки велике, що визначає мету формування та розвитку умінь і здібностей потреб через професійний саморозвиток.

У процесі формування у студентів мотивів навчання необхідно враховувати, що студенти виступають як суб'єкти педагогічного процесу.

2. Облік стимулюючих чинників пізнавальної діяльності.

Досвідчено-експериментальна робота показала, що необхідним є виділення стимулюючих факторів педагогічних умов, від яких залежить формування прагнень студентів до професійної діяльності.

Перший вид стимулюючих факторів – ті, які мають своїм джерелом зміст навчального матеріалу, другий – ті, що виникають у ході навчального процесу, та третій вид стимуляції навчальної діяльності спирається на фактор професійно-значущого спілкування викладачів ЗВО та студентів.

У першій групі стимулювання важливим спонукаючим фактором навчання є новизна навчального матеріалу.

Важливим стимулом є професійна значущість отримуваних знань, практичний акцент майбутньої професійну діяльності.

Зміст навчального матеріалу містить достатньо факторів, що стимулюють навчальну діяльність.

Іншим джерелом, що живить інтелектуальні мотиви навчання студентів, є сама пізнавальна діяльність, її організація в різноманітні активізуючих форм і методів навчання.

3. Проблемно-пошуковий, евристичний підхід в організації навчання.

Суб'єктивно студент усвідомлює проблемну ситуацію, як ситуацію труднощів. Психологічною основою усвідомлення проблемної ситуації труднощів є своєрідне протиріччя між раніше засвоєними знаннями та тими, які слід засвоїти. Це становище реалізується на двох рівнях: вони становлять початковий пункт і необхідну умову мислення, але при засвоєнні нових знань викликають своєрідну психологічну скруту для мисленнєвої діяльності.

Цілком природно, що створенню проблемної ситуації передують підготовча робота викладача, спрямована на забезпечення того рівня знань студентів, без яких проблема не може бути вирішена.

Головна мета в даному напрямку – створення такої ситуації, яка неминуче має викликати прагнення студентів до активної та творчої пізнавальної діяльності, самостійної роботи над поглибленням та розширенням своїх знань.

4. Допомога та контроль у подоланні інтелектуальних бар'єрів.

Труднощі у подоланні інтелектуальних бар'єрів полягають у тому, що природа пізнавальної діяльності особистості проявляється суперечливо і складно. Здійснюваний студентами процес розуміння сутності явищ навколишньої дійсності взаємопов'язаний з їх досвідом і рівнем розвитку. Це виявляється у тому, що у мисленні студентів відбувається особливо яскраво виражена боротьба між протилежними тенденціями - до збереження, фіксування знань і одночасної їх модифікації. Звідси виникає проблема: як досягти того, щоб вміючи мислити відповідно до правил і рекомендацій, студенти могли б усунутись досить швидко від цих правил, беручи на озброєння нові орієнтири своєї розумової діяльності. Педагог повинен знати, які бар'єри в інтелектуальній діяльності зазнає студент:

- навчально-виховний бар'єр між чуттєвим та логічними елементами пізнання. Йдеться про співвідношення несистематизованих знань із знанням цілком упорядкованими;

- навчально-пізнавальний бар'єр між систематизацією та динамізацією знань, тобто поєднання динамічності та систематичності веде до раціонального стилю розумової діяльності, але їх недостатнє поєднання призводить до репродуктивного характеру мислення;

- навчально-пізнавальний бар'єр між бар'єром (неодноразовий бар'єр, коли відбувається боротьба мотивів між правильним і помилковим підходом до вивчення якої-небудь проблеми; вирішення соціальної або професійно-педагогічної задачі.

Враховуючи наявність цих бар'єрів, педагог має намітити шляхи розкриття тієї орієнтовної діяльності, яка забезпечить студентам можливість вирішення досить складних завдань, що характеризує наявність чи виникнення мотиву до професійної діяльності.

5. Створення умов самореалізації особистості в ситуації успіху.

Активність особистості пов'язана із самооцінкою. Щоб активність виявлялася, необхідно цю активність заохочувати і сприяти впевненості в успіху.

Щоб успіх був надійним, слід створювати такі умови, щоб «радість пізнання» базувалася на «ситуації самодостатнього успіху».

Самодостатність у навчанні - єдине джерело внутрішніх сил, які формують у студентів енергію для подолання труднощів, бажання та прагнення пізнання.

Ситуація самодостатнього успіху студентів у процесі їх професійно-педагогічної підготовки - це таке цілеспрямоване, організоване поєднання умов, за яких створюється можливість досягти значних результатів у діяльності як окремо взятої особистості, так і колективу в цілому.

Спробуємо сформулювати алгоритм професійно-педагогічної дії зі створення ситуації самодостатнього професійно-значущого успіху студентів:

I крок – вибір головного напрямку – визначити шляхів зменшення психологічної напруги студента;

II крок - вибір рівних можливостей – створення умови, за яких студент, для якого створюється відповідна ситуація самодостатнього успіху має приблизно рівні можливості проявляти себе в порівнянні з одногрупниками;

III крок - стабілізація - успіх трансформується в заздалегідь підготовлену, стимулюючу діяльність до подальшого просування вперед.

Головною умовою для самореалізації особистості є визначення того, що їй найбільше «підходить». А для цього слід виділити такі якості, як самостійність, працьовитість, активність, самоорганізованість, особистісна незалежність, що виражають ступінь розвитку особистості студента як системи, що самоорганізується, і одночасно ступінь самоорганізації особистості, оцінюючи їх через призму внутрішньої свободи, індивідуальних здібностей і особливостей особистості.

6. Наявність мотивації та професійних умінь у самого педагога.

Педагог може бути як озброєний знаннями, вміннями і навичками, а й логікою педагогічного мислення, методикою організації педагогічного процесу, технікою педагогічної майстерності, яка обмежується вміннями володіти окремими педагогічними засобами.

Вона передбачає також мистецтво інструментування, коли сукупність педагогічних впливів служить для реалізації певного педагогічного задуму.

Педагог повинен мати такі вміння: показати значимість свого предмета, зацікавити здобувачів процесом оволодіння знаннями, мотивувати до виконання тих чи інших завдань, залучити до роботи як організованих так і неорганізованих студентів, мотивувати до подальшого самостійного оволодіння знаннями.

Нарешті, третьою важливою умовою є сам студент. Яким він має бути, як він повинен виявляти готовність до засвоєння змісту форми професійної підготовки.

Першим виявом своїх педагогічних умінь є практика студентів. Для цього у студентів Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка організовано педагогічні практики. Колективом кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва розроблений щоденник практики (див. додаток 2); визначено мету та завдання, структуру та зміст практики.

Ми розглядали практику як важливу складову частину в системі підготовки майбутнього педагога професійного навчання, як сполучна ланка між теоретичним навчанням студентів та їх майбутньою практичною освітньою діяльністю в ЗП(ПТ)О.

Якщо до педагогічної практики студенти активно засвоювали знання з педагогіки та психології, то під час практики ці знання стають основою формування професійні компетентності після того, як студенти застосують їх на практиці.

У плані дослідження освітньої практики найбільшої розробки отримали такі її етапи, як організаційний, змістовний та функціональний.

Студенти, опинившись у єдиному соціальному просторі з дітьми протягом двох місяців, мають можливість реалізації свого накопиченого досвіду. Але самодостатню професійну самореалізацію особистості як реалізацію цінностей не можна розглядати без моральних умов особистості. Чим продуктивніша людина, тим більше присвячені її зусилля чомусь високому, шляхетному,

творчому. Тому освітній процес у ЗВО повинен максимально формувати у майбутнього професіонала його особистий потенціал, пробуджувати та акцентувати активність кожного. І під час проходження педагогічної практики у студентів з'являється перша можливість реалізації накопичених цінностей.

Для майбутніх педагогів професійного навчання позааудиторна діяльність має великі можливості для самореалізації. Це і участь у роботі творчих об'єднань, клубів, у мистецькій самодіяльності, конкурсах, благодійних акціях тощо. Саме ця діяльність має найбільшу кількість ступенів свободи, саме в цій діяльності відбувається більш тісне міжособистісне неформальне спілкування студентів, викладачів, дітей, адміністрації ЗВО, відбувається культурне збагачення і духовне самозміцнення особистості, розвиток і поглиблення знань, відбувається професійне становлення.

Однією з головних умов професійно-педагогічної самореалізації особистості студентів є визначення того, які якості їй найбільш притаманні. А для цього слід виділити такі якості, як самостійність, працьовитість, активність, самоорганізованість, особистісна незалежність, що виражають ступінь розвитку особистості студента як системи, що самоорганізується, і одночасно ступінь самоорганізації особистості, оцінюючи їх через призму внутрішньої свободи, індивідуальних здібностей і особливостей студентів.

Майбутній педагог ЗП(ПТ)О повинен бути не тільки озброєний знаннями та вміннями, а й логікою педагогічного мислення, методикою організації педагогічного процесу, технікою педагогічної майстерності, яка не обмежується вміннями володіти окремими педагогічними засобами. Вона передбачає також мистецтво інструментування, коли сукупність педагогічних впливів слугує певному педагогічному задуму.

Процес відтворення та використання педагогічних кадрів свідчить що далеко не кожен студент може стати професійним педагогом. І в цьому немає нічого дивного, оскільки навіть менш складними масовими професіями не може опанувати значній частина молодого покоління.

Пошуки внутрішніх змістовних критеріїв професійної придатності студентів до роботи у ЗП(ПТ)О ведеться за двома основними напрямками. Перше пов'язані з теоретичним аналізом процесу педагогічної діяльності. Друге є виділення з репрезентативного матеріалу характеристик, здібностей і закономірностей успішної педагогічної діяльності.

Як переконує теоретичний аналіз, головним показником професійної придатності студентів виступає здатність до вирішення педагогічних завдань за допомогою відповідних алгоритмів професійної поведінки, діяльності та спілкування. Для цього викладачеві необхідні, як мінімум, організаторські, конструктивні та комунікативні здібності, що реалізуються у відповідній діяльності.

Виділяють такі мотиви вибору професії педагога:

I. Мотиви, що свідчать про дійсну педагогічну спрямованість.

II. Мотиви, що характеризують часткову педагогічну спрямованість (усвідомлення в себе педагогічних здібностей, уявлення про важливість та престижність педагогічної професії).

III. Мотиви, які містять педагогічну спрямованість (цікавість до навчального предмета, бажання здобути вищу освіту, прагнення матеріальної забезпеченості).

Розглянуті вище положення враховано при корекції педагогічної практики зі студентами старших курсів. Практика студентів на робочих місцях є заключним етапом їх професійної підготовки та проводиться в останні місяці навчання. До завдань, вирішуваних у процесі виробничої практики, належать: соціальна, психологічна та фізіологічна адаптація студентів до виробничо-педагогічних умов; вдосконалення та конкретизація професійних знань та умінь; спеціалізація з обраної професії; накопичення досвіду самостійної роботи під час виконання складних виробничо-педагогічних процесів; освоєння прогресивної технології педагогічної взаємодії з учнями, сучасного обладнання, досвідом передовиків та новаторів педагогічного процесу; вивчення нормативної та технологічної документації, питань організації педагогічної праці; формування

умінь застосовувати знання практично, вирішувати складні виробничо-педагогічні завдання.

У період практики важливо ставити і вирішувати завдання формування професійно-ціннісних якостей і умінь майбутніх педагогів професійного навчання, таких, як швидкість реакції, координованість рухів, швидкість уваги, спостережливість, працьовитість, самостійність мислення і вчинку, відповідальність.

Педагогічна практика на місці педагога професійного навчання організовується на робочих місцях базових закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

У цей час навчання студенти готуються і здійснюють самостійні педагогічні дії: освоюють типові прийоми педагогічні дії, входять у діяльність громадських організацій.

Основи професійно-педагогічної майстерності студенти освоюють на останньому, завершальному періоді професійного навчання, безпосередньо в умовах тієї установи, де їм належить надалі працювати.

Вони повинні, по-перше, підтримувати тісні зв'язки зі своїми базовими училищами та технікумами, визначати разом із ними той конкретний зміст професійно-педагогічного навчання студентів, які вони беруть на себе: навчання проводити на зразках новітніх досягнень аграрної техніки та технології виробництва та педагогічної діяльності, на сучасній матеріально-технічній базі. Чільне місце у навчанні студентів займатимуть принципи диференціації, індивідуалізації та професійної спрямованості, як найбільш відповідають завданням навчання (див. додаток 2). По-друге, здійснювати професійну підготовку своїх учнів.

Що стосується педагогічної практики майбутніх педагогів професійного навчання, то вона у професійних навчальних закладах вважається однією з провідних форм підготовки майбутнього викладача, носить активний характер і передбачає самостійну діяльність студентів з проектування та здійснення освітньої роботи. Ця практика вимагає від здобувачів високого рівня загальної

педагогічної культури, знання закономірностей, сутності, цілей, завдань і змісту навчання і виховання, усвідомлення їх взаємозв'язку та психічним розвитком учнів.

У ході педагогічної практики студентам надається можливість втілити набуті психолого-педагогічні та методичні знання та способи взаємодії з учнями, вивчити передовий педагогічний досвід.

Педагогічна практика логічно завершує вивчення навчального курсу „Методика професійного навчання”, основною метою якого є оволодіння студентами системою методичних знань та умінь, що забезпечують їхню діяльність з проектування та проведення навчальних занять та виховної роботи з предметів професійного та спеціального циклу - економічним, агрономічним та зоотехнічним.

Оволодіння студентами методикою навчання спеціальних дисциплін передбачає облік їхньої специфіки, яка проявляється у всіх елементах і на всіх етапах педагогічної практики, при постановці цілей та відборі змісту навчання, при розробці планів занять та виховної роботи з предмета, при врахуванні закономірностей педагогічного процесу, реалізації педагогічних принципів при написанні звіту з практики.

Студенти набувають теоретичних знань з економічних дисциплін, що входять до всіх блоків навчального плану. Студенти оволоділи вміннями щодо використання дидактичних принципів у навчанні спеціальних дисциплін, системою методів та способів педагогічної взаємодії з учнями.

На момент педагогічної практики студенти набули умінь з проектування та планування занять та виховних заходів засобами економічних, агрономічних та зоотехнічних дисциплін.

З урахуванням спрямованості та особливостей педагогічної практики студентів формулюється її цілі та завдання.

Цілі: вивчення педагогічного досвіду та оволодіння технологіями навчання та виховання студентів у професійних навчальних закладах; адаптація майбутніх викладачів спеціальних дисциплін до реальних умов освітнього процесу у

ЗП(ПТ)О, формування умінь самостійної роботи при проектуванні та здійсненні педагогічного процесу.

Завдання:

1. Виховати у студентів інтерес та внутрішню мотивацію до педагогічної праці та професійно-педагогічної спрямованості, прагнення до вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду, набути практичних умінь аналізу та узагальнення такого досвіду.

2. Закріпити, розширити та поглибити теоретичні знання з педагогіки, психології, загальної та приватної методик навчання.

3. Формувати та вдосконалювати навички самостійної навчально-методичної та виховної роботи, спостереження та аналізу освітнього процесу.

4. Вивчити зміст, організацію, планування та методи управління педагогічним процесом у професійному навчальному закладі.

5. Вивчити форми організації та методи теоретичного та практичного навчання з предметів загальноосвітнього та спеціального циклу.

6. Оволодіти методиками та прийомами проведення уроків та вміннями керівництва пізнавальною діяльністю учнів відповідно до індивідуальними особливостями підліткового та юнацького віку.

7. Вивчити систему виховної роботи, досвід кращих класних керівників, оволодіти методами та прийомами проведення позаурочної роботи з предмету та виховних заходів.

8. Навчити творчому застосуванню психолого-педагогічних і методичних знань, формувати вміння і навички педагогічного спілкування у процесі організації та керівництва пізнавальної діяльністю учнів.

9. Ознайомитись із системою методичної професійному навчальному закладі.

10. Вивчити досвід організації самостійної роботи учнів.

11. Ознайомитися з організацією виробничого навчання.

12. Вивчити та узагальнити досвід профорієнтаційної роботи у професійному навчальному закладі.

13. Вивчити та узагальнити досвід роботи навчальних гуртків, гуртків технічної, художньої та професійної творчості та викладачів ЗП(ПТ)О.

14. Опанувати вміннями та навички самоаналізу та самооцінювання своєї діяльності, а також навичками дослідницької роботи.

15. Зібрати навчально-методичний матеріал для написання курсової та дипломної роботи.

16. Ознайомитись із передовим досвідом сільськогосподарського виробництва у зоні діяльності професійного навчального закладу.

Глухівським національним педагогічним університетом укладено низку договорів з коледжами, технікумами Сумської області, на базі яких студенти спеціальності 015 Професійна освіта, спеціалізації 015.37 Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології проходять практику.

Відповідальність за організацію та проведення педагогічної практики покладається на кафедру професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва, завідувача кафедри. З-поміж найбільш досвідчених викладачів призначаються методисти та групові керівники за спеціальністю. В організації педагогічної практики крім групових керівників і методистів від ЗВО бере участь адміністрація навчальних закладів, викладачі-предметники, класні керівники, до чиїх груп прикріплюються студенти.

Практикантів, які прибули до ЗП(ПТ)О, наказом з прикріплюють по 1-2 особи до найбільш досвідчених викладачів-предметників для проведення навчальної, методичної та виховної роботи за предметом і по 1 людині - до кращих класних керівників для роботи в якості їхніх помічників.

Робочий день студента-практиканта складає не менше 6 годин на день, включаючи самостійне проведення занять, відвідування та аналіз уроків педагогів ЗП(ПТ)О та інших практикантів, відвідування та проведення позакласних заходів, роботу в бібліотеці, педагогічному кабінеті, лабораторіях, кабінеті профорієнтації, відвідування навчально-дослідного господарства та

сілськогосподарських підприємств з метою вивчення сучасних технологій сілськогосподарського виробництва.

Контроль за роботою студентів здійснюється керівником практики від ЗВО, керівником практики від освітнього закладу.

Перед виїздом на практику для студентів організується настановна конференція із завдань, змісту, термінів, організації та методики проходження педагогічної практики. Практиканти отримують програму практики з відповідними додатками, щоденники практики, направленням, навчально-методичну та іншу документацію.

До основних завдань педагогічної практики Педагогічна практика «Навчально-залікова (на робочому місці майстра виробничого навчання)» належать такі:

- поглиблення знань щодо системи організації освітнього процесу в умовах закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти;
- формування комунікативної культури в педагогічному колективі;
- набуття досвіду застосування професійно-теоретичних знань в умовах освітнього середовища;
- формування вмінь та навичок проведення уроків виробничого навчання;
- набуття досвіду використання цифрових технологій;
- формування здатностей організації та проведення виховних заходів;
- формування умінь індивідуальної роботи зі здобувачами освіти;
- набуття досвіду написання психолого-педагогічної характеристики на особистість учня;
- здійснення аналізу і узагальнення передового педагогічного досвіду майстрів виробничого навчання;
- набуття особистого педагогічного досвіду.

До завдань педагогічної практики «Навчально-залікова (на робочому місці педагога професійного навчання)» належать такі:

- комплексне вивчення системи освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, де здійснюється підготовка фахівців сільськогосподарського виробництва;
- поглиблення знань щодо системи організації освітнього процесу на робочому місці педагога професійного навчання в умовах закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти;
- набуття досвіду застосування теоретичних знань на робочому місці педагога професійного навчання в умовах професійного освітнього середовища;
- ознайомлення з передовим педагогічним досвідом колективу бази практики;
- формування комунікативної компетентності;
- удосконалення вмінь організації та проведення занять професійно-теоретичної підготовки;
- набуття досвіду використання електронних сервісів дистанційного навчання;
- удосконалення вмінь організації та проведення виховних заходів;
- набуття досвіду організації та проведення виховної роботи в процесі виконання обов'язків класного керівника (куратора);
- формування умінь індивідуальної роботи з учнями/студентами;
- набуття досвіду складання психолого-педагогічної характеристики на колектив групи;
- набуття особистого педагогічного досвіду.

Щодо функції організаторів та керівників педагогічної практики, то методист за спеціальністю:

- бере участь у плануванні та організації практичної педагогічної підготовки;
- організовує вивчення досвіду навчально-виховної діяльності;
- бере участь у підготовці та проведенні студентами навчально-виховної роботи у різних формах;

- надає допомогу студентам у розробці та проведенні різних занять, забезпечує їх виховує і розвиваючий характер через застосування різноманітних методів і прийомів, що активізують пізнавальну діяльність студентів;

- аналізує та оцінює виховні заходи, організує їх колективне обговорення;

- проводить проблемні семінари, методичні наради зі студентами;

- надає науково-методичну допомогу кураторам у проведенні роботи зі студентами педагогічного факультету.

- бере участь у плануванні та організації практичної педагогічної підготовки;

- бере участь у настановній та підсумковій конференціях з педагогічної практики;

- проводить, відповідно до робочої програми практики, більшу частину методичних занять зі студентами на місцях проведення практики та консультації з питань виховної роботи з учнями;

- контролює роботу студентів, відвідує вибірково навчальні заняття та виховні заходи, що проводяться студентами, бере участь у їхньому аналізі;

- аналізує звітну документацію разом із груповими керівниками, бере участь у оцінці роботи студентів, у підведенні остаточних підсумків практики, (додаток Методист із психології:

- бере участь у плануванні та організації практичної педагогічної підготовки;

- проводить консультації з питань практичного застосування психологічних знань у професійно-педагогічній діяльності студентів;

- дає психологічний аналіз різноманітних аспектів професійної діяльності студентів;

- бере участь у оцінці діяльності кожного студента.

Груповий керівник:

- включає студентів у педагогічну діяльність відповідно до завдань практики та їх індивідуального плану навчально-виховної роботи;

- надає допомогу студентам у розробці індивідуального плану практики;

- бере участь у аналізі та оцінці роботи кожного студента.

- Здійснює загальне керівництво практикантами; тримає повсякденний зв'язок з адміністрацією освітньої установи та керівником практики, доводить до відома практикантів і стежить за виконанням вказівок, що надходять від керівників практики;

- на підставі завдань та змісту педагогічної практики, складає план проходження практики, підписує його у керівників практики та завуча.

У підсумковій оцінці за практичну педагогічну підготовку враховується ступінь ефективності проведеної студентом навчально-виховної роботи, громадська активність, ставлення до педагогічної професії, до студентів, до навчального закладу.

Заключним етапом педагогічної практики є підсумкова конференція, на якій студенти представляють підсумки виконаної роботи, обмінюються досвідом своєї роботи, висловлюють свої зауваження та побажання викладачам ЗВО та професійного навчального закладу.

Під час практики студенти велику увагу приділяють всебічному вивченню багатогранної діяльності колективу ЗП(ПТ)О. Предметом вивчення є наступні питання: завдання закладу у справі підготовки робітничих кадрів для АПК України, соціально економічних та інших умов зони діяльності ЗП(ПТ)О та пов'язана з ними спеціалізація ; навчально-матеріальна та навчально-виробнича база ЗП(ПТ)О, її характеристика за основними показниками; структура та система управління ЗП(ПТ)О; структура та зміст освітнього процесу; основні документи, що визначають роботу навчального закладу; склад викладачів, права та обов'язки керівників установи та викладачів; контингент учнів денних та заочних відділень, організація прийому учнів та профорієнтаційної роботи; режим та правила внутрішнього розпорядку в технікумі; планування та організація теоретичного та виробничого навчання учнів; успішність учнів, поточний та підсумковий контроль знань системи виховної роботи у ЗП(ПТ)О, трудове виховання учнів, робота класних керівників; самостійна робота учнів; дослідницька робота, технічна творчість учнів; організація методичної роботи в

технікумі, предметних комісій, педагогічного кабінету; організація підвищення науково-педагогічної кваліфікації викладачів, передовий досвід навчально-виховної роботи; робота громадських організацій ЗП(ПТ)О; зв'язок із випускниками технікуму, батьками, керівниками господарств, пропаганда та впровадження досягнень науки та передового досвіду у сільськогосподарське виробництво, передові підприємства АПК зони технікуму.

Знайомство з роботою ЗП(ПТ)О здійснюється шляхом розмов з керівниками або його заступником з навчальної роботи, завідувачами відділень, класними керівниками, завідувачами кабінетів, учнями, представниками громадських організацій; шляхом активної участі у навчальній та виховній роботі; щодо вивчення навчальної та господарської документації.

Важливою формою вивчення, узагальнення та оволодіння педагогічним досвідом є відвідування та обговорення з детальним аналізом уроків кращих викладачів ЗП(ПТ)О з різних предметів.

Відвідавши та обговоривши колективно кілька уроків, практиканти продовжують відвідувати уроки, але вже кожен за своєю спеціальністю згідно з індивідуальним планом, переважно у тих викладачів, до яких вони прикріплені. Загалом кожен практикант за час основної практики відвідує 5-10 уроків. Аналіз цих уроків він веде самостійно, записуючи свої судження в особистий щоденник.

Основною частиною практики є самостійне проведення уроків за своєю спеціальністю. Практиканти проводять уроки з конкретної теми.

У процесі підготовки до навчальних занять практиканти детально планують систему своїх уроків, намагаючись по можливості використовувати різні їх типи, дати їм психолого-педагогічні обґрунтування, застосувати активні методи та прийоми навчання, що сприяють розвитку особистості учнів та вихованню у них активності та самостійності.

Працюючи як помічник класного керівника, практиканти знайомляться із системою та планами виховної роботи класного керівника, громадських організацій; вивчають учнів шляхом анкетування, спостережень та спілкування з ними на заняттях та у позаурочний час, а також структуру колективу та

психологічний клімат; проводять позакласну роботу з колективом та окремими студентами, організують екскурсії, вечори, бесіди, художню самодіяльність; присутні на нарадах викладачів, що працюють у цій навчальній групі, розмовляють з ними з питань поведінки та успішності окремих учнів; вживають заходів, спрямованих на підвищення якості навчання та дисципліни; проводять роботу з батьками учнів.

На залікових уроках та заході присутні керівники практики та інші практиканти. Уроки обговорюються за обов'язкової присутності викладача технікуму, з предмету якого проводився урок, і практикантів, присутніх на уроці. Керує аналізом, як правило, керівник практики, а за його відсутності викладач-предметник.

Аналіз заняття є дуже важливим виховуючим педагогічним заходом. Щоб удосконалювати свою педагогічну майстерність, викладач повинен вміти проводити самоаналіз (див. додаток 2).

Позаурочна робота з предмету поглиблює знання з спеціальних предметів, розвиває професійне мислення, виховує любов до обраної професії. Основні її види: виконання домашнього завдання з предмету, проведення консультацій, підготовка до заліків та експериментів, участь у предметних та наукових студентських гуртках, дослідницької роботі, у підготовці та проведенні тематичних олімпіад, вікторин, виставок, проведення екскурсій тощо.

Таким чином, аналіз педагогічних умов ефективної професійно-педагогічної підготовки студентів - майбутніх педагогів професійного навчання за агарного профілю дозволяє включити:

- структуру та зміст педагогічного процесу ЗП(ПТ)О;
- готовність викладача до стимулювання пізнавальної активності студентів;
- формування їх професійної мотивації та спрямованості; таких якостей особистості студентів, як працьовитість, самостійність, активність;
- наявність у викладачів умінь формування об'єктивної самооцінки студентів; організації проблемно-розвивального навчання з використанням спеціально створених педагогічних ситуацій;

- готовність педагогічного колективу кафедри до професійно-значущої інтелектуально-вольової корекції соціалізації студентів у процесі навчальної та позанавчальної діяльності;

- здатність викладачів до використання психологічних технік спонукання студентів до формування моральної професійно-педагогічної позиції;

- готовність викладачів реалізувати алгоритм професійно-педагогічної дії щодо створення ситуації самодостатнього професійно-значущого успіху студентів.

Отже теоретико-методологічний аналіз можливості та змісту професійно-педагогічної підготовки студентів до діяльності в якості педагога професійного навчання показує, що вітчизняна професійна освіта співвідносить професійно-педагогічну підготовку кадрів з конкретним видом праці.

Основними стимулами вдосконалення професійної підготовки педагогів професійного навчання є творчий та інноваційний характер педагогічного процесу, що спонукає студентів до професійно-значущого саморозвитку.

Аналіз особливостей професійної підготовки педагогів професійного навчання показав, що професійна підготовка педагогів професійного навчання є процесом, структура та зміст якого взаємопов'язані з особливостями державної та регіональної освітньої політики, а також педагогічними традиціями конкретного колективу викладачів ЗВО та його можливостями в аспекті готовності до творчого та інноваційного саморозвитку у методичному та психолого-педагогічному аспектах .

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗП(ПТ)О АГАРНОГО ПРОФІЛЮ

2.1 Діагностика готовності студентів до професійно-педагогічної діяльності у ЗП(ПТ)О агарного профілю

Реальна обстановка в агарному виробництві України, обумовлена багатьма обставинами, головним серед яких є недостатній рівень професіоналізму випускників ЗП(ПТ)О, що вимагає серйозних змін в організації навчання студентів в аспекті формування у них високої професійної компетентності з метою підвищення конкурентоспроможності та соціальної захищеності після закінчення ЗВО. Тому у вищих навчальних закладах ведуть пошук нових форм і методів навчання, вводять нові освітні програми, курси та спеціалізації, відкривають нові спеціальності, вдосконалюють зміст освіти, види контролю самостійної роботи. Почався перехід на багаторівневу систему підготовки спеціалістів, яка дозволяє гнучкіше пристосуватися до ринку праці в нових економічних умовах професійної діяльності фахівців.

Для того, щоб відслідковувати реальну картину змін у діяльності ЗВО та виявити позитивні і негативні наслідки нововведень, важливо мати зворотний зв'язок зі студентами, вивчати їхню думку та особистісні оцінки якості реалізації навчальних планів та програм, виявляти їх індивідуально-особистісні особливості з метою формування у них професійно значущих якостей та умінь; визначати їх можливості у тому чи іншому напрямі професійної освіти, у тому числі, у професійно-педагогічній підготовці до роботи як педагога професійного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

У зв'язку з цим особливу важливість набувають методи педагогічних та психологічних досліджень, які в останні роки набули широкого поширення (Самусь Т.В, Ковальчук В.І., Ігнатенко Г.В. Курок В.П, Вовк Б.І. Опанасенко В.П.). Спрямованість цих досліджень на вивчення динаміки та особливостей розвитку особистості як у рамках навчального закладу, так і в умовах

виробництва дозволяє розробити концептуальну основу для формування алгоритму розвитку аграрної педагогічної освіти. Дане розуміння проблеми визначає позицію дослідника у вигляді системного підходу до аналізу досліджуваного процесу, що сприяє підвищенню об'єктивності майбутніх висновків.

Проблема професійної підготовки студентів - одна з основних наукових проблем, які вирішуються міждисциплінарними дослідженнями. У проведеному дослідженні аналізувалися можливості професійно-педагогічної підготовки однієї з найскладніших систем – «людина», що володіє такими ознаками, як індивідуальність, універсальність і соціальність. Маючи найдосконаліший механізм самозбереження; включаючись у професійне навчання студент набуває досвід і ціннісні орієнтації, норми і правила поведінки в суспільстві, необхідні для здійснення професійної діяльності, втрачаючи при цьому свою самобутність. Він навчається адаптуватися, коригувати професійними нормами і традиціями своє професійно значуще самовираження, підлаштовуючись під сукупність вимог викладача ЗП(ПТ)О.

Ключовими поняттями у такому разі є: «самокорекція» і «професійне самовиховання». Поняття «професійне самовиховання» розглядалося традиційно як основний шлях професійної підготовки студентів.

При виявленні змісту та методики діагностування якості процесу професійної підготовки студентів ЗВО до педагогічної діяльності в ЗП(ПТ)О аграрного профілю важливо встановити структуру взаємозв'язку категорій, що розглядаються, насамперед з якістю проявів студентів. Діяльність експертних груп і викладачів розглядалася як базова характеристика з позитивним вектором розвитку. У проведеному дослідженні реалізована наступна залежність: "професійно-педагогічна мотивація - професійне самовиховання - самокорекція особистості в процесі навчання", де самокорекція - метод самовиховання.

У цьому випадку педагогічне дослідження реалізує зв'язок двох функцій педагогіки як науки: науково-теоретичної та конструктивно-технічної (нормативної). Виявлення "педагогічного нормативу" оптимальності

формування педагогічного досвіду студентів засноване на якісних характеристиках методології, теорії та технології дослідження. Виходячи з системно-діяльнісного з акмеологічним аспектом підходу, ми розглядали досліджуваний процес у контексті зовнішньої та внутрішньої власне психолого-педагогічної обумовленості (табл. 1).

Як методичні підходи до розробки цієї теми було обрано три напрями: вербальні вивчення, діяльнісне моделювання і рольове співвідношення теоретичних передумов із сукупністю одержуваних даних.

Таблиця 2

Основні характеристики процесу діагностування якості процесу підготовки студентів до професійно-педагогічної діяльності

Шляхи експериментального вивчення	Критерії оцінок ефективності	Детермінанти
Вербальні дослідження	Властивості особистості, мотивація, спрямованість та її відносини	Зовнішні
Діяльнісне моделювання	Якості, вміння та стану особистості	Особистісне
Рольове співвідношення	Відношення	Освітнього процесу

У технології діагностики досліджуваного процесу можна виділити ряд етапів: загальне попереднє ознайомлення з об'єктом, вимірювання та аналіз показників, побудова висновків.

Процес дослідно-експериментальної роботи складався із трьох основних етапів: констатуючого експерименту; формуючого експерименту; сукупності корекційних заходів тим чи іншим чином, що сприяють формуванню та розвитку досліджуваних властивостей діяльності майбутнього фахівця.

Метою констатуючого експерименту є виявлення сукупності уявлень студентів про педагогічну діяльність та наявності в них якостей, властивостей та умінь педагогічної професії.

У процесі констатуючого експерименту вирішувалися такі завдання:

1. Визначення початкової професійної готовності студентів до професійно-педагогічної діяльності у ЗП(ПТ)О .

2. Виявити реальні умови здійснення професійної підготовки студентів до педагогічної діяльності.

3. Вивчити можливості педагогічного впливу з формування професійної готовності майбутніх спеціалістів до педагогічної діяльності у ЗП(ПТ)О.

Визначення вихідного стану особистісної та професійно-педагогічної готовності студентів до діяльності в ролі педагога професійного навчання у ЗП(ПТ)О взаємозв'язку внутрішнього та зовнішнього впливів.

Діагностика готовності студентів до професійно-педагогічної діяльності в якості основи прояву, детермінанти, суть яких виявляється у рівні сформованості мотивації, спрямованості, працьовитості, активності та, головне, самостійності мислення та діяльності. Остання розглядається у зв'язку з самоаналізом і самооцінкою. Для нас видається більш логічним виявити основні напрямки, зміст і мотиви прояву самостійності в поведінці.

Прояв самостійності мислення та діяльності корелює з рівнем розвитку емоційно-вольової сфери та результативності самовиховання. Її реалізація сприяє зняттю надмірної напруги та тривожності у професійній підготовці студентів.

У процесі професійного самовдосконалення студентів самостійність реалізується в самоконтролі, самонавіянні, самонаказі та самопереконанні, які є формами професійного самовиховання і мають загальний початок - співвіднесення «себе з самим собою»; «співвіднесення себе з установкою педагога професійного навчання», «Співвіднесення себе з сукупністю професійних традицій»

Співвіднесення себе з установками педагога професійного навчання призводить студентів до усвідомлення необхідності здійснення певної сукупності дій і вони звертаються до свого соціального досвіду чи досвіду викладача. Виникає проблематика дії, заснованого на відповідних навичках (подолання труднощів, самоактивізації). Це дозволяє діагностувати

сформованість стану «Я – сам» по використанню індивідом певної сукупності умінь.

Досвід професійно-педагогічної дії корелює з рівнем розвитку самостійності мислення та вчинку. Це відображається в умінні визначати та досягати мети професійно-педагогічної дії.

Аналогічно діагностуються прояви працьовитості, активності та відповідальності.

Педагогічна діагностика готовності студентів до професійно-педагогічної діяльності ґрунтується на виявленні характеру відносин особистості до себе, до іншої людини. Ключовим поняттям даного аналізу є «ступінь конфліктності».

Важливим моментом педагогічної діагностики якості професійно-педагогічної підготовки студентів є рівневе ранжування основних показників, що визначаються за критеріальною основою - професіограмою .

Зазначена вище критеріальна система коригувалася з урахуванням рівня та змісту відносин, що складаються в студентській групі, які багато в чому опосередковані особистісною типологією.

Педагогічна діагностика передбачає аналіз явища в динаміці, що вимагає виділення основних джерел та шляхів розвитку досліджуваних процесів, які відбуваються у внутрішній та міжсистемній взаємодії.

Як основне джерело досвіду професійно-педагогічної дії студентів приймалася професійно-педагогічна культура педагога.

Як основні шляхи формування у студентів досвіду професійної педагогічної діяльності використовувалися: нормативно-моральні та традиційно-установчі впливи на студентів до самоаналізу своїх дій; демократизація відносин із викладачами; організація життєдіяльності студентів на основі самоврядування, що поєднує елементи культури духовності та корисності; реалізація акмеологічного та андрогогічного початку у навчальній діяльності; спонукання студентів до професійно-значущої самоосвіти та самовиховання.

Важливим моментом дослідження, що визначає його надійність, є виділення послідовності дій експертних груп. Вирізняються такі етапи їх роботи: інформаційний, нормативний і преобразуючий.

Інформаційний етап передбачає: виявлення вихідного рівня знань, умінь та навичок експертів з проблеми, що вивчається; прогностичний аналіз можливості здійснення експерименту в цій групі; вирішення питань структурування майбутньої роботи; нормативне забезпечення наукового дослідження; створення експертних груп; відкриття консультаційного пункту (семінару) з проблеми; проведення серії лекцій, семінарів та тренінгів.

Нормативний етап передбачає створення теоретичної моделі та проведення констатуючого зрізу.

Перетворюючий етап націлений на проведення апробації наукової гіпотези та отримання даних з досліджуваної проблеми.

Найважливішим моментом дослідження є чіткий рух педагогічного колективу у системі: «цілепокладання - структура - зміст - корекційність - підсумковий аналіз – реалізація».

Забезпечення якості діагностування здійснюється за допомогою еволюційного руху за сукупністю параметрів, що розкривають основні закономірності досліджуваного процесу. До них були віднесені якості особистості (працелюбність, самостійність, активність та відповідальність); відносини (міжособистісні, відповідальної залежності та предметно-діяльнісні); стану (тривожності та стомлюваності), мотивація та спрямованість діяльності студентів у процесі навчання.

У процесі діагностування використовувалися традиційні психолого-педагогічні методи та методики: анкетування, бесіди, тестування, створення спеціальних ситуацій, вивчення продуктів діяльності студентів тощо.

Так, наприклад, у відповіді на запитання: “Чи володієте Ви основами конструювання сільськогосподарської техніки та проектування технологічних процесів?” - відповіли: "так" -43%, "ні" -7% опитаних (текст анкет див. Додаток).

Приблизно 70% випускників вважають, що здобули хороші знання та навички щодо влаштування, роботи, експлуатації та ремонту сільськогосподарської техніки. Гірше освоєно сучасні технології в землеробстві та тваринництві.

Під час проведення анкетування, відповідаючи питанням: “Які заняття, крім обов'язкових навчальних курсів, Ви хотіли б відвідувати на вибір?”, 75% випускників висловлюють бажання освоїти додаткові робітничі професії; 50% - використання цифрових технологій; 40% - ведення фермерського господарства та бізнес; 10-15% - хотіли б отримати додатково знання з педагогіки, психології та культурології. Це опосередковано характеризує рівень професійної мотивації студентів на педагогічну діяльність.

Аналіз навчального плану підготовки майбутніх педагогів професійного навчання за спеціальністю 015 професійна освіта. Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції дає можливість визначити, що питома вага методичних, педагогічних та гуманітарних дисциплін у межах всього курсу становить 18,1%, тобто. 1/5 частина. Можна констатувати, що питома вага таких дисциплін недостатня для формування цілісного світогляду, розвитку навичок самостійної роботи та самовдосконалення випускника, розширення його кругозору, формування його внутрішньої мотивації на педагогічну діяльність.

Для порівняння, у вузах аналогічного профілю за кордоном співвідношення методичних та спеціальних дисциплін 50/50%, а в університетах України 37/63% (табл. 4).

До причин слабкої методичної підготовки слід зарахувати і те, що нерідко отримані у ЗВО знання не використовуються у практичній роботі.

Дослідження показало, що найбільш істотний недолік у підготовці студентів до професійно-педагогічної діяльності полягає в тому, що значна кількість предметів, що викладаються в університеті, не розвивають і не формують вміння та якості, що дозволяють майбутнім педагогам професійного навчання вміло працювати з людьми.

Розвиток умінь та якостей особистості студентів залежить (зокрема) від глибини, різнобічного роз'яснення їм вимог до майбутньої професії; їх формування уповільнюється, якщо студент слабо розібрався у завданнях професії, не виявляє інтерес до неї; не формує свій алгоритм професійної діяльності.

Професійно значущі знання, уміння, компетентності та якості особистості у студента розвивається швидше в тому випадку, якщо він правильно оцінює значення своєї майбутньої професії, якщо він має внутрішню мотивацію та спрямованість на обрану професію.

Однією із завдань дослідження є визначення параметрів та критеріїв сформованості професійної мотивації майбутніх педагогів.

Діяльність педагогічного колективу вважати ефективною, якщо:

- 1) педагогічні дії сприяють формуванню професійної потреби студентів;
- 2) студенти спонукаються викладачами до прояву професійної активності;
- 3) у процесі занять у майбутніх фахівців формується професійна спрямованість на внутрішню мотивацію;
- 4) взаємодія з викладачами сприяє формуванню професійних умінь майбутніх спеціалістів;
- 5) навчально-управлінський комплекс розвиває самостійність мислень та вчинків майбутніх спеціалістів.

Наведені параметри та критерії були вивчені в ході дослідження.

Це дослідження було проведено на факультеті технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, серед студентів спеціалізації 015.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології).

У дослідженні взяло участь понад 40 студентів та 5 викладачів кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва. Загальний масив студентів був поділений на контрольну та експериментальну групи на основі наступних умов (табл. 5)

Умови, на основі яких було зроблено вибір контрольної та експериментальної групи

Контрольна група	Експериментальна група
1. Традиційна академічна спрямованість професійної підготовки студентів	1. Співвіднесення традиційної академічної спрямованості професійної підготовки студентів з соціокультурним розвитком їх особистості
2. Традиційний прояв викладачами основ професійної компетентності у взаємодії зі студентами	2. Особистісно-орієнтований та розвиваючий прояв професійної компетентності у взаємодії зі студентами
3. Традиційна вербально-діяльнісна підготовка студентів	3. Реалізація заданого підходу у процесі професійної підготовки студентів
4. Традиційна спрямованість підготовки студентів на формування навчальних умінь	4. Спрямованість підготовки студентів на формування професійно-значимих компетенцій
5. Традиційна організація навчальної колективно-групової діяльності студентів на основі педагогічної корекції	5. Формування професійної мотивації студентів у процесі їхньої професійної підготовки

Основним показником дослідно-експериментальної роботи в дослідницькому процесі є виявлення наявності професійної мотивації майбутніх фахівців.

Для дослідження мотивації вступу на конкретну спеціальність до університету студентам контрольної та експериментальної груп були задані наступні питання анкети:

- Чому Ви обрали цю спеціальність?
- Чому Ви обрали цей виш?
- Хто вплинув на Ваш вибір професії?

Результати анкетування показали, що мотиви вступу студентів експериментальної групи є істинними та усвідомленими. Зрілість мотивів вибору

певної спеціальності у студентів, що вийшли з навчальних закладів академічного навчального комплексу, доводиться також тим, що у своїй майбутній професійній діяльності вони бачать не лише власну вигоду, а й націлені на покращення соціального, економічного становища своєї країни.

Абітурієнти давали на перше запитання анкети відповіді такого плану, як: «Я вибрав цю професію, тому що мені хотілося б покращити якість професійної підготовки учнів технікумів», «У нас в Україні завжди були передові професійні технології! Настав час вирішити цю проблему. Я постараюся зробити свій внесок у цю справу...».

У багатьох відповідях простежується стурбованість станом справ у професійній освіті України. Це доводить той факт, що ще перед вступом до вищого навчального закладу учні школи вже досить знайомі зі специфікою своєї майбутньої професійної діяльності.

У контрольній групі були також такі відповіді: «Це перспективна професія. Завжди можна знайти роботу ...», «Це потрібна спеціальність у наш час. Я бачу перспективу на майбутнє. Завжди хотів стати педагогом професійного навчання».

У відповідь на друге запитання анкети «Чому Ви обрали цей ЗВО?», абітурієнти були практично однотайні. Переважали відповіді такого напрямку: «Ще від батьків я дізнався про спеціальність – професійне навчання». «Така спеціальність в нашому регіоні є лише в ГНПУ».

У відповіді на запитання анкети «Хто вплинув на Ваш вибір професії?» в експериментальній групі були отримані такі відповіді:

вчителі у школі, викладачі училища, технікуму – 39%;

сам, власний вибір – 23%;

батьки (самі мають таку спеціальність) – 15%;

родичі, знайомі – 12%;

друзі - 9%.

Подібні результати свідчать про те, що найбільше на вибір спеціальності майбутніх студентів вплинуло навчання у структурному підрозділі університету (ВСП "Професійно-педагогічний фаховий коледж ГНПУ ім. О.Довженка).

Великий вплив на вибір професії учнів мають і батьки, що видно з результатів дослідження – 15%. У цій групі можна виділити кілька тенденцій: деякі студенти хочуть продовжити сімейну традицію, інша група студентів була не порадою, а прикладом батьків.

Багато абітурієнтів, вступаючи на цю спеціальність 015.37 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології), орієнтувалися на її новизну, незвичність.

Ряд вступників керувався при вступі вибором від протилежного або неможливістю вступити до іншого ЗВО.

В експериментальній групі у відповіді на запитання «Хто вплинув на Ваш вибір професії?» були отримані такі результати:

- Батьки, родичі – 69%;
- друзі -14%;
- вчителі у школі – 8%;
- вибір був випадковий - 9%;

Як показують отримані результати, максимальний вплив на майбутніх студентів мають батьки.

Студентам старших курсів (2-4 курси) були задані наступні питання анкети:

- Чи не розчаровані Ви у своїй майбутній професії, провчившись на педагогічному факультеті 2 чи 4 роки?

- Яку професію Ви обрали б знову, закінчуючи школу?

В експериментальній групі 86% студентів відповіли, що вони не розчаровані у своїй майбутній спеціальності. Будучи задоволеними у виборі майбутньої професії, у відповіді питання виборі професії знову після закінчення школи, студенти називали ту ж спеціальність, де вони навчаються нині чи близьку їй.

У контрольній групі отримано такі результати:

- не розчаровані у вибраній професії – 69%;

- розчаровані та не хотіли б працювати за спеціальністю – 31%.

- 1 % студентів 2-4 курсів не задоволені обраною професією та не хотіли б працювати за фахом. На запитання «Яку професію Ви обрали б знову, закінчуючи школу?», студенти віддавали перевагу таким спеціальностям, як юрист, економіст, фінансист, військовий.

Таким чином, в результаті проведення констатуючого етапу експерименту було з'ясовано, що 73% студентів мають низький рівень готовності до педагогічної діяльності. З них, 26 % не мають професійно-педагогічної мотивації; 18% студентів мали середній рівень готовності; 8% мали високий рівень готовності та наявність внутрішньої професійно-педагогічної мотивації. Зіставлення цих даних показало, що незалежно від загального рівня ставлення до навчальної діяльності студенти не задоволені якісними характеристиками готовності до педагогічної діяльності. Основними причинами незадоволеності є: вербально-ілюстративна модель професійної підготовки та відсутність у студентів умінь здійснення педагогічної дії.

2.2. Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю

Метою формуючого етапу експерименту були: 1) виявлення методів та технологій ефективного формування професійно-педагогічної мотивації та спрямованості майбутніх педагогів професійного навчання; 2) визначення параметрів і критеріїв сформованості професійної готовності майбутніх фахівців до педагогічної діяльності; 3) розробка та дослідно-експериментальне обґрунтування алгоритму формування готовності студентів до професійної діяльності у ЗП(ПТ)О під час вивчення дисципліни професійна педагогіка.

При вивченні дисциплін які мають вплив на формування готовності до професійної діяльності зверталася увага на формування у студентів мотивації, особистісних якостей, що становлять основу готовності студентів до педагогічної діяльності, розуміння своїх можливостей у моральному вирішенні

виникаючих педагогічних та виробничих ситуацій; умінь використовувати педагогічні технології як засоби взаємодії з учнями ЗП(ПТ)О.

Вивчення курсу «Професійна педагогіка» було організовано у вигляді поетапного освоєння двох технологій (формування готовності до педагогічної дії та саморозвиток педагогічної дії), які використовуються студентами для моделювання конкретної педагогічної ситуації в процесі навчальних аудиторних занять та педагогічної практики.

Наприкінці етапу проводився тренінг та іспит з курсу, на яких визначалися знання та рівень володіння професійними вміннями; мотивацією та спрямованістю діяльності студентів.

Завдання формуючого експерименту ставилися такі:

1. Виявити соціокультурні та педагогічні передумови підготовки педагогів професійного навчання за агарного профілю.

2. Розкрити та обґрунтувати способи ефективного формування професійно-педагогічної мотивації та спрямованості майбутніх педагогів професійного навчання.

3. Визначити критерії сформованої професійної готовності майбутніх педагогів професійного навчання.

4. Визначити та експериментально перевірити педагогічні умови ефективної професійної підготовки студентів – майбутніх педагогів професійного навчання за агарного профілю.

Велике значення для досліджуваного процесу має професійна активність. Для дослідження професійної активності студентів було використано такі методики: «Ведучий чи ведений», «Упевненість у собі», «Ділова людина».

Тестова методика «Ведучий чи ведений» дозволяє визначити активність людини, її здатність впливати на оточуючих, вести за собою.

Автор пропонує наступну інтерпретацію з балів:

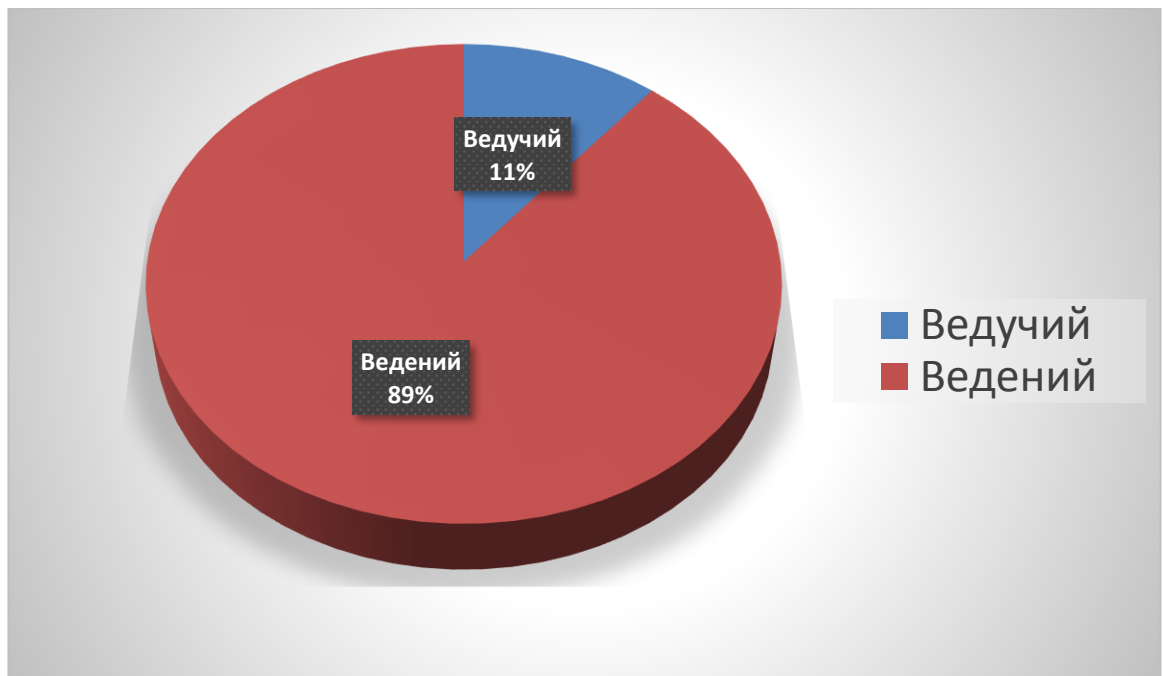
– від 65 до 35 – «Ви людина, яка має гарні задатки, щоб ефективно впливати на оточуючих, змінювати їх думки, радити їм, керувати ними. У взаєминах з людьми Ви відчуваєтеся цілком упевнено. Ви переконані, що людина не повинна

замикатися в собі, уникати людей, триматися осторонь і думати лише про себе. Ви відчуваєте потребу щось робити для оточуючих, керувати ними, вказувати їм на помилки, вчити їх, щоб пробуджувати в них інтерес до зовнішнього світу. І в такому випадку з тими, хто не поділяє Ваші принципи, нічого особливо церемонитися. Їх треба переконувати, і це Ви вмієте. Однак Вам треба стежити за тим, щоб Ваше ставлення до людей не сприймало крайніх проявів.

– від 35 до 0 балів – «Ви буваєте малопереконливими навіть тоді, коли абсолютно праві. Ви вважаєте, що Ваше (і оточуючих) життя має бути побудоване на принципах здорового глузду та хороших звичок, а його перебіг має бути добре прогнозованим. Ви не любите нічого робити через силу. Іноді Ви буваєте надмірно не впевнені в собі і через це не можете досягти наміченого, в результаті виявляється несправедливо обділеним».

Як показують отримані дані, значна частина (79%) експериментальної групи, належать до категорії «Ведучий». Відповідно до інтерпретації позиції «Ведучий», студенти цієї категорії швидше самі впливають на позицію інших людей, ніж залежать від порад оточуючих. Студенти наслідують цей вибір і в подальшому навчанні і, в кінцевому результаті, цілеспрямовано, осмислено надходять на обрану спеціальність в педагогічний факультет.

У контрольній групі більшість учнів (89%) належать до категорії «Відомий» (див. діаграму 2).

Діаграма 2. Результати тестової методики «Ведучий або ведений» у контрольній групі

Подібна позиція доводиться результатами анкетування. Більшість абітурієнтів цієї групи при виборі професії слідувала порадам батьків, друзів, знайомих: «... цей вуз сподобався мамі...», «...батьки вирішили дати мені цю професію...». Такий вибір виявлявся випадковим, не обґрунтованим ні бажанням, ні здібностями студентів. Вони не усвідомлюють, яке застосування знайдуть свою спеціальність у майбутньому житті.

Результати тестування за даною методикою в експериментальній та контрольній групах студентів мають такий вигляд (див. таблицю 7).

Таблиця 7

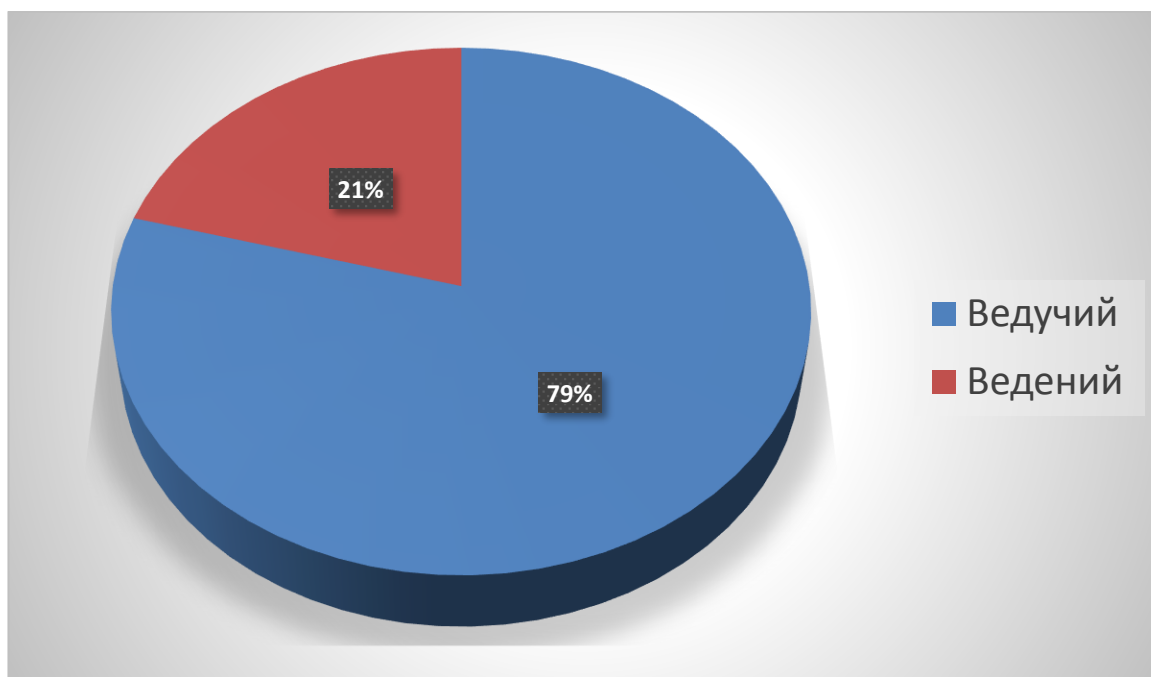
Результати тестової методики «Ведучий чи ведений» у групах студентів (у %)

Бали	Контрольна група	Експериментальна група
від 65 до 35 (Ведучий)	41,4	79,3
от 35 до 0 (Ведений)	59,6	20,7

Середній бал у контрольній групі – 31,3 – що відповідає позиції «Відомий».

Середній бал в експериментальній групі – 49,6 – що відповідає позиції «Ведучий».

В експериментальній групі студентів збільшився як середній бал у категорії «Ведучий», так і кількість студентів, що входять до цієї категорії (див. діаграму 3)

Діаграма 3. Результати тестової методики «Ведучий або відомий» в експериментальній групі

Проаналізувавши результати тестування, можна дійти невтішного висновку у тому, що тенденції якостей «Ведущий» - «Ведений», закладені на початку навчання, є стійкими і зберігаються на даний момент практичної професійної діяльності.

Визначенню професійної активності сприяє методика «Впевненість у собі».

Середній бал по даному тесту в контрольній групі становить - 12,3 бала, в експериментальній - 9 балів, що відповідає наступній позиції.

У контрольній групі більшість опитуваних схильна до прояву невпевненості у навчальних і життєвих ситуаціях. Будучи невпевненими у своїх здібностях,

можливостях, інтересах, студенти у майбутній професійній діяльності покладалися на думку та поради оточуючих їх людей.

Таблиця 9

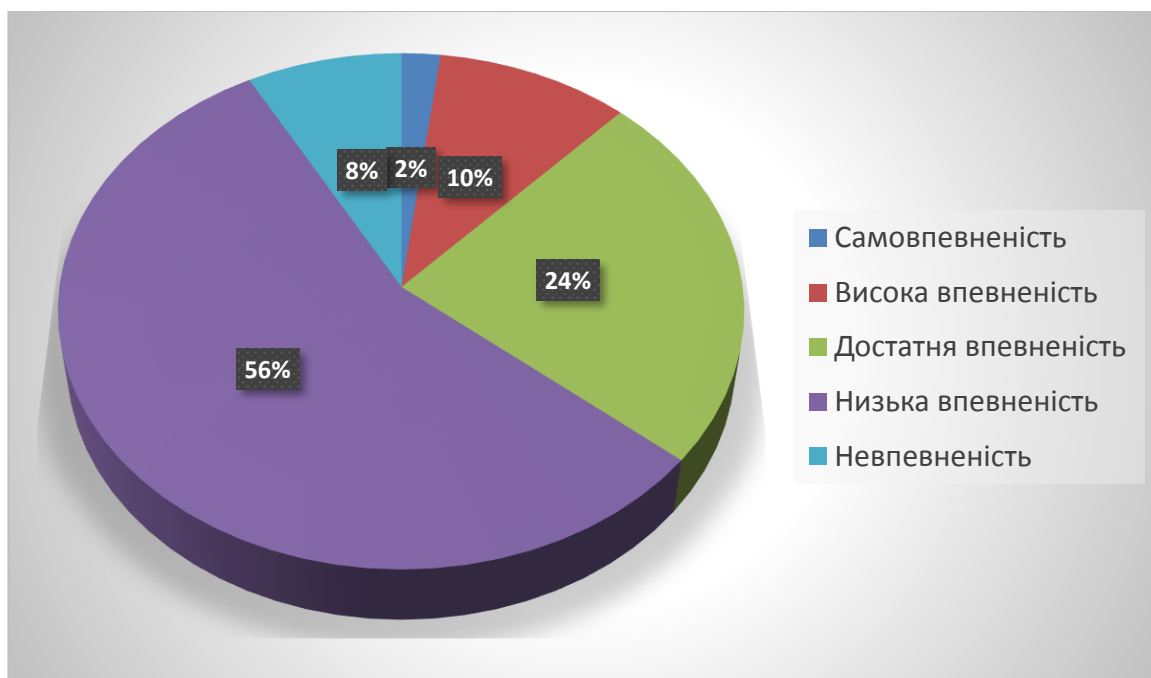
Результати з вибірки методики «Впевненість у собі» (у %)

Бали	Інтерпретація	Контрольна група	Експериментальна
1	2	3	4
0	Ви настільки самовпевнені, що можна припустити, що Ви не цілком відкриті у своїх відповідях	2	1
1-4	Ви вільні від необачних вчинків. Деяка частка невпевненості не є недоліком, а доводить гнучкість Вашої психіки	10	16
5-8	У Вас яскраво виражена потреба почуватися впевнено. Інші люди майже завжди можуть на Вас покластися. Правда, Ви не завжди безпосередні у вираженні почуттів	24	39
9-12	Ваша потреба бути впевненим у собі настільки сильна, що Вам загрожує небезпека бачити речі не такими, якими вони є насправді, а відповідно до Ваших уявлень. Якщо ви не готові хоча б зрідка наважитися на «стрибок у невідоме», то у Вашому житті буде мало щасливих миттєвостей	56	34
13-15	Ваш страх перед непередбаченими ситуаціями дуже великий. Потреба стійкості, стабільності цілком зрозуміла, але найменша зміна обставин вже руйнує у Вас почуття впевненості	8	10

Менша частина опитуваних більш впевнені у собі і ще менша частина мають достатню частку впевненості. У цих групах можна говорити про деяку частку самостійності.

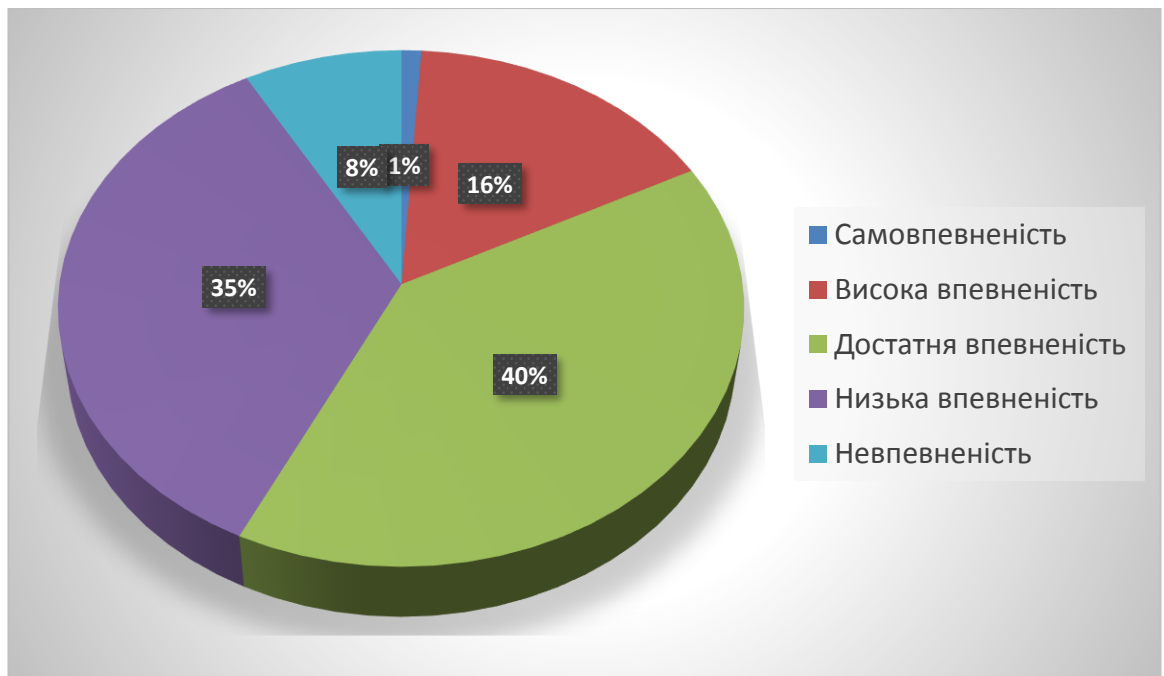
В експериментальній групі присутні також крайні ступені прояву впевненості. Так, частина студентів схильні до зайвого ступеня самовпевненості, або, за висновком автора методики, були не цілком відверті у відповідях. Це можна пояснити бажанням приховати дійсне ставлення до запитуваної інформації, що було виражено демонстративним проявом впевненості і набуло

рис самовпевненості. Щирість відповідей можна інтерпретувати бажанням довести оточуючим, рідше собі, здатність до серйозних рішень у житті.

Діаграма 5. Результати методики «Впевненість у собі» в контрольній групі першого курсу навчання

У цій групі переважна кількість студентів набрала від 5 до 8 балів, що відповідає вираженій потребі почуватися впевнено. Цей показник вищий, ніж у контрольній групі. Значна частка студентів експериментальної групи має високий ступінь впевненості. Основуючись на цих показниках, можна стверджувати, що максимальна кількість студентів виявила самостійність у виборі професії та в процесі навчання. Це свідчить про те, що у цій групі сформовано високий рівень професійної мотивації.

Діаграма 6. Результати методики «Впевненість у собі» в експериментальній групі першого курсу навчання

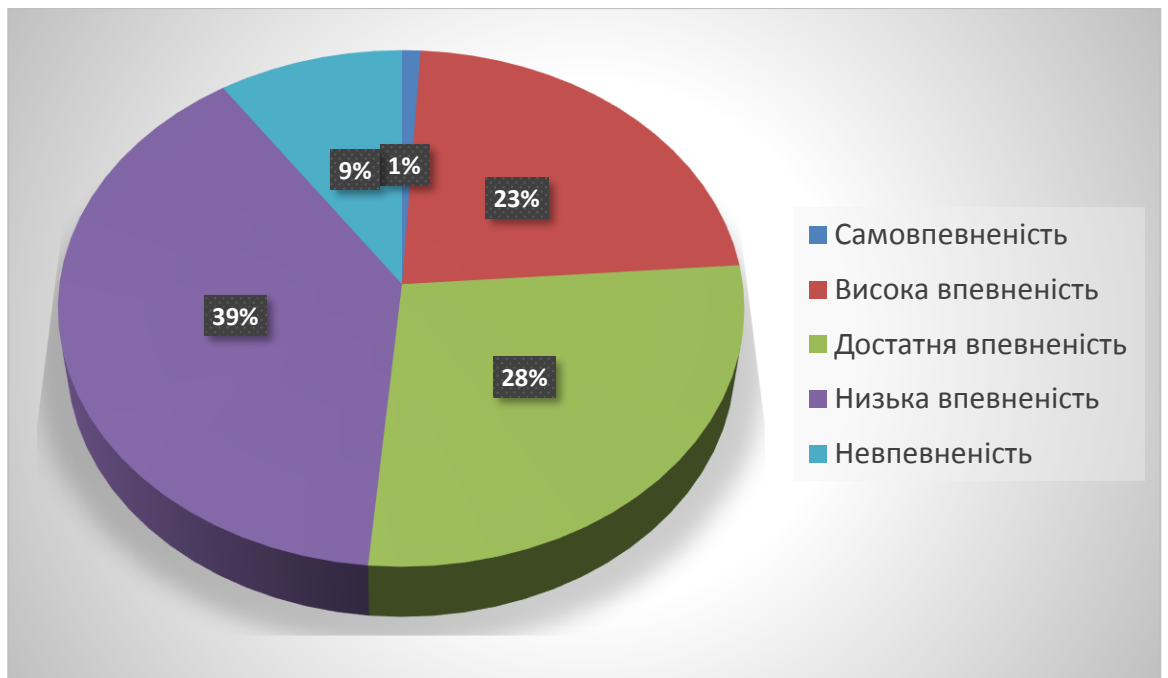
Менша частина студентів має недостатній ступінь упевненості в собі і невелика частина піддослідних має страх перед непередбачуваними ситуаціями. Цей факт можна пояснити особливостями психології переходу до нового соціального статусу студента педагогічного факультету. Проте останні показники студентів невпевнених у собі, в експериментальній групі значно нижчі від цих показників у контрольній групі. Страх перед новими ситуаціями в експериментальній групі є нижчим.

Методика «Впевненість у собі» була запропонована студентам (2-4 курсу) ГНПУ ім. О.Довженка. У цій категорії опитуваних було отримано результати, відображені у таблиці 10.

Аналізуючи результати за цією методикою в контрольній групі, можна дійти висновку, що ситуація позитивно змінилась. Майже зникли крайні прояви впевненості: у позиціях зайва самовпевненість і крайня невпевненість. Зросли показники у категоріях висока ступінь впевненості (від 1 до 4 балів) та достатній ступінь впевненості (від 5 до 8 балів). Знизився відсотковий показник у категорії низька впевненість (від 9 до 12 балів).

Результати та про вибірку методики «Впевненість у собі» у студентів (2-4 курсів)
університету (у %)

Бали	Інтерпретація	Контрольна група	Експериментальна
1	2	3	4
0	Ви настільки самовпевнені, що можна припустити, що Ви не цілком відкриті у своїх відповідях	1	1,1
1-4	Ви вільні від необачних вчинків. Деяка частка невпевненості не є недоліком, а доводить гнучкість Вашої психіки	24	38
5-8	У Вас яскраво виражена потреба почуватися впевнено. Інші люди майже завжди можуть на Вас покластися. Правда, Ви не завжди безпосередні у вираженні почуттів	29	46
9-12	Ваша потреба бути впевненим у собі настільки сильна, що Вам загрожує небезпека бачити речі не такими, якими вони є насправді, а відповідно до Ваших уявлень. Якщо ви не готові хоча б зрідка наважитися на «стрибок у невідоме», то у Вашому житті буде мало щасливих миттєвостей	41	11,9
13-15	Ваш страх перед непередбаченими ситуаціями дуже великий. Потреба стійкості, стабільності цілком зрозуміла, але найменша зміна обставин вже руйнує у Вас почуття впевненості у собі	5	3

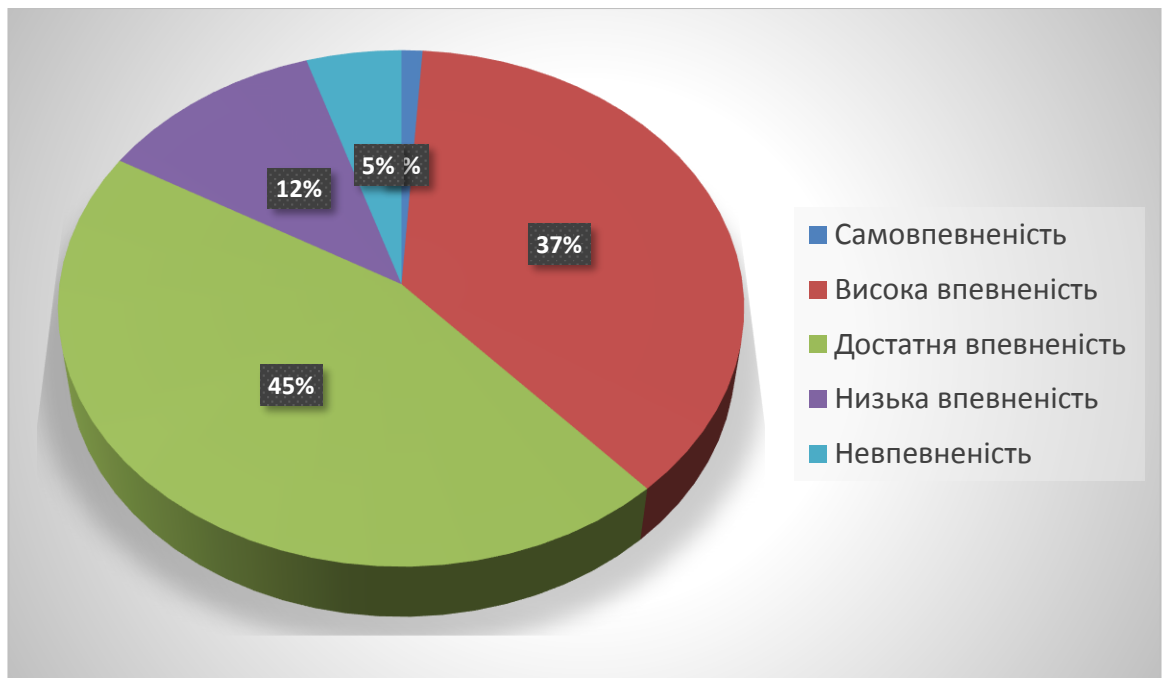

Діаграма 7. Результати методики «Впевненість у собі» у контрольній групі студентів університету

Професійна мотивація та професійна спрямованість навчальних дисциплін, їхня практична прихильність збільшили впевненість студентів у собі.

Опитування проводилося на старших курсах педагогічного факультету, де природно постає проблема працевлаштування. Позитивну роль у вирішенні цієї проблеми відіграла тісна спільна робота із закладами професійної (професійно-технічної) освіти, сільськими підприємствами, фірмами та об'єднаннями. Впевненість та надійність у питаннях працевлаштування підвищує загальну впевненість у випускників.

В експериментальній групі ситуація також змінилася позитивним чином. Як і в контрольній групі, майже крайній прояв невпевненості, страху перед непередбаченими ситуаціями. Значно зріс відсоток студентів з високого (від 1 до 4 балів) та достатнього (від 5 до 8 балів) ступеня впевненості. Вдвічі знизився відсоток невпевнених у собі студентів (від 9 до 12 балів). Подібні позитивні тенденції можна пояснити позитивним впливом педагогічного колективу факультету на формування професійної мотивації.

Діаграма 8. Результати методики «Впевненість у собі» в експериментальній групі студентів Цю ж тестову методику було проведено серед молодих спеціалістів, які закінчили навчання в університеті та пропрацювали 3-5 років за спеціальністю. У контрольній та експериментальній групах були отримані результати, показані в табл. 11.

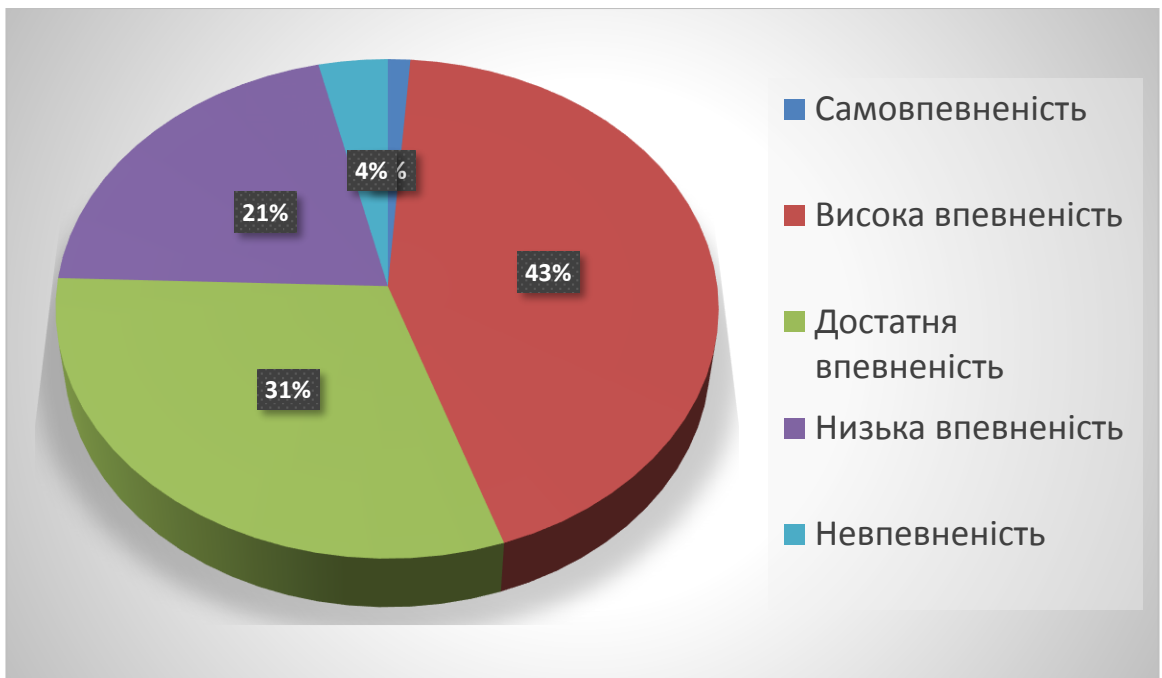
Виражені схематично отримані дані виглядають так (див. діаграму 9).

І в контрольній та в експериментальній групах позитивні тенденції, що намітилися у групах випускників університету, були продовжені. Значно зросла кількість впевнених у собі молодих людей в експериментальній та в контрольній групі. Максимально знижено кількість невпевнених у собі у контрольній групі та в експериментальній групах.

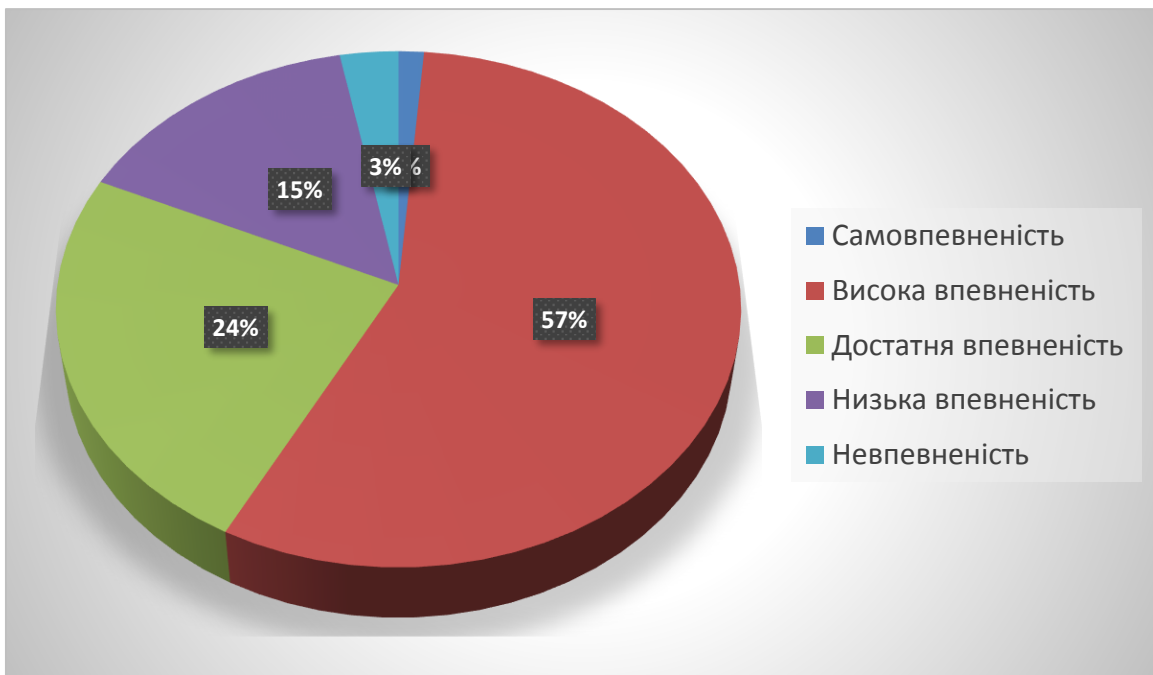
Отже, виходячи з результатів цієї методики, можна зробити такі висновки:

Результати щодо вибірки методики «Впевненість у собі» у групах молодих спеціалістів, які закінчили університет (у %)

Бали	Інтерпретація	Контрольна група	Експериментальна
1	2	3	4
0	Ви настільки самовпевнені, що можна припустити, що Ви не цілком відкриті у своїх відповідях	1,2	1,3
1-4	Ви вільні від необачних вчинків. Деяка частка невпевненості не є недоліком, а доводить гнучкість Вашої психіки	44	56
5-8	У Вас яскраво виражена потреба почуватися впевнено. Інші люди майже завжди можуть на Вас покластися. Правда, Ви не завжди безпосередні у вираженні почуттів	31	24
9-12	Ваша потреба бути впевненим у собі настільки сильна, що Вам загрожує небезпека бачити речі не такими, якими вони є насправді, а відповідно до Ваших уявлень. Якщо ви не готові хоча б зрідка наважитися на «стрибок у невідоме», то у Вашому житті буде мало щасливих миттєвостей	21	15
13-15	Ваш страх перед непередбаченими ситуаціями дуже великий. Потреба стійкості, стабільності цілком зрозуміла, але найменша зміна обставин вже руйнує у Вас почуття впевненості у собі	2,8	3,7

Діаграма 9. Результати методики «Впевненість у собі» у контрольній групі молодих фахівців, які закінчили університет

Діаграма 10. Результати методики «Впевненість у собі» в експериментальній групі молодих фахівців, які закінчили університет

1. Студенти експериментальної групи, які вступають на навчання за спеціальністю 015 Професійна освіта з навчальних закладів, що входять до

навчального комплексу, мають більш високий ступінь впевненості, що сприяє усвідомленому і цілеспрямованому вибору спеціальності та вузу.

2. Студенти контрольної групи, які прийшли з традиційних навчальних закладів, за час навчання у ЗВО значно покращили показники у категорії «Впевненість у собі». Було збільшено відсоток студентів із високим і достатнім ступенем впевненості, майже зникли крайні прояви впевненості: самовпевненість та страх перед непередбаченими ситуаціями.

3. Незважаючи на покращення результатів у контрольній групі, кінцеві показники у категорії «Молоді фахівці» значно відстають від аналогічних показників в експериментальній групі.

Дослідження професійної спрямованості.

Направленість виступає як системно-образуюча якість особистості, що визначає її психологічний склад. У спрямованості виражаються цілі, в ім'я яких діє особистість, її мотиви і суб'єктивні відношення до різних сторін дійсності.

Для оцінки професійної спрямованості на основі аналізу діяльності передових педагогів різними за характером видів діяльності використовується диференціально-діагностичний опитувальник (додаток 1).

Аналізуючи результати даної анкети, можна зробити висновки:

- про наявність професійного плану та ступеня його сформованості (сформованим професійним планом можна вважати тоді, коли обрана професія, продумані шляхи її отримання та є впевненість у правильності вибору);

- про усвідомлення вибору професії (усвідомленим вибором можна вважати в тому випадку, якщо він побудований з урахуванням інтересів і попереднього опитування особистості, коли вказуються і усвідомлюються адекватні мотиви вибору професії).

На основі цієї методики закладена схема класифікації професій, відповідно до якої всі професії поділяються на п'ять груп за предметом праці: «чоловік - природа», «чоловік - техніка», «чоловік - людина», «чоловік - знакова система», «чоловік - художній образ».

Аналіз результатів дослідження показує, що в експериментальній групі першокурсників:

1-е місце - «людина - людина» (в середньому - 6,9 з 8 можливих балів). Віддано перевагу таким заявам, як: «Допомога хворим людям», «Доводити товари до споживача (рекламувати, продавати)», «Тренувати одногрупників (або молодших) у виконанні будь-яких дій (трудових, навчальних, спортивних)», «Повідомляти, роз'яснювати людям потрібні їм відомості», «Розбирати сварки, суперечки між людьми, переконувати, роз'яснювати, заохочувати, карати» та ін.

2-е місце - «Людина – знакова система» (в середньому - 5,8 балів з 8 можливих балів). Вибрані такі положення, як: «Складання таблиць, схем, програм обчислювальних машин», «Обговорення науково-популярних книг, статей», «Шукати та виправити помилки у текстах, таблицях, малюнках», «Виконувати обчислення, розрахунки» тощо.

3-е місце - «людина - техніка» (в середньому - 3,6 з 8 можливих балів). Позитивні відносини виражені такими фразами, як: «Обслуговувати машини, прилади (слідити, регулювати), «Обробляти матеріали (дерево, тканину, метал, пластмасу)», «Управляти будь-яким вантажним, піднімальним транспортним засобом (підйомним краном, трактором, тепловозом)», «Конструювати, проектувати нові види промислових виробів (машини, одяг, будинок, продукти харчування)», «Виготовляти по кресленням деталі, вироби (машини, одяг, будувати будівлі)» тощо.

4-е місце - «людина-художній образ» (в середньому - 3,4 балли з 8). Доцільно використовувати такі висловлювання, як: «Слідкувати за якістю книжкових ілюстрацій, плакатів, художніх листівок, грамплатівок», «Обговорювати художні книги», «Копіювати малюнки, зображення, налаштовувати музичні інструменти», «Художньо оформляти виставки, вітрини, брати участь у підготовці п'єс, концертів», «Спостерігати та вивчати роботу гуртків художньої самодіяльності», «Фарбувати або розписувати стіни приміщень, поверхню виробів», «Грати на сцені, брати участь у концертах» тощо.

Така діяльність сприяє розвитку творчого мислення, естетичних смаків і навичок художньої самореалізації, що є важливим компонентом культурного та мистецького виховання.

5 місце — «людина - природа» (в середньому — 2,4 бала з 8 можливих).

Виділені такі фрази, як: «Доглядати за тваринами», «Слідкувати за станом і розвитком рослин», «Лікувати тварин», «Виводити нові сорти рослин», «Спостерігати за життєдіяльністю мікроорганізмів», «Проводити лабораторні аналізи в лікарні», «Боротися з хворобами рослин та шкідниками лісів і садів» тощо.

Така діяльність спрямована на взаємодію людини з природним середовищем, що вимагає як глибоких знань біології та екології, так і практичних навичок у догляді за живими організмами та охороні довкілля.

Аналізуючи дану послідовність, варто зазначити, що при вступі на гуманітарно-педагогічний факультет аграрного університету, абітурієнти експериментальної групи надають перевагу не обчислювальним операціям або створенню схем і програм («Людина — знакова система»), не конструюванню та управлінню механізмами («Людина — техніка»), а взаєминам з людьми («Людина — людина»). Це свідчить про чітку позицію студентів у виборі аграрно-педагогічної спеціальності.

Така спрямованість вибору відображає певну професійну орієнтацію, яка визначає пріоритети студентів у подальшій підготовці, зокрема у розвитку навичок міжособистісної взаємодії та соціальної комунікації. У контрольній групі першого курсу на першому місці виходить область «чоловік – знакова система»:

1-е місце - «людина – знакова система» (у середньому - 7,1 бала з 8 можливих); 2-е місце - «людина - техніка» (у середньому - 5,5 бала з 8 можливих); 3-е місце - «людина - людина» (у середньому - 4,3 бала з 8 можливих); 4-е місце - «людина - художній образ» (у середньому - 3,1 бала з 8 можливих); 5-е місце - «людина - природа» (у середньому - 1,8 бала з 8 можливих).

Найбільший інтерес викликає сфера «Людина – знакова система». Студенти контрольної групи виявляють зацікавленість у створенні схем, таблиць, програм, а також у виконанні обчислень та розрахунків.

На другому місці знаходиться безпосередньо область «людина - техніка».

Менший інтерес викликають сфери «людина - художній образ», «людина - природа».

В експериментальній групі було проведено аналіз професійних уподобань за статевою ознакою:

48% юнаків віддають перевагу сфері «людина – техніка», 7% – «людина – знакова система», 42% – «людина – людина», і 3% – інші види діяльності.

51% дівчат обрали сферу «людина – людина», 29% – «людина – знакова система», 15% – «людина – техніка», 5% – інші види діяльності.

Отримана послідовність переваг в експериментальній групі є доказом розуміння вибору професії, який у студентів був побудований з урахуванням інтересів і попереднього досвіду особистості, усвідомленням адекватних мотивів вибору професії. На підставі цього можна зробити висновок про наявність у студентів професійного плану та про високу ступінь його сформованості.

В експериментальних групах усіх трьох виділених досліджуваних категорій виник ряд змін. Важливий пріоритет області «Людина - людина» свідчить про гуманітарні інтереси студентів, що свідчить про наявність професійної мотивації студентів і про, як результат, розуміння вибору майбутньої професії.

До випускних курсів відбулося зміна в ієрархії інтересів випускників: провідні позиції заняли області «Людини - людина» і «Людина – знакова система». З огляду на необхідність практичного застосування теоретичних знань і досвіду, молоді спеціалісти контрольної групи висувують на перше місце сферу «Людина - людина». Завдяки грамотній професійній мотивації професійна освіта отримала не тільки кваліфікованих, але й зацікавлених у своїй професії молодих спеціалістів.

Дослідження професійної самостійності.

Важливою рисою компетентності педагога професійної освіти є професійна самостійність, дослідження, яке було проведено за допомогою методики «Чи самостійні Ви?». У контрольній та експериментальній групах першого курсу були отримані наступні результати табл. 17.

Таблиця 17

Результати тестування студентів першого за допомогою методики «Чи самостійні Ви?» (в %)

Бали	Інтерпретація	Контрольна група	Експериментальна група
1	2	3	4
30-44	Ви надмірно самостійні в усіх аспектах своєї діяльності. Не лише уникаєте будь-якого втручання у власні справи, але й ігноруйте думки інших. Чи впевнені ви, що завжди здатні точно оцінити переваги та недоліки кожного рішення? Чи не виявляєте ви надмірну впевненість у досягненні певної мети? Слід пам'ятати, що впевненість у собі є корисною лише в міру, інакше вона може перетворитися на недолік.	4	5
15-29	Ваш характер відзначається силою та стійкістю. Ви добре адаптуєтесь до стресових ситуацій і здатні зберігати самовладання в складних умовах. Ви є надійним другом, на якого можна покластися. Ваша впевненість у собі та у майбутньому ґрунтується на об'єктивних передумовах. Хоча ви є незалежною особистістю, завжди враховуєте думки інших людей, що додає вам поваги та визнання з боку оточення.	64	76
0-14	Ви виявляєте значну нерішучість, настільки, що це можна трактувати як прояв слабкодухості. Розвивайте більшу самостійність, і у вас з'явиться впевненість у собі, якої вам наразі бракує.	32	19

Більшість студентів, першого курсу після закінчення традиційних навчальних закладів, виявляють надмірну нерішучість. Відсутність самостійності пояснює пасивність і випадковість у виборі майбутньої професійної діяльності. Батьки та вчителі, які пригнічували або не сприяли

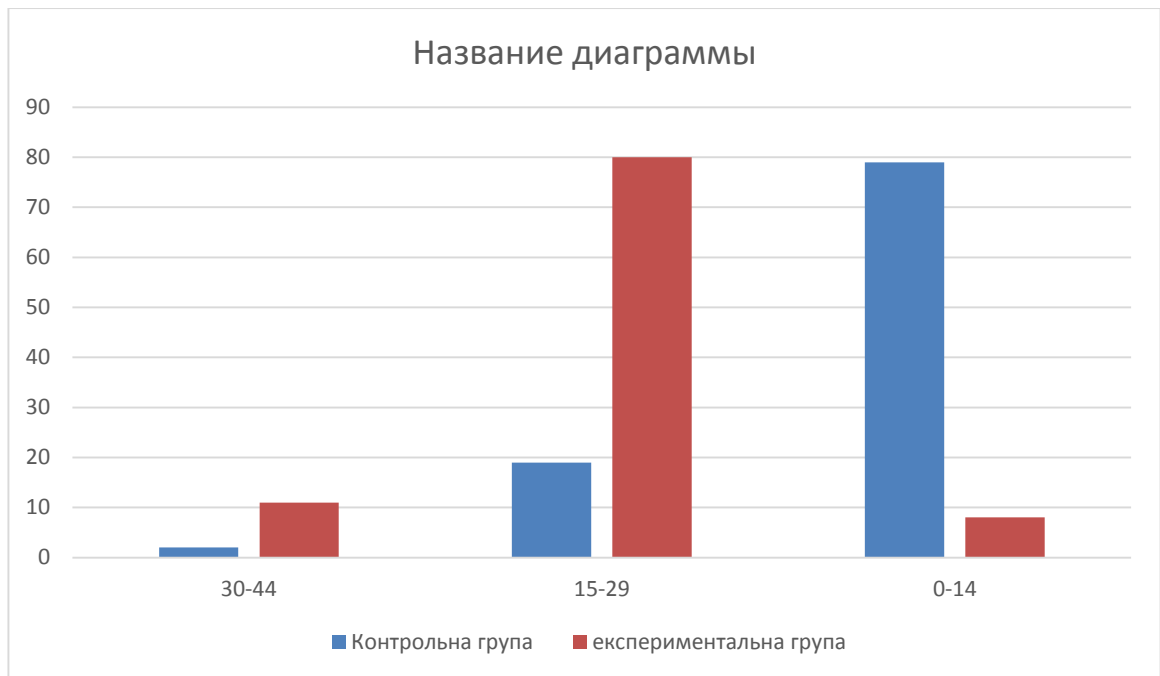
розвитку самостійності та рішучості, мали вирішальний вплив на вибір університету та спеціальності. Однак цей вплив не мав консультативного чи орієнтуючого характеру, а був авторитарним, що відображало бажання батьків, щоб діти повторили їхній професійний шлях.

Нестача самостійності спонукала студентів орієнтуватися на поради друзів або знайомих у виборі навчального закладу. Нерішучість змушувала їх обирати університети не за інтересами або здібностями, а за легкістю вступу. Лише невелика частина опитаних студентів контрольної групи продемонстрували достатньо розвинений рівень самостійності, тоді як дуже мала кількість студентів виявила надмірну самостійність у своїх діях та рішеннях.

Отже, загалом трохи більше половини студентів контрольної групи здатні самостійно приймати рішення, ставити цілі й демонструвати необхідну міру цілеспрямованості у досягненні поставлених завдань. Ці результати наочно представлені на діаграмі 11.

Протилежна ситуація спостерігається в експериментальній групі студентів, першого курсу. Переважна більшість студентів набрали більше 15 балів, що свідчить про високу ступінь сформованості самостійності особистості. Це підтверджує факт раннього вибору професії та шляху її досягнення, де велика увага приділялась розвитку самостійності у контексті професійної мотивації.

Тестова методика «Чи самостійні Ви?» була запропонована також студентам 2-4 курсів, і її результати відображені в таблиці 18.

Діаграма 11. Результати тестування першокурсників за допомогою методики «Чи самостійні Ви?»

В експериментальній групі відбулися позитивні зміни. Кількість студентів, які набрали понад 15 балів (достатній рівень самостійності), зросла. Це стало результатом підтримки традиції поваги та визнання самостійності студентів як основи для формування їхньої професійно-педагогічної спрямованості.

Тестування цією методикою молодих фахівців виявило певні зміни. Як у контрольній, так і в експериментальній групах спостерігаються позитивні тенденції, зазначені в категорії «Випускники — педагогічний факультет»: значно зменшилася кількість невпевнених у собі молодих людей, однак цей показник суттєво нижчий в експериментальній групі.

Дослідження професійної мотивації

Вивчення мотивів навчання студентів стало можливим завдяки впровадженню методики «Дослідження мотивів навчальної діяльності студентів», розробленої А.А. Реаном і В.А. Якуніним. Ця методика пропонує студентам обрати з наведеного списку п'ять найбільш значущих мотивів навчальної діяльності. Запропонований список містить такі мотиви:

1. Стати висококваліфікованим фахівцем.

2. Отримати диплом.
3. Успішно продовжити навчання на наступних курсах.
4. Успішно навчатися, скласти екзамени на «добре» та «відмінно».
5. Постійно отримувати стипендію.
6. Набути глибоких і міцних знань.
7. Бути завжди готовим до чергових занять.
8. Не відставати у вивченні предметів навчального циклу.
9. Не відставати від однокурсників.
10. Забезпечити успішність у майбутній професійній діяльності.
11. Виконувати педагогічні вимоги.
12. Досягти поваги викладачів.
13. Бути прикладом для однокурсників.
14. Добитися схвалення батьків і оточуючих.
15. Уникнути осуду і покарання за погане навчання.
16. Отримати інтелектуальне задоволення.

При якісному аналізі провідних мотивів навчальної діяльності кожного студента, а також у всій вибірці була визначена частота вибору того чи іншого мотиву.

У процесі анкетування студентів контрольної групи першого курсу навчання в університеті на педагогічному факультеті, була виявлена наступна ієрархічна послідовність провідних мотивів навчальної діяльності:

1. Отримати диплом.
2. Постійно отримувати стипендію.
3. Успішно навчатися, скласти екзамени на «добре» та «відмінно».
4. Не відставати від однокурсників.
5. Добитися схвалення батьків і оточуючих.

Дослідження показують, що домінують мотиви, орієнтовані на уникнення невдач, а не на досягнення успіху. Студенти прагнуть не бути гіршими за інших.

На досягнення цієї мети в багатьох випадках спрямований мотив «Успішно навчатися, скласти екзамени на "добре" і "відмінно"». Студенти цієї групи, по

суті, навчаються не для себе, не для майбутньої успішної професійної діяльності, а для батьків, оточуючих, для оцінки, про що свідчить виокремлення мотива «Отримати схвалення батьків та оточення».

Жоден з виділених мотивів навчальної діяльності в контрольній групі не має зв'язку з майбутньою професійною діяльністю. Майбутні студенти не планують ні «Стати високо кваліфікованим спеціалістом», ні «Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності».

Не відчуваючи взаємозв'язку між уявленнями «Я» - «професія», студенти не відчувають потреби в отриманні глибоких та міцних знань для використання в майбутній практичній професійно-педагогічній діяльності.

Тестування абітурієнтів експериментальної групи показало, що провідними мотивами їх навчальної діяльності є:

Стати високо кваліфікованим спеціалістом.

Отримати диплом.

Набути глибокі та міцні знання.

Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.

Успішно навчатися, скласти екзамен на «добре» і «відмінно».

Домінуючим мотивом ці студенти визначають потребу «стати високо кваліфікованим спеціалістом». Отримавши загальну або початкову професійну освіту, студенти цієї групи мають чітке уявлення про сутність своєї майбутньої професійної діяльності та розуміють, що для самодостатньої педагогічної діяльності в системі професійної освіти необхідно стати висококваліфікованим педагогом професійної освіти, оволодіючи достатнім обсягом знань та спеціальних умінь.

Аналогічна тестова методика була запропонована студентам 2-4 курсів. У контрольній групі в якості основних мотивів навчання випускниками були виділені наступні:

1. Успішно вчитися, здавати екзамен на «добре» і «відмінно».
2. Отримати диплом.
3. Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.

4. Отримати якісні знання.
5. Не відставати від студентів.

В експериментальній групі студентів 2-4 курсів найбільш високо були оцінені такі мотиви навчання:

1. Стати висококваліфікованим спеціалістом.
2. Отримати глибокі і міцні знання.
3. Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності.
4. Успішно вчитися, здавати екзамени на «добре» і «відмінно».
5. Отримати диплом.

Аналіз провідних мотивів навчальної діяльності студентів дозволяє зробити висновки про якість їх професійно-педагогічної підготовки:

1. У контрольній групі одним із провідних мотивів навчальної діяльності є мотив отримання диплома. На випускних курсах з'являються мотиви навчальної діяльності, пов'язані з майбутньою професією, що свідчить про правильну спрямованість системно-діяльнісний, амеологічний і андрогогічної спрямованості діяльності викладачів факультету.

2. В експериментальній групі як на початковому етапі навчання, так і при закінченні ЗВО є ведучими мотивами освітньої діяльності є професійно-направлені мотиви, спрямовані на успішність майбутньої професійної діяльності. Це підтверджує істинність мотивів вибору конкретної спеціальності та ЗВО в результаті роботи, проведеної педагогічним колективом кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва в процесі профорієнтаційної роботи.

У процесі дослідницько-експериментальної роботи вивчення професійної мотивації здійснювалося за допомогою методики «Мотивація навчання у вищих навчальних закладах», запропонованої Т. І. Ільїною. Ця методика включає три шкали:

«Прибуток знань» (стремління до набуття знань, допитливість);

«Оволодіння професією» (стремління оволодіти професійними знаннями та сформувані професійно важливі якості);

«Отримання диплома» (стремління здобути диплом за формального засвоєння знань, прагнення знайти обхідні шляхи при складанні екзаменів та заліків).

Зміст кожної шкали корелює з професійною програмою спеціальності, за якою проводиться підготовка студентів.

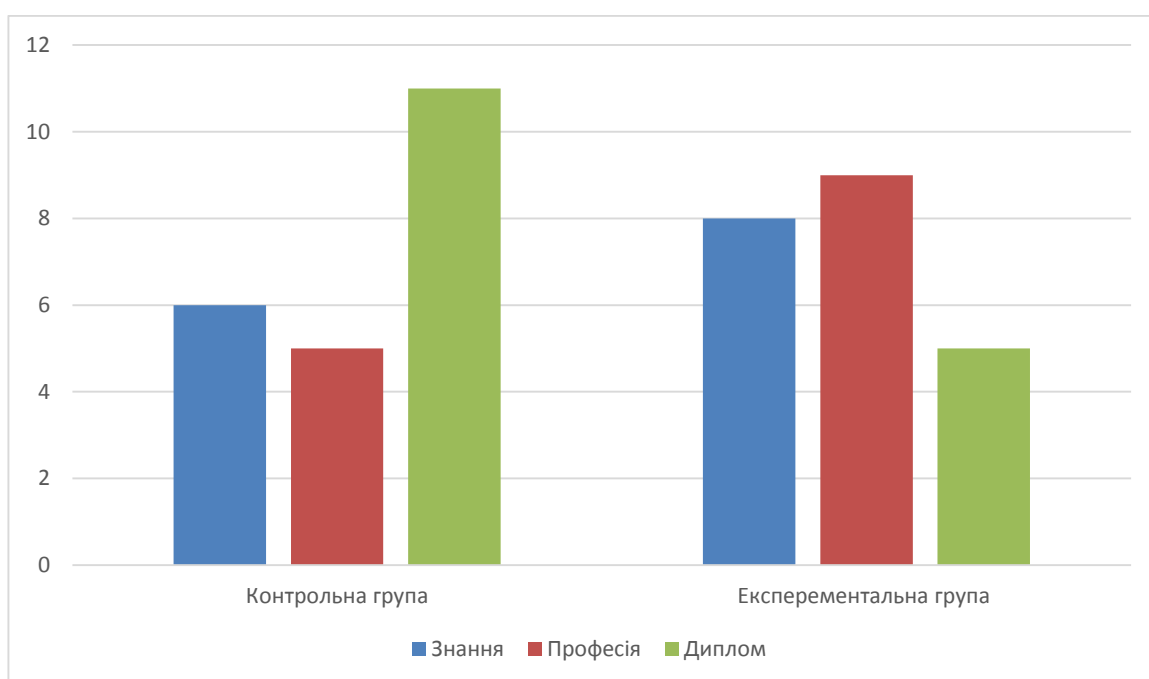
Переважання мотивів за першими двома шкалами свідчить про адекватний вибір професії студентом та задоволеність нею. Методика дозволяє кількісно відобразити домінування того чи іншого мотиву.

Аналіз результатів дослідження в контрольній та експериментальній групах студентів першого курсу, за цією методикою демонструє закономірність, відображену у таблиці 20.

Таблиця 20

Шкала	Контрольна група	Еспериментальна група	Макс. результат
отримання знань	6,3 бали	7,8 балів	12,6 балів
оволодіння професією	5,6 балів	8,4 бали	10 балів
отримання диплома	11 балів	5,7 балів	10 балів

Наочно співвідношення домінуючих мотивів у контрольній та експериментальній групах студентів першого курсу відображено на діаграмі 12.

Діаграма 12. Результати тестування за допомогою методики «Мотивація навчання у вузі» в групах першого курсу

У контрольній групі першого курсу переважає число балів за шкалою «Отримання диплома». Мінімальний результат за шкалою «Оволодіння професією».

Кількісні результати за цією методикою підтверджують результат, отриманий в контрольній групі першого курсу за допомогою методики «Вивчення мотивів навчальної діяльності», домінуючим мотивом у вказаній групі є мотив отримання диплома.

В експериментальній групі максимальна увага уділяється отриманню знань. Мінімальний результат у балах за шкалою «Отримання диплома». Отриманий результат, як і в контрольній групі, відповідає результату, отриманому за попередньою методикою визначення провідних мотивів навчання у ЗВО.

Аналогічна методика була запропонована студентам і молодим спеціалістам.

Ефективна професійна діяльність спеціаліста в умовах сучасної системи професійного освіти можлива, якщо він володіє глибокою фундаментальною підготовкою по фаховим і гуманітарним дисциплінам.

Сукупність діагностичних дій здійснювалась як на етапі констатуючого, так і на етапі формуючого експерименту. В першому якщо це давало можливість виявити наявну проблематику підготовки педагогів ЗП(ПТ)О, намітити етапи досвідчено-експериментальних дій і визначити критерії та параметри оцінювання відповідно до професійно-графічним підходом.

Ціль контрольного етапу педагогічного експерименту була оцінка сформованості мотивації, спрямованості студентів у результатах вивчення курсу „Професійна педагогіка” та його вплив на формування професійної готовності студентів до педагогічної діяльності в ЗП(ПТ)О.

Рис. 2.1 Алгоритм формування професійно-педагогічної готовності студентів до педагогічної діяльності в процесі їх професійної підготовки.

Аналіз показав, що в процесі використання авторського алгоритму достовірно підвищується рівень професійної готовності студентів.

У підсумку були отримані наступні дані щодо формування готовності студентів до педагогічної діяльності (табл. 22).

Таблиця 22

Результати експериментальної роботи щодо формування готовності студентів до педагогічної діяльності (в %)

Рівень	Експериментальна група		Контрольна група	
	до	після	до	після

Високий	7	30	7	11
Середній	19	33	19	25
Низький	74	37	74	64

Таким чином, проведений аналіз результатів експериментального дослідження ефективності алгоритму підготовки студентів ЗВО до педагогічної діяльності в ЗП(ПТ)О засобами освітніх технологій у процесі вивчення курсу „Професійна педагогіка” дозволив позитивно оцінити значимість цього алгоритму для освітнього процесу.

В цілому можна зробити висновок про реалізацію цілей констатуючого, формуючого і контрольного етапів експериментальної роботи та взаємної відповідності отриманих висновків і результатів.

Крім того, навчання в рамках нашого курсу виявилось позитивним впливом на розвиток усіх складових професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, про що свідчать результати тестування та тренінгів, проведених у контрольних та експериментальних групах.

Таким чином, аналіз сутності діагностичних дій показує, що:

- ефективна професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання до діяльності в якості викладача закладу професійної (професійно-технічної) освіти, заснованого на тимчасовій і системній діагностиці можливості студентів реалізувати природний потенціал своєї особистості та свій соціальний досвід у професійно-педагогічній діяльності;

- сукупність діагностичних дій повинна бути реалізована при вступі на навчання в ЗВО, у процесі їх професійної підготовки та після закінчення університету;

- ефективність діагностичних дій взаємопов'язана з їх цілісністю, що, виходячи з особистісно орієнтованого підходу, передбачає використання психологічного та педагогічного аналізу для фіксації змін, що відбуваються в особистості студентів та їх готовності до професійно-педагогічної діяльності;

- основою діагностичних дій по виявленню якості підготовки студентів до професійно-педагогічної дії є професіографічний підхід;

- виявлення професійного типу особистості студентів - одне із важливих умов ефективності діагностичних дій;

- основні параметри діагностики досліджуваного процесу виявились: професійна мотивація, професійні інтереси та потреби, професійна спрямованість особистості студентів, самостійність та їх працелюбність.

В цілому можна зробити висновок про реалізацію цілей констатуючого, формуючого і контрольного етапів експериментальної роботи та взаємної відповідності отриманих висновків і результатів.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі представлено розв'язання актуального наукового завдання щодо формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до освітньої діяльності у ЗП(ПТ)О аграрного профілю.

Формування готовності студентів - майбутніх педагогів професійного навчання як єдиної освітньої та соціокультурної системи вимагає від викладачів і студентів реалізації механізму інтеграції навчальних дій і педагогічної корекції професійної соціалізації майбутнього спеціаліста з метою адекватного входження в професійно-педагогічну діяльність.

Сучасні вимоги до спеціаліста, що поєднується в його професійно-педагогічній діяльності в аграрній (технічній) і педагогічній підготовці, визначають необхідність створення системи професійної підготовки, що забезпечує формування внутрішньої мотивації та спрямованості на професійно-педагогічну діяльність у ЗП(ПТ)О.

Модернізація освітніх програм різного рівня націлена не тільки на зміну змісту освіти для того, щоб дати студентам сучасні знання з психолого-педагогічного та методичного циклу, але й забезпечити реальну можливість практичного використання отриманих знань у професійно-педагогічній діяльності.

Поетапні, цілеспрямовані та інтегровані дії викладачів у формуванні професійно-педагогічної мотивації та спрямованості студентів сприяють розвитку як мотивації до навчання у вищому навчальному закладі, так і мотивації до майбутньої професійної діяльності спеціаліста.

Систему професійно-педагогічної підготовки студентів — майбутніх педагогів професійного навчання можна представити у вигляді алгоритму (покрокового виконання дій для досягнення мети — здобуття обраної спеціальності). В рамках навчання майбутніх педагогів професійного навчання здійснюється інтеграція освітнього, виховного, соціокультурного, інтелектуального та управлінського компонентів у двох напрямках:

«горизонтальна інтеграція» — між освітніми діями в системі «студент-студент», «вертикальна інтеграція» — між викладачами та студентами.

Прикладом інтегрованої професійної підготовки студентів до педагогічної діяльності є сукупність дій педагогічних колективів закладів вищої освіти, основною метою яких є об'єднання наукового, інтелектуального та матеріально-технічного потенціалу освітніх, інформаційних та інших організацій для створення єдиної системи безперервної професійно-педагогічної освіти майбутнього спеціаліста.

Функціонування алгоритму професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО здійснюється на основі реалізації системно-діяльнісного підходу з акмеологічною та андрагогічною спрямованістю.

Впровадження у життя цих принципів сприяє досягненню низки цілей:

1. Формування внутрішньої педагогічної мотивації майбутнього педагога професійного навчання та уточнення професійної спеціалізації на подальших етапах навчання.
2. Розвиток основних професійно необхідних якостей і властивостей особистості спеціаліста.
3. Опанування на високому рівні професійними компетентностями та програмними результатами навчання за освітньою програмою.
4. Забезпечення освітнього процесу без психологічного дискомфорту та подолання психологічних бар'єрів під час переходу з однієї стадії навчання на іншу.
5. Виховання культури інтелектуальної праці.
6. Укріплення міжпредметних зв'язків та ранній розвиток педагогічних здібностей.

Дослідження, проведене в рамках експериментальної роботи, виявило основні структурні компоненти взаємодії викладачів і студентів ЗВО, що сприяють формуванню особистості майбутнього педагога професійного навчання. До них відносяться:

1. Уміння викладача діагностувати початковий рівень готовності студентів до оволодіння основами майбутньої педагогічної професії.
2. Готовність викладача реалізовувати особистісно орієнтований та системно-діяльнісний підходи.
3. Наявність готовності викладача до гуманної рефлексії зі студентами з метою формування у них професійної мотивації.
4. Готовність викладача до корекції дій студентів та самокорекції педагогічної діяльності.

Важливу роль у формуванні професійно-педагогічної готовності студентів, які не є профільними для педагогів, відіграють не лише об'єктивні соціально-педагогічні фактори, але й суб'єктивні. Зокрема, вплив викладацького складу та адміністрації освітнього комплексу на формування внутрішньої професійної мотивації майбутнього педагога професійного навчання.

Функція педагога в ЗВО суттєво відрізняється від функції педагога в традиційних навчальних закладах, де домінує консервативний стиль навчання та управління співробітниками. Це контрастує з сучасним демократичним стилем керівництва та навчання студентів.

Відсутність планового розрахунку контингенту ЗП(ПТ)О у традиційній системі освіти створює додаткові проблеми з працевлаштуванням випускників. Тісна та послідовна співпраця представників адміністрації навчальних закладів різних рівнів, що входять до складу Глухівського національного педагогічного університету, вирішує проблему працевлаштування шляхом перспективного планування контингенту учнів і студентів на кожному рівні навчання в коледжі та університеті.

В системі безперервної практичної підготовки студентів особливу роль відіграють роботодавці. Працевлаштування випускників вищого навчального закладу за певними спеціальностями здійснюється на основі прямих контактів між навчальним закладом і замовником, що базується на принципах ринку праці.

Педагогічний колектив кафедри професійної освіти та технологій сільськогосподарського виробництва розробляє та впроваджує проекти, які

дозволяють реалізувати комплекс наскрізних (безперервних) варіативних освітніх програм, в результаті чого здійснюється тісна співпраця викладачів та адміністрації.

На всіх етапах навчання в університеті студент перебуває в постійній взаємодії з викладачем, який має високий авторитет, теоретичні знання та практичні навички, а також досвід професійно-педагогічної діяльності на високому рівні. Студент стає не пасивним спостерігачем процесу навчання, а активним учасником цього процесу.

Прикладом цьому є активна участь студентів у структурах студентського самоврядування.

Однією з важливих умов реалізації підготовки педагогів професійного навчання є предметна підготовка майбутніх спеціалістів. Традиційна система освіти відривана від предметної орієнтації студентів на їх майбутню професійно-педагогічну діяльність. У більшості навчальних закладів освіти можливості предмета, що сприяє професійному самовизначенню учнів, не використовуються належним чином. Студенти не бачать перспектив практичного застосування предметних знань у своїй майбутній професійній діяльності, що призводить до зовнішньої мотивації вивчення предмета, а, отже, й до низького рівня знань.

Відмінністю в навчанні студентів — майбутніх педагогів професійного навчання є його практична орієнтація на майбутню професійну діяльність. Робота з педагогічною інформацією, грамотно підбраною викладачами і студентами, сприяє формуванню та розвитку професійних інтересів студентів, активізації їх пізнавальної діяльності та готовності здобувачів ефективно використовувати набуті знання у сфері професійно-педагогічної діяльності.

Формування професійної мотивації у майбутніх педагогів професійного навчання здійснюється на всіх етапах навчання: шляхом використання всіх навчальних дисциплін. Продовжуваність і послідовність у навчанні дозволяють сформувати стійку професійну мотивацію. Мотивація до майбутньої професійної діяльності реалізується через створення умов для вибору професії та цілеспрямованого оволодіння основами професійних знань.

Визначення професійно-педагогічної мотивації: професійно-педагогічна мотивація є результатом конкретних спонукань, які визначають вибір технічних та педагогічних професій, а також тривале виконання обов'язків, пов'язаних з цими професіями.

Професійна мотивація у молоді формується під впливом факторів навколишньої реальності та роботи з професійної орієнтації. Мотивація, яка впливає на поведінку та діяльність студентів, має значний вплив на їх професійно-педагогічне самовизначення та задоволеність своєю педагогічною діяльністю.

Процес формування професійної готовності майбутнього педагога слід розуміти як дії викладачів та самих студентів, які спонукають майбутніх педагогів до:

- обґрунтованого вибору професії з урахуванням об'єктивних умов, що призводить до вибору конкретного закладу вищої освіти.

- спонукання майбутнього спеціаліста до самостійного творчого та наукового професійного розвитку.

Робота з формування професійно-педагогічної готовності студентів включає декілька блоків, у рамках яких проводиться цілеспрямована діяльність у різних напрямках: постановка цілей, теоретичні та практичні знання, уміння, навички студентів, психологічні та вікові особливості, емоційна сфера.

Зовнішні мотиви, які стимулюють студентів до навчальної діяльності в університеті, діють опосередковано через їхнє внутрішнє ставлення до створених умов навчання. Усі складові навчальної діяльності в процесі навчання націлені на формування стійкого позитивного внутрішнього ставлення студентів до навчання та набуття навичок для майбутньої професійно-педагогічної діяльності.

Таким чином, аналіз можливості професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання показує, що:

- можливість професійно-педагогічної підготовки студентів — майбутніх педагогів професійного навчання аграрного профілю обумовлена багатовіковими соціокультурними та педагогічними традиціями вітчизняної освітньої системи, а також високим рівнем компетентності та професіоналізму викладачів ЗВО.

- формування професійно-педагогічної готовності студентів — майбутніх педагогів професійного навчання є ефективним, якщо процес професійно-педагогічної підготовки є диференційованим, гуманістичним в акмеологічному аспекті, аксіологічним і реалізується на основі системно-діяльнісного та задачного підходів.

- ефективність професійно-педагогічної підготовки студентів до педагогічної діяльності тісно пов'язана з якістю реалізації алгоритму педагогічної діяльності викладача вищої школи, який містить такі компоненти: мотиваційний, діяльнісний, змістовий, регулятивний та прогностичний.

- процес професійно-педагогічної підготовки студентів до педагогічної діяльності є ефективним за дотримання наступних педагогічних умов: наявність у студентів внутрішньої професійно-педагогічної мотивації; педагогічна орієнтація та досвід реалізації професійно-педагогічних умінь; готовність викладачів до створення ситуації самодостатнього професійно значимого успіху студентів — майбутніх педагогів професійного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 р. № 1060-ХІІ. Освіта України : нормативно-правові документи. Київ : Міленіум, 2001. С. 11–38.
2. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 р. № 2344-ІІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2344-1> (дата звернення: 15.09.2020).
3. Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.1998 р. № 65. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/65-98-п> (дата звернення: 15.09.2020).
4. Десятов Т. Професійні стандарти – основа формування галузевої рамки кваліфікації. *Професійно-технічна освіта*. 2009. № 2. С. 5–7.
5. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003 : 2010 : офіц. вид. Київ : Соцінформ, 2010. 746 с.
6. Державний класифікатор професій ДК 003 : 2010. Київ : Соцінформ, 2010. 610 с.
7. Державний стандарт професійно-технічної освіти ДСПТО 7231.G0.50.20-2014 для підготовки робітників з професії «Слюсар з ремонту автомобілів» 2-го розряду.
8. Мося І. А. Розвиток самоосвітньої компетентності здобувачів професійно-технічних навчальних закладів у процесі загальноосвітньої підготовки : метод. рек. Київ : ПІТО НАПН України, 2013. 49 с.
9. Яцик М. Р. Формування професійної компетентності майбутніх магістрів з менеджменту економічної безпеки у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький : Хмельницький нац. ун-т, 2016. 392 с.
10. Климова Г. П. Ключові компетентності як результат загальної середньої освіти. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. № 2. С. 47–54.
11. Князева І. П. Компетентнісний підхід у формуванні освітніх стандартів: український та європейський досвід. *Освітологічний дискурс*. 2016. № 3. С. 12–20.

12. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Освіта в Україні : нормативна база. Київ : КНТ, 2014.

13. Білоус О. М. Парадигма результативності освіти в умовах компетентнісного підходу. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2017. № 1. С. 33–41.

14. Національна рамка кваліфікацій. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/naczionalna-ramka-kvalifikaczij/> (дата звернення: 08.01.2019).

15. Савченко О. Я. Професійна компетентність сучасного педагога : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 280 с.

16. Гаврилюк В. І. Професійна компетентність як показник якості освіти. *Професійна освіта: теорія і практика*. 2018. № 1. С. 25–30.

17. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

18. Кузьмінський А. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: місце серед інших освітніх парадигм. *Освіта і розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 9. С. 19–24.

19. Радкевич В. О. Реформування професійної освіти в Україні у контексті європейських тенденцій. *Професійно-технічна освіта*. 2014. № 4. С. 3–10.

20. Єрмакова С. С. Довідник з професійно-педагогічної практики викладача вищого технічного навчального закладу. Одеса : ОНТУ, 2010. 408 с.

21. Бех І. Д. Оптимізація процесу навчання в контексті особистісно орієнтованої освіти. Київ : Педагогічна думка, 2008. 160 с.

22. Ничкало Н. Г. Компетентнісний підхід в освіті: сучасні виклики і перспективи. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 2. С. 5–12.

23. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості : зб. наук. пр. НПУ ім. М. Драгоманова*. Київ, 2000. Вип. 2. С. 153–161.

24. Калініна Л. М. Методологічні засади організації педагогічного дослідження. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2017. № 3. С. 45–49.

25. Луговий В. І. Педагогіка творчого розвитку особистості : монографія. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2010. 240 с.
26. Дубініна О. В. Формування професійної компетентності майбутніх автослюсарів у центрах професійно-технічної освіти : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Переяслав-Хмельницький, 2013. 21 с.
27. Ничкало Н. Г. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : монографія. Хмельницький : ХНУ, 2002. 334 с.
28. Сисоєва С. О. Освітні технології : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2011. 512 с.
29. Радкевич В. О. Інноваційна діяльність педагогів професійної школи у підготовці педагогів професійного навчання. *Професійна освіта: теорія і практика*. 2004. Вип. 4. С. 87–94.
30. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 17.02.2019).
31. Лаврентьєва Г. П., Шишкіна М. П. Методичні рекомендації з організації та проведення науково-педагогічного експерименту. Київ : ПТЗО, 2007. 74 с.
32. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 240 с.
33. Лузан П. Г. Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2004. 498 с.
34. Мельник О. В. Модель багаторівневої професійної освіти майбутніх інженерів-механіків : монографія. Харків : УПА, 2018. 212 с.
35. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10.02.1998 р. № 103/98-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр> (дата звернення: 12.08.2019).

36. Національна доктрина розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 12.08.2019).

ДОДАТКИ

Додаток 1 Анкета для студентів

Запрошуємо Вас взяти участь в опитуванні, метою якого є визначення труднощів, з якими Ви зіткнулися під час навчання. Ця інформація дозволить нам, викладачам факультету, виявити слабкі ланки у професійній підготовці та вжити заходів щодо її вдосконалення. Дякуємо за допомогу!

I. Шифр студента (вказуються число, місяць, дві останні цифри року народження; наприклад: 15.09.81).

II. Оцініть ступінь труднощів, які Ви відчуваєте в перелічених діях. Для цього у відповідній графі поставте знак «+»,

Оцінюється кожна дія.

Назва дії	Ступінь затуманень		
	Висока	Незначна	Не відчуваю труднощів
- Визначення мети вивчення окремого предмета			
- планування своїх дій щодо предмета			
- збирання інформації через спостереження, тестування, анкетування			
- обробка та аналіз інформації			
- організація педагогічної допомоги з боку викладачів відповідно до результатів попереднього вивчення			
- прогнозування ходу розвитку власної готовності до вивчення предмета			
- передбачення навчальних труднощів, з якими Ви можете зіткнутися			
- визначення відповідності методів та прийомів навчання своїм особливостям			
- визначення місця та заходи наочності з урахуванням особливостей свого мислення			
- Визначення ступеня відповідності - навчальних завдань, вправ рівню своєї підготовленості			
- визначення ступеня сформованості розумових операцій щодо вивчення навчального предмета			
- Виявлення особливостей сприйняття навчального матеріалу			
- Визначення раціональності прийомів активізації пізнавальної діяльності			
- визначення ефективності прийомів підтримки уваги та інтересу			
- Визначення оптимальності вибору темпу та технології участі в занятті в залежності від особистісних особливостей			

- підбір тестів та діагностичних методик для вивчення індивідуальних особливостей вивчення навчального предмета			
- складання тестових завдань для оцінки якості власних знань			
- розробка анкет та опитувальників;			
- проведення тестування чи анкетування			
- Проведення професійного моніторингу			
- Проведення самоконсультацій			

III. Анкета

Уважно прочитайте запитання. Із запропонованих варіантів відповідей виберіть ті, які більшою мірою відображають Вашу думку. Потрібну відповідь наголосіть.

1. У чому Ви бачите призначення діагностичної діяльності викладача?

- а) Це можливість оптимізувати процеси навчання та виховання;
 - б) вона компенсує недостатність психологічної служби ВНЗ;
 - в) не замислювався над цим.
2. Ваше ставлення до діагностичної діяльності:
- а) це чергова "педагогічна мода";
 - б) це обов'язковий елемент професійної діяльності сучасного викладача;
 - в) це прерогатива вузівського психолога.
3. Чи вважаєте Ви, що в діяльності сучасного викладача діагностичний компонент набуває статусу обов'язкового, необхідного?
- а) Так;
 - б) ні;
 - в) важко відповісти.

IV. Анкета - 2

Дайте відповідь на наступні запитання. Вибір варіантів відповіді не обмежується. Натомість потрібної відповіді поставте знак «+».

Як Ви вважаєте, з якими труднощами Ви зіткнетесь, розпочавши самостійне використання отриманих знань у професійній діяльності після закінчення вузу:

- а) недостатні знання
 - б) погана практична підготовка;
 - в) неповні знання про специфіку професійної діяльності;
 - г) відсутність навичок роботи;
 - д) відсутність навичок професійного спілкування;
 - е) відсутність взаєморозуміння з носієм професійної майстерності;
 - ж) несформованість необхідних професійних здібностей;
 - з) недоліки особистості;
 - и) несформованість професійних ідеалів, переконань;
 - к) недостатній загальний рівень освіти, відсутність широкої ерудиції.
1. У чому Ви бачите причини цих можливих труднощів?
- а) Винен (а) сам (а), не повною мірою використовував (а) надані у вузі можливості;
 - б) недостатність підготовки до професійної діяльності;
 - в) низька практична підготовка;
 - г) невміння використовувати знання з педагогіки та психології у своїй практичній діяльності;
 - д) нестача професійного досвіду.
2. Після закінчення університету Ви:

- а) обов'язково підете працювати за фахом;
- б) якщо не потраплю на роботу за фахом, особливої трагедії не станеться;
- в) підете працювати куди завгодно, тільки не за фахом;
- г) ще нічого не вирішив(ла).

3. Які цілі Ви ставили собі, вступаючи на факультет?

- а) Отримати потрібну, шановну у суспільстві професію;
- б) цікаво прожити студентські роки;
- в) все життя мріяв працювати з людьми;
- г) здобути вищу освіту;
- д) ніяких, просто треба було десь вчитися, щоб не працювати.

4. Які з причин можуть завадити Вам піти працювати за фахом :

- а) непривабливі місця на розподілі;
- б) низька зарплата;
- в) зміни у особистому житті;
- г) розчарування у професії;
- д) внутрішня невпевненість у собі;
- е) почуття неготовності до професійної діяльності.

VI. Тест «Визначення професійно ціннісних пріоритетів майбутніх фахівців»

Серед запропонованих варіантів відповіді відзначте, будь ласка, три міркування, які більшою мірою відповідають Вашій позиції. Якщо таких не виявиться, запропонуйте свій варіант відповіді.

У майбутній професійній діяльності мене насамперед залучає :

- а) можливість спілкуватися з людьми, піклуватися про них;
- б) можливість передавати людям свої знання;
- в) можливість реалізувати свої здібності, досягти визнання;
- г) можливість створити свою власну програму професійної діяльності;
- д) можливість спілкуватися з більш досвідченими та знаючими колегами, вчитися у них;
- е) можливість розвинути свій інтелектуальний потенціал;
- ж) можливість визначитись у виборі майбутньої професії;
- з) можливість стати добрими, чесними, високоморальними людьми;
- і) можливість займатися науково-дослідною діяльністю;
- к) можливість зробити щасливішим життя людей;
- л) можливість займатися улюбленим предметом, удосконалюватись у ньому;

Свій варіант відповіді _____

Завдання та план практики 2 курсу студентів

Тема	Форма проведення
Установча конференція	
Інструктивно-методичне заняття з практики	Відвідування та аналіз занять (завдання 1)
Спостереження за способами активації уваги студентів на заняттях	Відвідування та аналіз занять (завдання 2)
Оцінка діяльності викладача з розвитку пам'яті та мислення	завдання 3
Складання психолого-педагогічної характеристики колективу студентської групи	завдання 4
Складання психолого-педагогічної характеристики особистості студента	
Проміжна атестація	
Інструктивно-методичне заняття з практики	
Індивідуальні особливості педагогічного спілкування на уроці	Відвідування та аналіз занять (завдання 5)
Реалізація виховних завдань (цілей) на уроці	Відвідування та аналіз занять (завдання 6)
Реалізація виховних завдань (цілей) на уроці	Відвідування та аналіз занять (завдання 7)
Підготовка до проведення позанавчального заходу з предмету	
Проведення позанавчального заходу з предмету	
Реалізація дидактичних принципів	Відвідування та аналіз занять (завдання 8)
Реалізація методів навчання на уроці	Відвідування та аналіз занять (завдання 9)
Реалізація цілей та змісту навчального матеріалу на уроці	Відвідування та аналіз занять (завдання 10)
Звіт з практики	
Підсумкова конференція	

Індивідуальний план роботи студента (зразок)

П. І. П. _____

Група _____

Місце проходження практики _____

П.І.Б. керівника групи _____

№	Зміст роботи	Терміни
1.	Участь у настановній конференції	
2.	Складання звіту про практику	
3.	Участь у підсумковій конференції	
4.	Відвідування та спостереження занять	
5.	Аналіз занять та виконання завдань з практики	
6.	Складання психологічної характеристики	
7.	Підготовка до проміжної атестації	
8.	Підготовка позанавчального заходу з предмету	
9.	Проведення позанавчального заходу з предмету	
	Робота з педагогіки	
10.	Відвідування та спостереження занять	
11.	Аналіз занять та виконання завдань з практики	
12.	Складання цілісного аналізу уроку	

Орієнтовна структура аналізу позанавчального заходу з предмету

1. *Загальна характеристика справи* (тема, група, вік учасників, дата, провідний):

- вибір теми та її педагогічна доцільність для даного колективу ;
- постановка цілей проведення виховного заходу, їх зв'язок з іншими справами та відповідність їм обраної форми;
- вибір обладнання та наочних засобів, необхідних для проведення заходу.

2. *Аналіз змісту виховного заходу:*

- відбір матеріалу, його зв'язок із життям та сучасністю, з потребами та інтересами групи, ступінь морального естетичного впливу;
- доступність змісту для студентів (облік віку, індивідуальний підхід).

3. *Організація підготовки та проведення заходу:*

- позиція куратора у справі (проводить, бере участь, присутній, спрямовує);
- методи та прийоми включення всіх студентів до колективної роботи (спеціальні завдання, робота з мікрогруп та ін.);
- методи та прийоми, які використовуються для переконання студентів (інформаційні, дискусійні, пошукові та ін.);
- структура виховного заходу (негативні та позитивні моменти окремих етапів даної справи);
- методика підбиття підсумків проведеного заходу.

4. *Участь студентів у колективній роботі та їхнє ставлення до справи:*

- кількість учасників (заздалегідь підготовлених та тих, що включилися в роботу по ходу);
- наявність уваги та інтересу на різних етапах проведення заходу-
тия;

- прояв активності студентів (наявність самостійності суджень, питань, дій, прояв емоційного відгуку, використання особистого досвіду та знань, залучення додаткових матеріалів);
- наявність спільного переживання (зацікавленість у роботі, прагнення познайомитися з питанням глибше, задоволеність від проведеної роботи);
- вироблення громадської думки.

5. *Загальна оцінка виховного заходу:*

- реалізація виховно-освітніх та розвиваючих цілей;
- ефективність використання форми, методів та прийомів виховної роботи;
- рівень самостійності та творчості студентів;
- передбачувані виховні наслідки проведеної справи та перспективи щодо подальшої роботи.

Орієнтовна структура аналізу уроку

1. Дата. Предмет. Курс. Груп. Кількість присутніх на уроці учнів.
2. Прізвище, ім'я, по-батькові викладача чи практиканта.
3. Який урок за рахунком у розкладі дня. Обстановка та борудування, чистота аудиторії, підготовленість до збитків.
4. Тема уроку. Ціль уроку. Тип уроку.
5. Характеристика уроку (його тип і структура): а) зв'язок із попереднім та наступним; як цей зв'язок здійснюється на даному уроці; б) психолого-педагогічна доцільність обраного типу уроку; в) чи відповідає структура уроку цього типу; г) наскільки доцільно було розподілено час за елементами уроку.
6. Організація заняття:
 - а) наявність плану; б) своєчасність початку та кінця уроку; в) особливості проведення оргмоменту; г) обґрунтування типу уроку (виду заняття); д) раціональний розподіл часу за елементами уроку.
7. Контроль знань:
 - а) вид контролю; б) кількість опитаних; в) міцність знань; г) об'єктивність оцінки; д) методи чи прийоми самооцінки.
8. Виклад навчального матеріалу;
 - а) відповідність навчального матеріалу програмі; б) реакція і характер питань; в) науковість; г) наочність; д) зв'язок із життям; е) систематичність та послідовність; ж) обґрунтованість методів та прийомів викладу; з) використання СЛС чи опорних конспектів; і) мова викладача (темп, дикція, емоційність тощо).
9. Закріплення:
 - а) доцільність закріплення уроку; б) формальне чи творче закріплення.
10. Домашнє завдання:
 - а) обсяг; б) методика виконання; в) використання літератури; г) характер домашнього завдання (репродуктивне, проблемне, творче).
11. Активізація пізнавальної діяльності:
 - а) ступінь активності учнів; б) свідомість спілкування; в) методи та прийоми розвитку самостійності; г) ступінь самостійності звужень учнів; д) характер питань (проблемні, на порівняння, що вимагають аналізу, висновків тощо); е) вміння користуватися наочними посібниками.
12. Характер спілкування:
 - а) форма спілкування; б) тактовність;
13. Висновки та пропозиції:
 1. досягнення мети уроку; б) пропозиції щодо вдосконалення уроку;

Схема психологічного аналізу семінару

1. Рольова позиція викладача та його мотиваційно-сміслова вус танівка.

Предметно-орієнтована позиція чи особистісно-орієнтована; переважання інформаційно-контролюючої функції або організаційної та стимулюючої; заохочується та чи підтримується ініціатива студентів. Ступінь відкритості особи викладача; встановлення на солідарність, -спільну діяльність зі студентами або на загальну індивідуальну підзвітність, незаперечність вимог; ступінь прийняття до уваги особистого досвіду учня.

2. Форми навчальних взаємодій та відносин.

Як виробляються цілі та завдання навчання: задані викладачам чи розробляються спільно. Організація процесу досягнення цілей (спільна діяльність або індивідуальна робота учнів). Форми навчальної взаємодії, чи вони актуалізують особистісний досвід кожного учасника. Фіксованість позицій викладача та учнів. Розвиток емпатії між викладачем та учням.

3. Мотиваційно-сміслові позиції учнів.

Внутрішній психологічний відхід від навчальної діяльності, відраза до вчення або відбувається збагачення мотивів вчення та пізнання, поява мотивів творчої діяльності, утвердження гідності особистості.

4. Характеристика організації навчально-пізнавальної діяльності.

Прийоми організації уваги семінару. Використовувані способи, що забезпечують стійкість уваги учнів на різних етапах семінару. Як створювалися установки для сприйняття нового матеріалу? Прийоми актуалізації отриманих знань. Які види пам'яті використовувалися найповніше? Які завдання переважають: репродуктивні завдання, дії за зразком, вправи у заданих способах вирішення, чи творчі, продуктивні завдання.

5. Контроль та оцінка.

Який контроль переважає: зовнішній поопераційний у рамках жорстко заданих правил чи взаємо- та самоконтроль? Ступінь розвиненості самоконтролю у учнів. Різноманітність форм заохочення учнів. Створення позитивного емоційного настрою у навчальній роботі. Ставлення учнів до відповідей товаришів та оцінка викладача.

**ЗАВДАННЯ З ПЕДАГОГІКИ
для студентів, які проходили практику**

Завдання 5. Завітайте до уроку і дайте характеристику індивідуальним особливостям педагогічного спілкування педагога на уроці.

Навчальна група

Викладач

Тема

Хід уроку	Характеристики	Спостереження	Бали
1	2	3	4
Постановка теми, цілей актуалізація знань, викладення нового матеріалу, закріплення	(Оцініть сторони поведінки педагога за п'ятибальною системою)		
	1. Доброзичливий, тримається підбадьорювально - недоброзичливий		
	2. Стимулює ініціативу, допускає - висловлювання громадської думки, вільне поведінка учнів - авторитетний, тренує учнів, смикає, постійно тримає під жорстким контролем		
	3. Зацікавлений, активний - без різниці, «собі на думці»		
	4. Відкритий, не боїться відкрито висловлювати свої почуття, покопувати - свої недоліки – думає тільки про престиж, «носить маску»		
	5. Гнучкий у спілкуванні, легко вирішує виникаючі проблеми, гасить конфлікти - не гнучкий, не бачить проблем, не вміє помітити конфлікту, що намічається		
	6. Ввічливий, привітний, поважає гідність учнів, індивідуалізує спілкування з різними учнями – спілкується лише «згори донизу», однаково з усіма, не диференціюючи свого спілкування		
	7. Може поставити себе на місце учня, поглянути на проблему його очима – бачить усе лише зі своєї дзвіниці		
	8. Активний, товариський, емоційно- пасивний, замкнутий, байдужий		

Завдання 6. Аналіз уроку з погляду реалізації виховних завдань (цілей).

Викладач _____

Навчальна група _____

Тема _____

Інструменти реалізації виховних завдань	Спостереження, аналіз, оцінка
<p>1. Рівні взаємин педагога та учнів</p> <p>1.1. Недостатній – мають відкриті конфлікти, відсутність інтересу у учнів до предмета</p> <p>1.2. Достатній - конфлікти, що виникають, вирішуються педагогом, предметом цікавляться лише окремі учні.</p> <p>1.3. Хороший - відсутність конфліктів , предметом цікавиться більшість учнів.</p> <p>1.4. Високий - співпраця з учнями , предметом цікавиться більшість учнів</p> <p>2. Виховання моральності</p> <p>2.1. У матеріал включений аналіз моральних ситуацій (завдання на оцінку діяльності людей - вчинки , створення, руйнування; завдання на оцінку результатів діяльності людей (створення творів мистецтва, наукових теорій, технічних, схем та ін), а також є невіршені моральні ситуації (що вимагають рішення)</p> <p>2.2. У матеріал включено знайомство з творчими біографіями видатних вчених</p> <p>3. Форми організацій навчального процесу</p> <p>3.1 Фронтальна організація навчального процесу</p>	
<p>3.2. Групова організація навчального процесу</p> <p>3.3. Організація педагогічного процесу за варіантами, рядами</p> <p>3.4. Використання рольових ігор</p> <p>3.5. Індивідуально-парна організація</p> <p>4. Виховання практичної самостійності</p> <p>4.1. Матеріал засвоюється з демонстрацією копій системи, що вивчається.</p> <p>4.2. Матеріал засвоюється з демонстрацією системи, що вивчається</p> <p>4.3. Використовується фрагменти практичних робіт з системою, що вивчається.</p> <p>4.4. Проводяться практичні роботи з системою, що вивчається, протягом всього уроку.</p> <p>4.5. Проводяться дослідження роботи з системою, що вивчається, протягом усього уроку</p>	

Завдання 8. Проведіть аналіз уроку з погляду реалізації дидактичних принципів

Викладач _____

Навчальна група _____

Тема _____

Принципи навчання	Факти
1. Науковість та доступність, посилення труднощі 2. Свідомість та активність 3. Наочність (розвиток теоретичного мислення) 4. Систематичність та послідовність 5. Зв'язок навчання із життям (практикою професійної діяльності) 6. Міцність результатів навчання (розвиття пізнавальних здібностей)	
7. Колективний характер навчання та облік індивідуальних здібностей учнів 8. Гуманізація та гуманітаризація навчання 9. Інтегративність навчання, тобто. облік міжпредметних зв'язків	

Завдання 9. Проаналізуйте урок з погляду реалізації методів навчання

Викладач _____

Навчальна група _____

Тема _____

Метод навчання	Критерії реалізації	Факти
1. Розповідь 2. Бесіда 3. Лекція 4. Дискусія 5. Робота з книгою 6. Демонстрація 7. Ілюстрація 8. Відеометод 9. Вправи 10. Пізнавальна гра	- Відповідає змісту навчального матеріалу та мети уроку - Забезпечує пізнавальну самостійність та інтерес учнів - Сприяє ефективному засвоєнню матеріалу - Дозволяють використовувати диференційований підхід, створювати ситуації вибору типу, виду, форми завдань (тип завдань - на засвоєння, на закріплення, на вироблення умінь, на застосування тощо). вид завдань - репродуктивна форма завдання - усне, письмове) - Забезпечує оптимальне поєднання репродуктивної, конструктивної та творчої діяльності	

Завдання 10. Завітайте та проаналізуйте урок (заняття) з точки зору реалізації цілей та змісту навчального матеріалу.

Викладач _____

Навчальна група _____

Тема _____

Мета уроку	Спостереження, аналіз,
<ul style="list-style-type: none"> - сформована чітко, лаконічно - відповідає вимогам програми - відповідає типу навчання (поглиблене, профільне) - відповідає місцю уроку у темі - навчальна спрямованість мети - виховує спрямованість мети (виховання вмінні застосовувати вивчений навчальний матеріал у практичних ситуаціях, умінь захищати свої переконання, вміння ділити моральну оцінку діяльності людини) - розвиваюча спрямованість мети (розвиток творчого мислення через вирішення творчих завдань, через реферування науковопопулярної літератури, розвиток мови, пам'яті, уяви через застосування спеціальних завдань) - відповідає дидактичній меті уроку - відповідає вимогам програми - відповідає підвищеному рівню (профільне навчання) - викладається відповідно до сучасного рівня розвитку науки і суспільства, профілю навчання - забезпечує глибоке проникнення у сутність явищ, проблем, фактів 	

Схема аналізу навчального матеріалу для студентів під час підготовки до навчального заняття під час проходження практики

7. *Понятійний аналіз*

1. Визначення обсягу нового матеріалу (обов'язковий і понад програми).
2. Визначення складу знань: поняття, закони, факти, правила тощо (нові , вже пройдені, основні, другорядні, складні, прості).
3. Визначення способів розкриття поняття, повідомлення фактів, правил тощо.

2. *Логічний аналіз*

- 2.8 щілення матеріалу, обов'язкового для засвоєння (факти, аксіоми і т. п.).
- 2.9 виділення матеріалу, заснованого на пояснювальному рівні (визначення , поняття, формулювання законів).

3. Побудова логічної структури матеріалу проблемного та неproblemного викладу.

3. *Психологічний аналіз*

1. Визначення прийомів та способів створення проблемних ситуацій.
2. Визначення типів проблемних ситуацій.
3. Визначення засобів посилення новизни матеріалу.
4. Виявлення можливості постановки проблем.
5. Виявлення фактів, що створюють емоційний настрій.

4 *Аналіз виховної залежності*

- 5 .Виділення понять і фактів, що впливають на світогляд та його формування .

2. Визначення прийомів, що підвищують інтерес до навчального процесу, та додаткових фактів із практики навколишнього середовища.

5. *Дидактичний аналіз*

1. Постановка дидактичної мети.
2. Уточнення об'єму матеріалу.
3. Членування матеріалу за етапами уроку.
4. Визначення загальних та приватних методів.
5. Визначення методичної структури уроку.

Зразкова схема аналізу уроку

1. Загальні відомості (дата, предмет, навчальна група, П.І.Б. Викладача, тема уроку).
2. Цілі уроку та їх досягнення.
3. Організація уроку (своєчасність початку та закінчення уроку, готовність студентів, кабінету, обладнання до уроку).
4. Обґрунтованість вибору типу уроку, його структури та змісту.
5. Які методи використано? Методи мотивації, актуалізації, вивчення нового матеріалу, закріплення, застосування, контролю та оцінки знань. Наскільки вони ефективні?
6. Наочність на уроці. Використання демонстраційного та лабораторного - експерименту, ТСО, комп'ютера.
7. Діяльність учнів (підготовка до уроку, активність, самостійна робота, дисципліна, інтерес до уроку, культура навчальної праці та мови).
8. Діяльність викладача (організація роботи групи, вміння спілкуватися, індивідуальний підхід до учнів, педагогічний такт, культура мови, дикція, теми викладу, міміка, жестикуляція, зовнішній вигляд, винахідливість, гумор).
9. Результати уроку (досягнення мети, виконання плану, зауваження та побажання практиканту).

Схема аналізу уроку за структурними елементами

1. Якість актуалізації: наскільки успішно виконувались самостійні роботи, які опорні поняття поглибили студенти, які способи застосовувались тощо.
2. Перевірка: знання, вміння та навички учнів. Способи перевірки: опитування, практичні завдання, завдання диференційованого характеру, якість відповіді тов учнів. Які посібники використовували під час опитування? Активність учнів. Як проводилася оцінка відповідей учнів?
3. Формування нових понять та способів дій: чи достатньо часу на самостійну роботу студентів, чи було вільне спілкування, чи відповідала методична структура уроку логіці навчального процесу, постановка проблемних питань, пізнавальних завдань, яким був рівень проблемності та характер логіко-психологічної підструктури уроку, актуалізація. пізнавальної діяльності учнів, використання засобів наглядності.
4. Закріплення: який матеріал відібрано дня закріплення, вправи та самостійні роботи диференційованого характеру.
5. Застосування: чи вело воно до формування творчих умінь і навичок, якою була якість самостійних робіт студентів, які вміння та навички найбільше застосовувалися, які були успіхи та помилки тощо.
- 2 .Воспитание: які елементи уроку надали найбільш сильний виховний вплив на студентів, що слід посилити на наступному занятті, який додатковий фактичний матеріал слід залучити і т.д.
- 7 . Які інтереси і в кого виявилися і виникли, які взаємини викладача та студентів, на кого і як впливають тощо.

Зразкова схема плану-конспекту виховного заходу

1. *Тема (бесіди, збору, диспуту, тощо).* Обґрунтування обраної теми та форми проведення

виховного заходу.

2. Цілі: виховно-освітні та розвиваючі,

3. Організація підготовки заходу:

- вибори ради справи (творчої чи ініціативної групи);
- колективне планування;
- розподіл завдань по мікрогруп;
- виконання отриманих завдань (підготовка виступів, оформлення матеріалів, приміщення, підготовка газети тощо)

4. Проведення виховного заходу:

- вступне слово ведучого, в якому визначається значущість заходу, що проводяться, розкриваються умови проведення, учасники;
- зміст виховного заходу (даються основні питання, що підлягають обговоренню та короткі відповіді на них; теми виступів та практичні справи учнів;
- методика проведення виховного заходу (способи організації колективної діяльності учнів, етапи проведення заходу-ня).

5. Організація підбиття підсумків:

- обговорення проведеного заходу у мікрогрупах;
- колективне ухвалення рішення про підсумки проведеного заходу;
- заключне слово ведучого, в якому даються рекомендації та ради, що показують перспективи подальшої роботи.

6. Література, що використовується викладачем і рекомендована учням .

7. Обладнання (наочність, ТСО та ін).

8. Додаток:

Зразкова схема звіту студента про педагогічну практику Титульний лист:

Звіт

Про педагогічну практику студента групи курсу факультету проходить педагогічну практику в _____ період з по

Друга та наступна сторінки звіту містять:

- 1 . Індивідуальний план проходження педагогічної практики.
- 2 . Виконання плану педагогічної практики.
- 3 . Відомості про його структуру, управління, спеціальності.
4. Організація теоретичного та практичного навчання.
5. Організація виховної роботи.
6. Організація методичної роботи.
- 7 . Узагальнений аналіз всіх відвіданих занять, висновки щодо них.
- 8 . Конспекти проведених занять.
- 9 . Якість проведених занять, позаурочних заходів з предмету, позаурочних виховних заходів.
Які уроки проходили вдало, чому? Якими були труднощі, їхні причини?
- 11 . Які форми, способи навчання були використані практично, їх оцінка.
- 12 . Яка позаурочна робота з предмету була проведена, її аналіз (позитивне та негативне, причини недоліків).
- 13 . Яка виховна робота була проведена? Її аналіз.
- 14 . Яка проводилася науково-методична та дослідницька робота? Її аналіз.
- 15 . Участь в інших видах роботи.
- 16 . Передовий досвід у роботі СУПУ, про що, на думку практиканта, слід розповісти на підсумковій конференції з практики.

17 Загальні висновки про педагогічну практику. Пропозиції щодо вдосконалення - педагогічної практики, пропозиції щодо самовдосконалення.

Програма педагогічної практики студентів 4-го курсу (4 тижні)

№ зайняти-	Тема занять та питання для вивчення	Кількість годин
1.	Ввідне заняття 1. Знайомство з керівництвом технікуму 2. Спеціалізація , загальні завдання та структура ЗП(ПТ)О 3. Матеріально-технічна база 4. Контингент учнів відділення, спеціалізація	2
2.	ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЗП(ПТ)О	6
	1. Підбір та розстановка кадрів 2. План набору та випуску учнів 3. Планування навчального процесу та методичної роботи: а) загальний план роботи технікуму; б) навчальні плани зі спеціальностей; в) план роботи педагогічної ради, методичних (циклічних) комісій та ін.	
3	СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РОБОТОЮ ЗП(ПТ)О 1. Супідрядність технікуму, його місце та взаємовідношення в системі сільськогосподарської освіти. 2. Розподіл обов'язків між директором та його заступником 3. Посадові обов'язки завідувача навчальної частини, завідувача виробничого навчання, керівників методичних комісій, завідувачів кабінетів тощо. 4. Система управління та контролю за виконанням планів навчальної, виховної та іншої роботи викладачами та іншими працівниками технікуму. 5. Система взаємовідвідування уроків, виховних заходів, що проводяться викладачами	12
4	ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО НАВЧАННЯ У ЗП(ПТ)О 1. Вивчення розкладу занять 2. Відвідування теоретичних занять 3. Відвідування практичних занять 4. Вивчення роботи навчальних кабінетів та лабораторій зі спеціальних та загальноосвітніх предметів	44
5	ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ 1. Робота педагогічної ради. 2. Організація роботи педагогічного кабінету. 3. Вивчення роботи предметних (циклових) комісій.	12
6	ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ЗП(ПТ)О	24

	<p>1. Вивчення плану виховної роботи ЗП(ПТ)О.</p> <p>2. Вивчення організації та досвіду роботи класних керівників:</p> <p>а) загальнопедагогічні вимоги до класних керівників та принципу їх добору;</p> <p>б) план роботи класного керівника;</p> <p>в) досвід роботи найкращих класних керівників.</p> <p>3. Система класної роботи у технікумі:</p> <p>а) планування позакласної роботи;</p> <p>б) педагогічне керівництво позакласною роботою з урахуванням принципів самоврядування;</p> <p>в) масова позаурочна робота з учнями;</p> <p>г) гурткова робота з учнями;</p> <p>д) індивідуальна робота учнями;</p> <p>е) зв'язок із батьками учнями.</p> <p>3. Робота громадських організацій.</p>	
7.	<p>ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ЗП(ПТ)О</p> <p>1. Планування та організація виробничого навчання</p> <p>2. Особливості виробничого навчання в залежності від спеціальності. 3. Досвід поєднання виробничого навчання з суспільно-корисною продуктивною працею. 4. Матеріально-технічна база виробничого навчання у технікумі. Знайомство з учгоспом ЗП(ПТ)О</p>	12
8	<p>ВИВЧЕННЯ ПЕРЕДОВОГО ДОСВІДУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В КРАЩИХ КОЛГОЗАХ І РАДГОСПІ</p> <p>1. Вивчення показників роботи найкращих господарств зони</p> <p>2. Екскурсія в один з кращих колгоспів або радгоспів зони</p>	12
9	<p>ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ РАЗОМ:</p>	12 144

Примітка: при складанні психолого-педагогічної характеристики учня слід використовувати не менше психодіагностичних методик.